

Вікторія

Мальва Ланда

Юрій Павлович Винничук
Мальва Ланда

Частина перша

Вимарювання Мальви

1

Десь глибоко в небі перелітали з гілки на гілку золоті зорі, струшуючи з крилець золоту мерехтливу пергу, і опадала вона на місто, що причаїлося в кам'яній дрімоті, в холодних сльозах осені, осідала на сонних шибках вечора, вмираючи на освітлених, закрітаючи на погашених...

Бумблякевич розгорнув навгад висохлу й пожовклу книжечку і прочитав:

В таку годину самотність глибока
Й тісніший простір.
Мов струмінь крові, тінь синю липи
Жбурнули в роси.
Скипіли цвітом гірка акація,
Квасна мореля,
І плине небо між білих пальців
В воді джерельній.
Таке пахуче вечірнє тливо —
Весни облога...
Скотилось сонце в сльозі тремтливій
З обличчя мого...

І знову війнуло на нього якимось особливим чаром ностальгії за барвистим світом сецесії, що перевитий хмелем і стеблами розквітлої красолі, де квіти і пагони лотосу зливаються з тоненькими обрисами жіночих тіл. На потемнілій обкладинці ті чудернацькі рослини оточували її ім'я, ім'я забутої Богом і людьми поетеси, чию

книжечку він роздобув якось випадково і, на подив, дешево... Ім'я це ось уже тривалий час, відколи вірші її забриніли йому в голові, викликає у Бумблякевича незрозумілу печаль, мовби ім'я добре знаної людини, яку зустрів колись давно і втратив, а тепер ось вона випірнула з потаємних імливих глибин і чарує його, затискаючи серце в срібний перстень туги.

У нього не було іншої насолоди, як нишпорити по чужих стрихах, шафах і шухлядах, вишукуючи книги, і видурювати їх за безцінь, або навіть і красти, ховаючи за пояс під спеціально для цієї мети виплетений просторий светр. А коли не вдавалося ані видурити, ані вкрасти, мусив купувати, не шкодуючи при цьому нічого, бо не раз доводилося щось і спродувати з хати, аби-но лише здобути омріяну книгу.

Мешкав сам у двокімнатній квартирі, вщерть заставленій книжками, а що вони постійно прибували і місця для них залишалося все менше і менше, то знаходив їм пристановище навіть у заморознику. Ще поки жива була його мати, Бумблякевич змушений був терпіти безліч її речей, які стояли на дорозі книжкам, боронили перед ними свою територію і дуже неохоче вступалися хоч би на сантиметр. Та коли мама померла, він зі спокійною душею попереробляв усі її шафки на полиці, навіть старе ліжко, на якому був зачатий якраз у тім році, коли енкаведисти заарештували його батька і запроторили в неміт краї, де важкі сніги проковтнули його навіки, – навіть це поточене шашелем ліжко із заіржавілими пружинами розібрав і примоцував до стіни.

Померши, мама вивільнила його не тільки від своїх речей, але й від постійних докорів і бурчань на тему женячки, а ще від межуючих із божевільням снів і марень про таємничу панну, яка чекає на нього де-небудь у парку, ховаючись від дощу, і коли він з'явиться з парасолькою, то ніжний і дзвінкий її голосок виллється несподівано з-під розлогого бука і залоскоче вуха, затріпоче в його серці – «перепрошую, чи не міг би добродій провести мене під дощем, бо маю пильну справу». А справа та – ну, звичайно, – театральна

прем'єра, і так складається, що є два квитки, другий був призначений для колежанки, яка десь зникла, і ось вони вже пливуть під вітрилом дощу... І Бумблякевич заходив до парку, і брів попід буками, і чекав її голосу... і не було нічого... саме лише марево... Зате мамі своїй оповідав усе за порядком: і про знайомство в парку, і про театр, і про те, як домовився на наступну зустріч, і про всі подальші здибанки з докладними розмовами – «я хочу знати все-все-все», – казала мама, – які він перед тим програвав у своїй голові.

– Як її звати? – одного разу спитала мама.

І він тої миті відчув, що коли назве її якимось звичним ім'ям, то дуже засмутить свою бідну матінку, так засмутить, що, чого доброго, вона перестане вірити у ці його вигадки, й тоді ляпнув:

– Мальва... Так її звати...

– Ма-ЛЬ-Ва... – повторила мама і заплющила очі. Звучало, мов солодка халва, це ім'я, і тануло в устах, розпливаючись по піднебінню.

Швендяючи містом у пошуках чергових скарбів, Бумблякевич фантазував собі розмови з Мальвою, а коли й справді вибирався до театру чи до кіно, то потім так само довго обговорював із нею побачене і навіть сперечався, щоб потім своїй мамі детально усе переповісти.

– Яка ж вона в тебе розумна...

І дуже боялася, що він коли-небудь приведе її до хати.

– Тільки не приводь сюди... Бо коли побачить, як ми живем, то кине тебе...

2

...Бумблякевич наблизився до дзеркала й осудливо подивився на лисіючого грубенького курдуплика з настовбурченими, мов локатори, вухами. З такою зовнішністю просто не мав жодного морального права підкрататися до якоїсь пристойної паньки, а понадто називати своє прізвище.

Спочатку оце шизофренічне БУМ, наче хтось гупає по чомусь порожньому, може, навіть по бубні – бум-цик-цик! бум-цик-цик! бум-цик-цик! Щоправда, якась відома особа вже мала оте БУМ у прізвищі... Бумідьєн, чи що?... Але далі – далі оте непристойне і сороміцьке БЛЯ! І хоч ясно, що прізвище походить не від того, що хтось постійно бумкав або займався бля-бля-бля, а зовсім від чогось іншого, наприклад, від бумбляння, котре є цілком пристойним заняттям, бо й справді, що в тому є осудливого, коли ви почнете бринькати вказівним пальцем по губах – себто бумбляти? Але ж то не кожен має терпець так глибоко проникати в етимологію чужого прізвища, а пояснювати його при кожному знайомстві було б і зовсім комічно. І нічого не залишалось бідолашному Бумблякевичу, як шарітися і спливати сьомим по́том у присутності цнотливої панюсі, аж вуха-локатори ще сильніше настовбурчувалися і сторожко тріпотіли, мов листя осики...

Це було дико і непристойно, але Бумблякевич ще не мав жодної жінки, і від усвідомлення такого стану робилося йому гірко й образливо, так начеб хтось над ним поглушився. Правда, хлопчиком себе не вважав, бо ще з дванадцяти літ день у день займався солодійством, і то були особливі хвилі натхнення, яких він чекав, можна сказати, весь день. Вночі перед сном він поринав у мрії й марева – які тільки дивовижні жінки не підкорялися йому, які красуні мало не задихалися від тих неймовірних розкошів, котрими обдарував їх Бумблякевич! Часто це були дівчата й жінки, яких він знав, або й не знав, а лише здибав на вулиці, усі вони мусили мати круглу випуклу дупцю: худих і кістлявих не любив! Після того, як прочитав роман Робера Мерля «Острів», почав уявляти себе після кораблетрощі на безлюдному острові. Врятувалися тільки він і вісімнадцять невільниць... О, що це були за розкішні ночі на тому полінезійському острові! Невільниці аж сварилися за нього, а часом і билися. Якось не дорахувався однієї. І тільки через деякий час океан викинув на берег її тіло у зелених водоростях... А потім запропастилася ще одна... І її тіло викинув океан... Третю знайшли в

хашах, четверту в урвищі, п'яту під брилою, шосту у вулканічній лаві, сьому в снігу, восьму в бурштині, дев'яту в пляшці, десяту в шлунку акули, одинадцяту в кокосовому горісі, дванадцяту в хмарах, тринадцяту в сльозах чотирнадцятої...

Взагалі, якби не мама, то хтозна, як склалося б його життя, бо інколи щось у нього таки наклеювалося з жінками, але не мав куди їх привести, і на короткому флірті все й обривалося. Зрештою, в сусідній квартирі мешкала зваблива панна Славця, з котрою хоч і полюбляла його мама погомоніти, але не раз застерігала сина, аби навіть не важився з нею щось мати.

– Вона курить, може випити цілу пляшку вина і цілими днями читає. То не для тебе.

Панна Славця мала тридцять два роки і, вирішивши, що вона вже стара діва, дала собі повну волю – їла усе, що смакує, і перестала стежити за фігурою. Бумблякевич знав її з дитинства і ставився, як до сестри. А проте ловив себе на думці, що знову ж таки, якби не мамині квенькання, то, може б, і зі Славцею щось у нього вийшло. Вона не дурна, все ж таки вчителька, і є в них багато спільних тем для розмови. Але щоразу, як тільки його кликала сусідка, чи то допомогти пересунути канапу, чи зняти штори, чи розрубати кістку на росіл, як за лічені хвилини з'являлася й матуся зі своїми безцінними порадами і не вступалася доти, доки разом вони не поверталися назад.

Мама пильнувала його, як зіницю ока. І Бумблякевичу не залишалося нічого, окрім марень і фантазійних збочень, здатних умити звести з життя його матінку, якби вона зуміла проникнути бодай на хвилину в ті марева. Адже помислити тільки – він був пострахом цілого міста, що заманював маленьких дівчаток кудись у темні місця і кохав їх...

Маленькі дівчатка з'явилися дуже несподівано, вже останнім часом. Одного разу він пішов у якійсь справі до кузинки, а вона якраз у лазничці купала свою малу. І треба ж було такому статися, що саме задзвонив телефон: на дроті була її подруга.

– Припильнуй там мою Дануську, бо в мене пильна розмова. Щоб вона всю лазничку не заталяпала! – кинула на льоту кузинка і зeszла в сусідньому покої.

Бумблякевич сів на край ванни, а дівчинка, здобувши свободу, почала пірнати й випірнати, перевертатися на всі боки, демонструючи перед ним геть усе, що мала, бо чиста прозора вода і без того нічого не приховувала. Дивився на неї, мов заворожений. Мала, може, вісім літ, але була досить висока і пухкенька, а на грудях вимальовувалися два маленькі рожеві пиптики. Круглі повні стегенця, мов навмисне, не трималися купи. Вона лягла у ванні, розкинувши їх і приковуючи очі вуйця до напнутих вуст, що застигли в якомусь мрійливому стані, наче щойно після цілунку.

Бумблякевич раптом похопився, що це вже триває декілька хвилин, відколи дівчинка перестала дуріти і вляглася перед ним у цій сороміцькій позі. Лежала і дивилася на нього усміхнено, а очі його бігали нервово й постійно поверталися до полону стегон. Тепер уже ясно бачив, що дівчинці цікаво спостерігати за тим, як він її оглядає, але це водночас було дуже небезпечно – що подумає її мама, коли застане малу такою розкаряченою?

– Ну, купайся, – сказав Бумблякевич, – купайся.

І бризнув на неї водою. Дівчинка засміялася і напнула животика, але пози не змінила. Тоді він ще раз хлюпнув водою. Але дівчинка не зрушила з місця.

Рука ж його, торкнувшись води, в якій лежала пустунка, уже не здатна була повернутись назад. Якась незбагненна сила потягла її в глибінь, до тих стегенець, що чекали його дотику. Бачив, як дівчинка розпливається в усмішці, коли його рука занурюється все глибше і глибше, і, здавалось, не буде тому занурюванню ані кінця ані краю. Вода намочила закасану вище ліктя сорочку і почала підніматися вище, пальці вже мусили б нашовхнутися на оті пругкі стегенця, та чомусь не нашовхувалися. Він уже перегнувся через край ванни і навіть занурив у воду голову й, розплющивши стривожені очі, намагався побачити, куди зeszли маленькі ніжки. Пальці черкнули

дна ванни, далі – по стінках, але всюди було порожньо. Висмикнув голову з води і побачив, що у ванні нікого нема. Вода вже не була такою прозорою, як спочатку, якась жовта каламуть піднімалася на її поверхню, а хвилі розбігалися на всі сторони, мов од вітру. Відчув цей вітер і на своїй спині, аж проступив піт.

Тепер зірвався на ноги і з жахом оббіг очима лазничку. Дівчинка щезла. Невже втопилася? Довго не роздумуючи, пірнув у воду й поплив, нервово загрибаючи руками, а з дна підіймалася жовта ядуча імла і затуляла овид, різала очі й пекла їх вогнем. Раз по раз відчував, як щось вдаряло його по ногах, щось схоже на риба́чий хвіст або віяло кокетливої панночки. До обличчя липли лапаті водорості, а в вухах уже клекотіло від води, мовби там били дзвінки джерела з безліччю дрібнесеньких бульбашок, що рвалися вгору, і здавалося, наче то рветься з нього його душа, і залишилося зовсім небагато – тільки розкрити рота і впустити до серця настирливу каламуть, щоб навіки осісти у цих місцинах, у тихім літеплі...

З силою відштовхнувся ногами від дна і вигулькнув на поверхню. Жадібно заковтнув повітря, але вже сил не мав, щоб дістати берега. Чиїсь лагідні руки потягли його до себе, допомогли вибратися з ванни.

– Що з тобою? – дивувалася кузинка. – Чому ти в одязі заліз у ванну?

– Я... Я шукав її... вона втопилася...

– Ця шелихвістка? – засміялася кузинка. – Та вона хутше сама кого хочеш втопить. Дануська, ану вилізай! Де ти сховалася?

Бумблякевич чекав, що ось зараз розступляться каламутні води і випірне з них дівчинка, але води не розступилися, а натомість відкрився кошик з білизнами, і звідти вистрибнула голісінька збитошниця, заливаючись дзвінким сміхом. Погляд його знову впав на воду – була така ж жовта... Що б це могло бути?

– Ти що виробляєш? – сварилася кузинка. – Ти знаєш, як вуйця налякала? Він, бідний, весь намок. – Тут вона теж зиркнула на воду. –

Гі-і-і! Ну, зараз ти в мене дістанеш! Це хто весь яєчний шампунь у воду вилляв?

І лась по голій дупці, котра враз почервоніла і перетворилася на стигле яблуко, аж Бумблякевичу повні вуста слини набігло.

– Це не я-а-а, це вуйцьо-о-о... – ридала мала.

Відтоді маленькі дівчатка навідували його уяву постійно, і було йому зовсім однаково – мають вони круглі сіднички чи такі, як дульки, є в них перса чи самі тільки пиптики. Головне, що то були маленькі цілочки – надзвичайно сексові й покірливі, допитливі й спокусливі... Що не запропонуй – на все згодні. Лише в кінці мусиш дати їм чоколядку, або мандаринку, або книжечку з малюнками... Але коли появилася Мальва, всі невірльниці до решти поперебивали одна одну. Приходила спочатку вона лише в тих неіснуючих зустрічах і розмовах, які він фантазував для мами, але згодом, одного вечора, сталася подія, яка все змінила. Бумблякевич ковзнув рукою під ковдру і спробував викликати з уяви одну маленьку дівчинку, що мешкала неподалік... Він запропонував їй піти на дах, щоб побачити зорю, яка називалася Мальва Ланда...

– Мальва Ланда? – прошепотіла та і охоче пішла за ним.

А там, на даху, він обняв маленьку дівчинку і навгад тицьнув пальцем у зоряне небо:

– Ось, бачиш? Оця зоря – і є Мальва Ланда.

– Ух, ти! – сказала маленька дівчинка, зачаровано дивлячись у небо і зовсім не зважаючи на те, що руки великого дядька пестять її маленькі кругленькі ніжки, пестять її маленький кругленький животик, потім стягають з неї манюсенькі біленькі майточки, і вуста його припадають до кругленької дупульки.

– Мальва Ланда! – проказує дівчинка, мов під гіпнозом, і сідає Бумблякевичу на коліна, а все зоряне небо, геть усе зоряне небо дивиться тисячами зіниць, як вони кохаються на даху разом з котами і ринвами... Але раптом одна зірка почала рости і рости, і стріляти промінням, і летіти до них так швидко, так швидко...

– Боже! – скрикнув Бумблякевич, побачивши, що зірка перетворилася на королівну і стала на комині.

Королівна була в прозорому хітоні, що розвіювався на вітрі, і називалася Мальвою. Ось вона наблизилася до маленької дівчинки, підхопила її за шкірку, мов кошеня, і пожбурила з даху в темінь.

– Тепер ти мій! – сказала владно Мальва і змусила Бумблякевича належати тільки їй...

Мальва взяла його за руку, і полетіли вони кудись понад будівлями, в синє літепло ночі...

Мальва мала свою квартиру, і це дуже тішило маму, вона весь час із неприхованою увагою стежила, до якої стадії вже наблизилися стосунки її сина з тією таємничою панною. Як на те, вони обмежувалися прогулянками містом та відвідинами театрів, кін і виставок.

– Вона ще тебе не запрошувала до себе? – допитувалася щоразу в сина.

– Ні...

– Чому ти їй не запропонуєш одружитися? Не можна так довго дівчині голову крутити. Колись увірветься терпець, і покине тебе...

– Та якось не випадало... ні з того ні з сього...

– Послухай мене... Я щось у тім житті знаю... Тепер літо... тепло... запроси її на річку... на безлюддя... Розумієш, що кажу?

Бумблякевич почервонів.

– Там уже мусиш довершити справу... Як дуже кремпується, то візьми си фляшку з вином... Це навіть добре... вип'єте трохи... відразу осмілієш... Скажи: вип'ємо на брудершафт... Ви з нею ще на «ви»? Ну от, чудово... Вип'єте на брудершафт... А після того мусите поцілюватися... А вже як си поцілюєте, сам знаєш...

Бумблякевич ще більше почервонів і ще нижче втупив голову в книжку. До чого вже дійшов! Мама вчить, як має поводитися з кобітою. А все ці книжки... Вони відібрали в нього молодість, обікрали його з минулого... Нічого навіть згадати... Нудьга позаду, нудьга попереду...

– Зробиш так, як кажу?

Кивнув... Доки ще буде брехати? Що вигадас пізніше? Після того, як заведе Мальву на річку.

День у день мама питала, чи ходив на річку. Як на зло, парило сонце. Мусив піти на ту кляту річку і зробити, що мама каже. Але найрадше втопив би її в тій річці, втопив би цю жорстоку панну,

котра являється йому у мріях і вперто не хоче з'явитися в житті. За те, що обманула його, що жодного разу так і не озвався її голос під буками дощового дня. Зустрічалися і прощалися все на одному й тому ж місці – під Ратушею. Не знав, де мешкає: ніколи не дозволила відпровадити себе.

– Ти не міг її вистежити?... – не могла цього збагнути мама і сама вже поривалася вистежувати на своїх хворих спухлих ногах.

4

...Вона сама зібрала його на річку, впхала до торби старий коц, рушник, кілька канапок і пляшку шипшинового вина, яке вони робили щороку, бо шипшина росла неподалік у парку. Випроваджуючи з хати, перехрестила:

– Ну, з Богом...

Бодай би шляк трафив цю Мальву разом із його вигадками. І тої миті, коли так подумав, спало на гадку: а чого б і насправді не мав її трафити шляк?

– Що таке? – сполошилася мама, коли він повернувся до хати за якусь годину. – Не прийшла?

– Ні, прийшла, але... але не змогла піти на річку, бо мусить нині лягти до лікарні...

– До лікарні... – прошепотіла мама, не вірячи своїм вухам. – Як то – до лікарні? Що з нею?

– Щось в неї знайшли...

– Але що? Чому не договориєш? Ти щось знаєш! Знаєш, а не кажеш!

Побачив, що мама уже вся в сльозах, і так це його розчулило, що обняв її і так само розплакався.

– Скажи... скажи мені правду... вона покинула тебе? Не покинула... але, може, збрехала, щоб кинути?...

Завагався, чи не погодитися з цією версією, але, уявивши собі, як мама почне щодня його жаліти і копирсатися у їхніх стосунках, аби

відшукати причину, як знову візьметься повчати і ділитися своїм досвідом, вирішив стояти на своєму...

– Ні-ні, вона лягає на операцію... Я буду її провідувати...

– Яку операцію? Чому ти нічого не кажеш?

А що казати? Що казати? В голові вихором промчали усі смертельні хвороби, про які лише чув.

– У неї нефрит... відмовляють нирки...

– Боже мій! У жінки? Хіба вона пила?

Може, я переборщив? Але хіба нефрит буває лише в алкоголіків?

– Чого мала пити? Могла перестудитися.

– Ну так... але... А що кажуть лікарі?

– Кажуть, що треба різати...

– Їм би різати... Коли вона лягає?

– Нині по обіді... А операція за кілька днів... Може, навіть у п'ятницю...

– Коли підеш провідати?

– Завтра.

– Добре... Бідна дитина... Що там її батьки мусять пережити...

Того-таки дня мама подалася до сусідки пані Жуковської, що мешкала поверхом вище і пережила трьох чоловіків, та розповіла їй усю свою біду. Сусідка, як і кожна сусідка, знала мільйон лікарських приписів, а за нефрит нема що й казати – зо два десятки, і то таких, що ще від прабабці у спадок дістала. І враз зашаруділо в шухлядах, зашелестіло в пудлах, і з'явилися на світ Божий клапти якоїсь старої книженції, в котрій такі хвороби, як той нефрит, можна було просто лузати. Щоправда, в тій книженції словом «нефрит» і не пахло, але було інше, про що сусідка стовідсотково запевняла, що то воно саме і є, бо теж про нирки згадувало. І найліпшим приписом мав бути широкий пояс, вив'язаний із псячої куделі.

– Файно, але де взяти тої куделі? – зажурилася мама.

– Знаю де, – відповіла сусідка. – Підіть до старого Броняка, що був колись гицлем, він мусить мати псячу куделю, бо колись на тім добре заробляв.

Так воно й було. В старого Броняка знайшлася пака цілющої куделі, і мама заходилася її прясти, а потім в'язати пояс.

5

У п'ятницю Мальві робили операцію, і Бумблякевич поїхав на другий кінець міста, щоб повернутися якомога пізніше. Там жив такий собі Магула, старий збирач книжок, у нього можна було час від часу чимось пожитися, а як і не купити, то хоча б виклянчити почитати. Магула вдавав, що тремтить над кожною книжкою, але не було такої книжки, якої б він не міг продати, вся справа полягала тільки в грошах.

У Магули Бумблякевич просидів до півночі. Думав, повернеться додому, коли мама буде спати. Проте мама не спала.

– Я вже скінчила в'язати... Занесеш завтра Мальві... Ну, як вона? Як операція?

– Ніби добре все...

– Ти її бачив?

– Після операції не бачив... Не дозволили.

– А батьків... батьків її бачив?

– Ні... – але враз виправився: – Тобто так... Але не признавався до них...

У суботу він узяв пояс і знову поїхав до Магули.

– Подивіться... чисто собача вовна... помагає на гостець, на нирки...

Магула крутив пояс у руках, хитав головою, прицмокував...

– І що ви за того хочете?

Уже те, що він не вимовив «пояс», а вжив зневажливе «тото», свідчило, що річ його зацікавила, і він ковтнув гачка, але йшлося тепер лише про те, аби збити ціну.

– Чупринку. Празьке видання. І...

– І? – вирячив очі Магула.

– І двотомник Трохима Зіньківського.

– Ого! – Магула захлинувся повітрям і замахав руками. – Знаєте, кільки мені давали за Трохима? Сто! А ви хочете за того...

Магула знову поринув у своє похитування та прицмокування, але пояс вартував свого. Бумблякевич повертався з книжкою Чупринки і двома томками Зіньківського, думаючи, яке це горе для його мами, що Мальва померла. Померла вона по операції, вночі, коло неї сиділи її батьки... Мальва ще сказала до них: «Дайте лікареві гроші... Як візьме, то це буде значити, що має надію мене вилікувати...»

– І дали йому гроші? – спитала мама.

– Так, дали... І він взяв... То було ввечері... А вночі вона вмерла...

– Боже... Боже... Боже... – шепотіла мама.

На блідім і висохлім її обличчі малювалося таке невимовне горе, що він уже не міг пробачити собі цієї дурної вигадки... Хто знав, що мама так перейметься?

6

Бумблякевич перегорнув сторінку...

В журбі живу, в журбі сконаю,
В опалім листі мій кінець,
Сльоза тече по небокраю
У чашу сплющених сердець.
Дзвенить в самотньому падінні
Сльоза опальна і гірка,
На перехресті жовтих ліній
Тремтить відкушена рука.
І очі котяться по колу,
Й ніхто спинити їх не міг...
Лиш серця зламана підкова
Сивіла в поросі доріг...

7

– Я мушу піти до неї на похорон, – вперлася мама. – Я мушу піти...
Вона мені як рідна...

Мама вбиралася тепер тільки в чорне. Завтра мав бути похорон, і Бумблякевич ламав собі голову, як має виплутатися з прикрої ситуації.

– Мамо... подумай сама, як би то було, коли б ти когось ховала, а якісь зовсім чужі люди крутилися під боком?

– Та же ти не зовсім чужий, сину...

– Чужий... Вони ніколи мене не бачили. Може, й не чули ніколи про мене.

– Тоді ми станемо збоку... Ми будемо стояти збоку і спостерігати... Але я мушу там бути... Адже ти підеш?

– Я піду... але... так само збоку...

– В котрій годині ховають?

– Я ще не знаю...

– А де?

О господи! Де?

– На Личакові.

– Ов, то мусять мати добрі гроші, щоб аж на таким цвинтарі... Як мені шкода, що ти на ній не вжився... Був би-сь тепер багатим удівцем. То такой ліпше, як старим парубієм.

– Що ви таке говорите?

– Ну-ну, я кажу як мама...

На щастя, того дня на Личакові мав бути похорон. Бумблякевич спеціально їздив на цвинтар і випитав гробаря. Ховали, щоправда, стару бабу, маму якогось каґебіста, що навіть для цієї нагоди купив місце на цвинтарі. Місце було далеко не вільне, бо там когось поховали ще до війни, але гроші є гроші, і гробар уночі розгартав молотом гробівець. Каґебіст був щасливий – зліва від мами буде лежати колишній граф, а справа – теперішній генерал. Колишнього графа з часом можна так само ліквідувати як клас і забити місце для тьоті Раї, бо тьотя Рая теж не єрунда ходяча, а ветеран партії.

Бумблякевич привіз маму на таксі якраз вчасно. Процесія входила до цвинтарної брами.

– Боже! – поблідла мама. – То вона комуністка?

Мамі було від чого побліднути. Вантажівка аж палала у кумачевих покривалах і прапорах. А коло червоної, мов жар, домовини стирчав червоний стіжок із червоною зіркою. Цього Бумблякевич не врахував. Так якось сталося, що мама комуністів не дуже любила і, переживши загибель чоловіка і брата, мала тільки одну приказку при слові «комуніст» – най би вони вже виздыхали. Тепер його нещасна мама не могла отямитися від цієї несподіванки. Духовий

оркестр грав щось сумне, але героїчне. Мама тихенько шпурнула квіти під паркан і сказала:

– Я б не пережила, якби ти на ній вжився. Хіба б знала напевне, що вона скоро вмере. Але хто то може знати?

– Тепер ти розумієш, що не міг я з нею женитися. Я знав, що ти будеш тяжко переживати.

– Ти в мене дуже добрий, синочку. А я така погана. Я весь час тебе шпирала – женись, женись...

Мама подивилася на прибитого горем кагебіста і сказала:

– Правду кажучи, й вони люди... Земля їй пухом...

– Тато в неї великий начальник в КГБ, – кинув остаточний козир Бумблякевич, щоб уже мама ніколи-ніколи не нудила його за ту Мальву.

– Свят-свят-свят, – перехрестилася мама. – Хтозна, може, це той, що твого тата арештував.

Мама померла за який місяць по тому, і Бумблякевич не міг позбутися відчуття, що своїми вигадками про Мальву тільки прискорив її кінець.

8

За труною йшло лише кілька сусідів та маминих знайомих. Усіх їх Бумблякевич запросив на поминки, хоч вони й віднікувалися, розуміючи, як то не просто старому парубкові приготувати вгощення. Але були мило здивовані, коли побачили цілком пристойно накрытий стіл, за яким порядкувала Славця. Для господаря це теж була неабияка несподіванка, як можна було так швидко скомбінувати щось на стіл. Коли всі розійшлися, Славця позмивала начиння, поскладала і поприбирала. Пізно ввечері вона сіла біля Бумблякевича на канапі і поклала йому голівку на плече. Все що залишалося зробити Бумблякевичу, це пригорнути її, а далі усе б відбувалося уже автоматично. Але в тому то й справа, що рука ніяк не слухалася і не піднімалася, щоб пригорнути панну, рука налилася

свинцем, а в голові застукотіли молоточки. Які молоточки? Невже ті самі молоточки, що забивали труну? Зі стіни дивилася осудливо на свого сина матінка, оправлена в стару позолочену раму. Вловивши її суворий погляд, Бумблякевич відчув, що не тільки рука, але й геть усе тіло наливається свинцем і, коли вже не годен був витримати цього тягара, то відсунувся. Славця здивовано подивилася на невдячного тюхтія, потім перевела погляд на фото покійної і зрозуміла, що краще йти спати додому.

Мама померла, але дух її продовжував жити у кожному куточку, у кожній речі, і не тільки дух, але й запах, і голос, і шурхіт пантофель, і ледь вловимий брязкіт посуду. Все це невмолимо переслідувало Бумблякевича, стежило за ним сотнями очей і підслуховувало сотнями вух. Відтепер щоразу, як тільки Славця кликала його щось допомогти і він уже рушав, було, до дверей, мамин погляд пропікав йому спину, мамині пальці крутили йому вуха, а мамин шепіт паралізував його рухи – і він зупинявся, гукаючи через зачинені двері, що: а) ошпарив руку, б) болить голова, в) пішла з носа кров, г) піднявся тиск, д) скрутило живіт – і так до кінця алфавіту. У перший же день, коли він зняв зі стіни її фото і сховав у шафу, тарілка вислизнула йому з рук в умивальці, розкололася і розтяла великий палець на згині. Кров юшила, як скажена. При другій спробі прибрати фото прорвало руру водотягу, і він збавив цілий день із майстрами.

Щойно після того, як минув сороковий день, Бумблякевич при допомозі Славці перетрусив мамині речі. Різноманітного шмаття назбиралося чотири великих в'юки. Це крім тих лахів, які Славця своїм хазяйським оком призначила на почесну роль стирок.

– Ти хочеш це все викинути? – здивувалася Славця, розводячи руки над чотирма вузлами. – Це не практично.

– А як буде практично?

– Здати шматтяреві і отримати навзамін бляшані накривки для слоїків.

І вона таки змусила його відтарабанити те все до шматтяра. Додому Бумблякевич приніс цілу купу покришок, і коли висипав їх на стіл, то раптом спало йому на думку, що покришки – це усе, що залишилося від його мами. Мама перетворилася на металеві покришки, і тепер вона буде жити у кожному слоїку, закрученому на зиму – в помідорах і огірках, у баклажанах і перцях, у шпарагівці і каляфйорах, у сливах і грушах. І він відчув, що ніколи не зможе відкрити такого слоїка.

Серед маминих речей знайшлося дещо таке, що могло зацікавити Магулу, і Бумблякевич небавом подався до нього й висипав весь той нехитрий скарб на стіл. Були там порцелянові янголята, срібні кавові ложечки, стара гасова лампа, австріяцьке залізко та ще різні дрібниці, якими користувалась його мама. Тепер він міг вимінати відразу зо два десятки цікавих книг, але замість того, щоб відразу вивалити все, що є на обмін, Магула витягав по одній книжечці з обов'язковим таємничим прицмокуванням і прихвалюванням так, начеб мав видобути на світ не знати який раритет. І таки видобув.

– Ану вгадайте, хто це писав?

Над містом лине журавлиний крик.
Над містом у закіпченій імлі
Сумне благання і моління крил
Останніх журавлів.
Ти задихаєшся від хижої журби,
Тебе підстерігає всюди й обійма
Кривавий сміх сухотних горобин
І листя зжовклого істерика німа.
Тобі не хочеться, щоб чувся нині він
І шторами затягуєш вікно,
Але той крик... той крик, мов срібний дзвін,
Вривається крізь стіни все одно.
Ти затуляєш вуха, та дарма —

Той крик не стихне і не замовчить...

І вже не чуєш ти, як і сама

Із журавлями боляче кричиш...

– Це якась довоєнна поетеса, – сказав Бумблякевич. – І то галицька, бо в Союзі так не можна було написати.

– Скажу вам, що маєте неабиякий нюх. Це і справді галицька поетеса. На жаль, тепер її ім'я нікому нічого не скаже.

Він простяг книжечку, і коли Бумблякевич побачив обкладинку, то мало не скрикнув, серце забилося, наче шалене, і тихий, але дзвінкий голосок раптом ковзнув повз вухо: «Перепрошую, чи не міг би добродій провести мене під дощем...»

– Що з вами? – спитав Магула.

– Та ні, нічого...

Але поетесу було звати Мальва Ланда. І прореагувати на це, як на випадковий збіг обставин, міг хіба хтось із куди меншим запасом фантазії. Бумблякевич сидів ошелешений і наче громом уражений...

– Це дивна поетеса... – сказав Магула. – Я ще молодим пробував її відшукати... Але намарне... Я був просто закоханий у її вірші...

Бумблякевич розчинив вікно – у вечірньому застиглому на драглі небі світилося обличчя Мальви, таке, як і на фото, але вже не чорно-біле, а кольорове... Її уста ледь-ледь ворушилися, проказуючи чи то молитву, чи то вірша...

Так, тепер я ніколи не позбудуся її, вона завше світитиме в небі. Але чому всі мої думки заповонила Мальва? І раптом сяйнуло – може, чекає на нього, щоб відшукав її і визволив із забуття... Тільки чому саме його?

– Спробуйте розвідати щось про неї, – сказав тоді Магула. – Я вам цю книжечку дам... Але дуже вас прошу – знайдіть її сліди... Не може бути, що вона десь зникла...

– Вона не могла емігрувати?

– Бачите, якби емігрувала, то обов'язково випірнула б десь на Заході... Але я ніде не зустрічав жодної публікації під таким ім'ям... Ніде...

– Бувало, що письменники друкувалися там під прибраними іменами, побоюючись розправи агентів КГБ.

– Так, я знаю. Але чи може це стосуватися Мальви? Вона поет, а не публіцист. У її віршах нема нічого, що мало б привернути увагу агентів.

– Якщо книжечка видана в 1938 році, а на світліні молоденька дівчинка шістнадцяти-вісімнадцяти літ, то зараз вона мусить мати понад сімдесят... Якщо тільки не вмерла.

– Ні, вона ще жива.

– Жива? Звідки вам про те відомо?

– Достеменно я не знаю... Але є така одна пані Мокрицька... Котра теж щось пописувала в тридцятих... Мальва жива...

– Чому ж ви не розвідали в неї більше?

– Бо не хотіла більше нічого вповісти.

– Добре, а де шукати ту Мокрицьку?

– На Кривчицях. Ось маєте адресу. Вона жиє там сама зі сліпою сестрою... Може, якраз вам щось удасться.

10

Бумблякевич спинився перед стареньким облупленим будиночком, якого густо перевив виноград. На ґанку в плетеному кріслі грівся тлустий, кудлатий котяра. Бумблякевич тріпнув кілька разів хвірткою, і на ґанку об'явилася худенька згорблена бабуса.

– Чи ви будете пані Мокрицька?

– Так.

– Я від пана Магули.

– Ну? – зовсім непривітно відказала бабуса.

– Хотів би перемовитися з вами...

– А що я маю до говорення?

– Ви, може, ні... але я маю...

Вже не чекав запрошення, ступив на подвір'я і збирався піднятися на ґанок, але стара спинила його.

– Зачекайте, не так хутко... Звідки я знаю, що ви за гість?

– Кажу, що я від Магули. Він мені сказав, що ви були знайомі з Мальвою Ландою...

– От старе порохно!

– А я дуже нею цікавлюся... Хочу щось написати...

– Про кого? Про Мальву?

– Вона була дуже гарна поетеса.

– Ще мені поетеса! Про Мальву він буде писати! Про Мокрицьку ніхто не напише! Маю тут здохнути, ніхто й вусом не поведе!

– Як буду писати про неї, то напишу і про вас.

Обличчя старої ледь-ледь потепліло.

– А що ви про мене знаєте?

– Я читав ваші статті в «Жіночій долі»... Ну, і казки в «Дзвінку».

Серце пані Мокрицької розтануло, і вона вмостилася в плетеному кріслі, взявши kota на коліна.

– Ви справді читали?

– Так, я думаю, дещо можна і тепер передрукувати...

– Але вас більше цікавить Мальва?

– Бо вона зникла безслідно.

– Не так вже й безслідно.

– Ви знаєте, де вона тепер?

– Ні...

– То звідки вам відомо, що вона жива?

– Хіба я вам казала, що вона жива?

Тут Бумблякевич побачив, що потрапив у сліпу вулицю.

– Ні, ви так не казали. Мені. Але Магулі сказали.

– То було, може, з десяток літ тому. Тоді вона була жива...

– Ви з нею зустрічалися?

– Як вам сказати... То було зовсім випадково... Але я побачила її в такому місці, що воліла би не казати...

– Та вже коли почали...

– Я зустріла її на смітнику... За винниківським базаром... Вона там порпалася в смітті... Вибирала якісь недоїдки, шмаття, пляшки і те все кидала до мішка...

Бумблякевичу перехопило подих. Навіщо він сюди прийшов? Щоб почути цей жах? Стара має якусь злість на Мальву і тепер виливає всю свою роками накопичену їдь...

– Ви були впевнені, що то вона?

– Я побачила її... Підійшла до неї і сказала: Мальва... Вона так здригнулася... Мальва Ланда – це тільки псевдо. Її звали зовсім інакше...

– Як?

– Уже не пам'ятаю.

Та видно було, що обманює. Пам'ятала, але з якихось причин не хотіла сказати.

– А що було далі?

– Далі... Вона якось так зиркнула на мене, і я зрозуміла, що вона дуже перелякана... Я впевнена, що не помилилася. То була Мальва.

– Ви розмовляли?

– Де там... втікла від мене... Схопила свій лантух і так чкурнула, ніби мала щонайбільше сороківку.

– Чому вона так зробила, як ви гадаєте?

– Думаю, тому, що сама мене не впізнала. А боялася... Боялася, що хтось у ній розпізнає Мальву Ланду.

– Чого саме вона боялася?

– Її в сорок четвертому хтіли арештувати... Якраз знаходилася в друці її друга книжечка... А тут до Львова прийшли совети...

– Друга книжечка? – аж затремтів Бумблякевич.

– Так... Що тут дивного? Писала вона мало, але писала... Одним словом, у другій книжечці знайшлося трохи політичних віршів... Весь наклад було арештовано і знищено. НКВД шукало авторку. Але не змогло знайти... З німцями чимало наших виїхало на Захід. Просто щоби врятувати життя. Ми думали, що й Мальва емігрувала...

– Хто – ми?

– Ми – це ті літератори, котрі лишилися... Потім дуже шкодували, що не втекли. Бо всіх нас пересадили. Через те ніхто й рядочка не хоче видрукувати з наших писань. Вмираємо в забутті, нікому не потрібні...

– Але тепер час змінився... Я поговорю... в мене є знайомі по редакціях...

– Ну-ну, поговоріть... По війні мене не раз допитували про Мальву... Але я не видала їм справжнього прізвища... Інші його просто не знали, то й видати не могли.

– А звідки знали ви?

– Я знала, бо вчилася з нею в гімназії.

– Чому ж тоді вона не захотіла до вас признатися?

– А звідки мені знати? Може, справді не впізнала, а може, й зварювала потихеньку... Все життя ховатися...

– В мене таке враження, що ви її недолюблюєте...

– Ну, ми не були з нею такими аж колежанками... З нею взагалі важко було товаришувати. Була про себе високої думки. Молодь тоді захоплювалася її віршами. Ланда і Теліга – два кумири, яким поклонялися усі гімназисти... Але справа в тім, що те псевдо було не її, а моїм...

– Вашим?

Бумблякевич витер спітніле чоло і почав шукати по кишенях цигарки. Ця бабуся, видно, берегла не одну бомбочку, але всі приховала насамкінець. Добре, що виявив терпіння і затягнув розмову...

– Так, моїм... Це я вигадала собі таке псевдо в гімназії і всі свої вірші підписувала ним. Але я їх тоді ще не друкувала. Мальві дуже сподобалося це ім'я, і вона просила мене, аби я відступила їй. Я не згодилася. Хоча й сама гаразд не знала, нащо воно мені. Тоді вона просто вкрала його. Одного разу розкриваю «Вістник» і бачу – Мальва Ланда... Що б ви на мому місці після того зробили?

– Не знаю... Вона справді вчинила не по-товариськи.

– Скажіть ліпше по-свинському... О-о, то була фест кобітка. Знала, чого хоче, і знала, як має то здобути... Чи мушу я після того признаватися до неї в любові?... – вона пожувала вустами, мовби смакуючи проказане, і додала: – Але я дістала сатисфакцію...

І тут вона розсміялася на всю широту своїх вставних зубів, аж стрясаючись кістлявим тілом, розсміялася так театральнo, начеб перед нею стояв не Бумблякевич, а сама Мальва.

– Перепрошую, але чи міг би я дізнатися, з чого ви смієтесь?

Пані Мокрицька хитро примружила очі й сказала:

– Коли я вернулася з Сибіру, вона сама прийшла до мене. Прийшла і стала просити свою другу книжечку.

– Як то? Вона ж була знищена!

– Так. Весь наклад. Але одну книжечку врятував мій тато. Він працював у друкарні.

– А звідки про це дізналася Мальва?

– Вона мусила ховатися, і всі її рукописи згинули. Мала надію, що хоч тота друга книжечка десь виплине. Знала, що тато мій працював у друкарні, от і прийшла до мене.

– І ви повернули їй?

– По-перше, не мала я що вертати, бо не брала в неї. А по-друге, якби дала їй тоту книжечку, то не дістала б сатисфакції. Чи не так? – І знову вона засміялася, тішачись своєю дотепністю. – Я так і сказала: ти вкрала в мене псевдо. А я в тебе – вірші. Хто доведе, що саме ти їх написала? Вони мої. І псевдо моє. Іди – правуйся!.. Але з ким мала би правуватися? Так і минулося... А я тільки-но так сказала їй... Віршами тими не скористалася. Нащо мені чужі вірші, коли своїх нема де подіти?

Тремтячим голосом Бумблякевич спитав:

– А де тепер та друга книжечка?

І дістав цілком звичайну відповідь, від якої, на його подив, ані земля не затряслася, ані небо не заgrimіло:

– Є в мене. – Та, помітивши жадібний блиск очей бібліофіла, додала: – Мені вже не потрібна. Як хочете, заберіть собі. Я свого добила. Мальва пішла від мене в сльозах. Так само, як і я колись від неї.

– Скажіть мені ще одне: чи маєте ви хоч якусь найменшу підозру, де б вона могла тепер мешкати?

– Знаєте... перед війною вона мешкала з батьками... Але в тридцять дев'ятому батьків вивезли, хату забрали... Вона з батьками не поїхала, якось вдалося лишитися. Мешкала тоді в своїй старій тітки. Знаю тільки, що тітка її жила в пивниці, в страшному убозтві...

– Де саме?

– На Замарстинові. Там є така маленька бічна вуличка, Ружова називалася. А як тепер, не знаю...

Перша збірка віршів Мальви Ланди називалася «Наприклад – я» (Львів, «Смолоскип», 1938, 36 стор.), а друга – «Нелегальне сонце» (Краків; Львів, «Українське видавництво», 1944, 48 стор.). У першій була світлина вродливої дівчини з якоюсь задерикуватою посмішкою: здавалося, вона глузує з кожного, кому забагнеться надто далеко проникнути в розгадуванні її тайни. Остап Грицай, рецензуючи першу збірку в часопису «Назустріч», дорікав авторці за переважно інтимну лірику і за відсутність «поезій політично заангажованих», а проте визнавав, що літературний портрет нової поетеси «може й має забагато незрозумілих нам потягнень непокірного пензля, може місцями, на перехрестях світла й тіні, вдаряє нас свого роду акондензійність вислову й незрозумілі синтези красок, але в творчості Мальви Ланди дзвенить душа музичної, не зрозумілої нам у своїй красі стихії. Конструктивну стрілу свого слова випустила у благословенну ціль, у найважчу мету – у серце людини, що мусить жити».

Оцю цитату Бумблякевич вичитав на обкладинці другої збірки, котрій за відсутність «політичної заангажованости» дорікнути було б неможливо. Тут не було віршів на зразок «Осені»:

Осінь і ваше обличчя...
Листя зів'яле зідхання...
О, не підходьте ближче —
На віддалі глибше кохання.
Мусимо навіть обоє
В очі собі не дивитись,
Бо ненароком любов'ю
Можемо отруїтись.
Осінь і ваше обличчя,

Наче та осінь, підступне.
О, не підходьте ближче —
На серце мені наступите.
Нині ми розлучаємось
На відстані. Німо й тихо
Станете власне мовчання,
Наче обруч, котити.
А я мовчати не зможу,
Буду в осінні днини,
Спиняючи перехожих,
Питати, котра година.
Осінь і ваше обличчя...
Листя зів'яле зідхання...
О, не підходьте ближче —
На віддалі глибше кохання.

Зате з'явилися поезії розпачу. Разом з приходом Смерти, чиї прапори розквітли над головами, викликаючи з надр тілесних, зі шпар безпросвітних якісь нові, ще не знані інстинкти таємних звірів.

Зимові дні гойдають сон і кволість,
А сніг притрушує надії марні,
Відвічний крук на висохлій тополі
Нанизує на дзьоба хмари.
А сніг летить вже стільки днів крізь сито
Нікчемних наших душ – холодний сніг...
І мерзне на устах блідих молитва,
А з кожного кутка лунає сміх.

В снігах заметено слова прокльонів,

Серця загублено в заметах і завіях,
І ми тепер у сніговім полоні
Бредем в кайданах смутку й безнадії.
Та все ж бредем – зневірені прочани –
У пошуках якоїсь правди...
Під ноги стеляться сніги мовчання,
І ноги ковзають на кризі зради.

12

Йому снилося, що він ще дитина, а вродлива дівчина з довгим волоссям, котра взяла його за руку й повела лугом, – Мальва Ланда.

Вони бігли... І вслід їм летіли крилаті коні, золоті риби і вогняні пелюстки... Земля була гаряча і обпікала ступні. Але далеко попереду світилася річка, і її яскраве проміння сліпило очі, обплутувало й тягло до себе...

Прокинувшись, дуже шкодував, що вони так і не добігли до тієї річки й не вистудили ніг...

Така моя печаль,
Така моя скорбота —
Гасити біль в очах
І затуляти рота.
Дивитися у даль,
Майбутнє прославляти,
Ховаючи печаль,
Калхози будувати.
А вірші рвуться з вуст —
І гинуть молодими.
Мов миша я, боюсь
Їх визнати своїми.

Не витерплю колись —
І револьвер до рота.
Прощай, моя печаль!
Прощай, моя скорбото!

13

...Але то вже за руку вела його не Мальва, а грубасне, розімліле від ситости Літо, виводило за межі сну, до сухої скоцюрбленої вулички на Замарстинові, вікна якої, зашклені часом і пусткою, відбивають кожен подих перехожого... Вело його сонливим полуднем, гарячою яєшнею бруківки, повз сірі зморщені будинки, що взялися тугою зеленню, рятуючись від спеки, занурились у себе, мов равлики, і прикипіли до місця, під яким, може, скарби лежать, а може, тіла задушених школярів, яких заманив сюди Мілько Щурик – легендарний задушувач панянок, слава і пиха маленької вулиці, яка за сотні літ не породила жодної путньої людини, іно того нещасного Мілька, що навіть не мав ніг, а совгався на плиткому візочкові, підпираючись загрубілими й чорними, як шуфлі, руками, зате знаходив цілий лантух примовок, щоб збаламутити дівчину, обіцяючи показати щось незвичайне – янгола в бутлі, що саме заліз красти малиновий сироп і, бідака, втопився; стопу Богородиці в саду під вишнею; перо птаха Алоеля, що заплутався у розвішеній на шнурах білизні; книгу Білої Магії, що аж кипіла штудерними приписами на всі випадки життя, а особливо на те, як причарувати серце Жерара Філіпа – і ще багато-багато різноманітної всячини, від якої аж голова Мількова пухла, а серця школярів спалахували, а очки мерехтіли цікавістю і нетерпінням, і летіли вони, як нетлі на полум'я, тільки що полум'ям тим був не витязь на білому коні, а безногий Мілько.

Вуличка була випріла й мертва. Літо піднялося в небо, лишивши Бумблякевича на самоті. Кого мав спитатися про Мальву? Зліва і

справа мружили вікна до сонця самі приватні будівлі, отже, сподіватися, що в якійсь із їхніх пивниць могла мешкати поетеса, було б смішно. Але пройшовши ще сотню-другу кроків, побачив триповерховий будинок у саду. Нарівні із землею виднілися вікна, заволочені чимось темним. У віршах Мальви згадувався сад, що виднівся у вікнах, але не було там мови про гілки, а тільки про стовбури...

«...Живу в підніжжі яблунь і горіха...»

Але ж так і є – ось старезний крислатий горіх, а ось яблуні... Бумблякевич тривожно роззирнувся, але ніде не побачив живої душі. А проте не міг позбутися відчуття, що хтось за ним стежив, притому дуже уважно. Що ж, цей будинок цілком пасував до Мальвиного, люди, які тут живуть, могли її пам'ятати...

Зайшов на подвір'я і почув крізь свої кроки, крізь скрегіт жорстви ще чийсь приглушений шепіт, мов колихання вітру, але вітру не було. Натиснув дзвінок і чекав терпляче з хвилину. Ніде нікого. Обійшов будинок із боків, але іншого входу не знайшов. Знову повернувся на вулицю. Очі, що стежили за ним, знаходилися в будинку навпроти. У розчиненому вікні стирчала вся в папільотках голова рудої жінки пенсійного віку. Густо напацьканими, товстими, як гусениці, вустами проплямкала:

– Прошу пана, когось шукаєте? Певне Мартинюків? Але вони поїхали на море. Але чого я подумала за Мартинюків? Та пан, запевно, шукає не Мартинюків, а Цегельських. Правда? Певне-сьте, прийшли на шлюбне оголошення. Бо панна Цегельська фурт ся хоче віддати, а нема за кого, то й дала то оголошення. Тільки мушу вас засмутити, бо вона зовсім не «тридцятилітня дівчина приємної зовнішності й спокійної вдачі», а сорокалітня мавпа з таким язиком, як у старої Мандючки, котра живе в сутерині. Ліпше відразу, прошу вас ґречно, фулюйте звідси і не куди, як на сусідню вулицю, бо там під числом шестим жиє така марципанна, таке янголятко, такий слічньоток, таке пуп'яно, така Божа роса, що будете мі ще на цвинтар квіти носили, гди я помру, за то, жи вас так висватала, бо

нині, самі знаєте, панну з доброї родини знайти так само нелегко, як добрий друшляк... Але гов! Пан без букета? Йдете ся сватати, а не вбрали-сьте темного гарнітура і білої сорочки під краваткою? А мешти такої ненапуцовані! Нє-є, нині вам ліпше під число шесте не вибиратися, бо там живуть такі господарі, що перше на мешти дивляться, а потім лише на писок...

– Е-е... – почав був Бумблякевич.

– Ага, то ви не до Мартинюків і не до Цегельських, іно до тих фایталапів-східняків, що ту ся вселили, як Лопушанського вивезли. Знаю-знаю... Ніц мі не треба казати, то не є ваша родина, бо я галиціяку зразу бачу. Скажу вам потаємки, жи ми ту на вулиці самі свої і ніяких східняків не мусимо терпіти. Бо то, видите, як Різдво, як Паска, то ми ся вифрантимо на ґлянц, а воно ті ходе як в пйонтки, так в свйонтки, ані куті, ані паски не їсть, бо йому не вільно. Ми звикли по-людськи: «Прошу пана, добродію», – а воно до мене: Гафія Степанівна! Та я тобі така Гафія Степанівна, як ти мені генерал де Ґоль!.. Аж ту хлюсь – незалежна Україна! Воно зара до мене: «Прошу, пані Гуцакова, чи не могли б ви мені підповісти перепис паски, бо нам вже вільно?» Як ся вам тото подобає? То треба було аж незалежність проголосити, жиби воно до мене «пані» сказало? Ну, дяка й за те... Але мене лиш їдно цікавит – якби Союз не розпався, то воно, бідака, так паски й не спробувало би?

– Перепрошую, але... – знову спробував Бумблякевич.

– А-а, вже вгадала! Ви не до тих і не до тих, а ви з електровні і прийшли лічильники справдити, нє? Бо скажу вам як стій, то вони мають їден лічильник на всю хату і жеруться за него, як дурні за ґальошу. Цілком можливо, жи хтось із них махлює. Штрик лише в тому, хто? Але при моїй чутливій допомозі пан розв'яже тото завдання, як шнурівку на черевіку... Ну, тепер слухаю пана.

– Якщо ви не будете перебивати хоча би півхвилини, то я спробую вам пояснити, кого шукаю...

– Або я вас перебила? Та най мені кертиця вазонки порицькає, як я вас перебила!

– Ну, добре... Бачите, я є історик... Мене цікавлять люди, які мешкали тут перед війною...

– А-а! То вам вельми пофортунило. Ви натрапили на справжній скарб. Я є тим скарбом. Маю голову в папільотках, але знаю напам'ять усі родини, які ту мешкали в перетині кільометра. Чи ви чули коли про пані Жуковську? Ну – така в шляфроку, як хінська пава! Пані Жуковська не знала і половини тих, що я знала, а прецінь мешкала тут ще за бабці Австрії.

– О, то мені й справді пофортунило. Але розкажіть мені про той будинок навпроти... Ви казали, що хтось там живе в сутерині.

– А-а, Мандюкова? Стара згрибіла бабенція.

– Вона сама живе?

– Як палець сама. Але нашо вона вам здалась!

– Чи в тій пивниці вона мешкала й перед війною? – спитав обережно Бумблякевич.

– Аякже! Тут ся народила. Тільки то вже пропаще створіння. З'їхала з даху безнадійно. Цілісінький день по сміттярках тільки швеньдь та швеньдь, іншої забави не має. Я вже їй кажу, пані Мандюкова, дайтеся на стриманє, нашо вам стілько того дрантя? А вона іно головою хить-хить і бурмоче щось під ніс. Зате розвела котів – Матко моя Замарстинівська! – всеньку вулицю стероризувала! Так з котами і жиє, і спить, і їсть, і по смітниках мандрує. Нема на те рятунок. Сама лиш надія, що колись дасть дозаду і буде фертик. Ми вже навіть пробували її в притулок спровадити, але де – не далася.

– А ким вона була раніше?

– А ніким. Так ніде не робила ані їдного дня. Як була молода, то фуркала, як горобчик, за нею ту мало не в кареті приїжджали. За перших руських дістала якийсь папір, жи вона безнадійно хора і робити не може. Так з тим папірком і до нині. Ніби інвалід. А який вона інвалід? Здоровіша за мене. Як годна по деревах лазити, то який з неї інвалід?

– По деревах?

– Аякже! На ніч за котами своїми лазить, збирає за пазуху. А то, було, й на даху її бачили. Сяде на комині і щось там белькоче, а вони до неї – мурр! мурр! О-го-го! Маємо ту такі концерти, що часом і самому хочеться вити... А як на те пішло, звірюся вам, що маю підозру, жи то не просто собі стара вар'ятка, а таки чистої води чарівниця.

– Та йдіть!

– Ну! Кажу вам, як на сповіді. Ніхто вам того не скаже, а я скажу. Маю око, як цезорик.

– А де вона може бути зараз?

– А де – на сміттярці. Скарбів шукає.

...Після тієї розмови з Мокрицькою не міг уже позбутися дивного відчуття, що Мальва його чекає, виглядає і вірить, що він її відшукає.

Велика львівська сміттярка

1

Дорога вивела його на запущену місцину, порослу глухим відлюдкуватим бур'яном, що міряв прибульця непривітним сизим поглядом і сторожко стовбурчив вуса. Межи каміння виляся туга неспокійна вика, виставивши на чатах сині квіточки, руді китиці мишію погойдувалися під лінивим подихом вітру, мов списи з бунчуками безмежного війська, що причаїлося до пори до часу і тільки чекає щасливої нагоди помірятися силою. Зелень міцно облапувала ноги, і Бумблякевич змушений був ступати, мов бузько, спотикаючись на камінні або на якомусь залізяччі, котре від довгого лежання спотворилося до невпізнання і аж кидалося люто, що хтось перешкодив його сумирному вростанню в землю. Ноги заплутувалися в безладно розкиданих сувоях дротів, зміїних клубках кабелів, тросів і металевих стружок, настільки заіржавілих, що навіть земля і трава довкола них вкрилися іржею. Бумблякевич намагався ті звої обходити, бо вже чув на ногах подряпини.

Що ближче підходив до смітника, то все густішали і густішали звалища брухту. Здавалося, що все те залізяччя тікало, розповзаючись на всі боки та шукаючи самоти і супокою в прохолодних нетрях бур'янів, щоб спокійно дійти небуття й розсипатися, щезнути безслідно. Там, удалині, аж ген на обрії, пишно й урочисто височіло сміття, наче пасма гір, і Бумблякевичу навіть здалося, що він знаходиться не на львівських околицях, а десь у блаженній Індії, і то вдалині сяють вершини Гімалаїв, куди зійшов дух Готами Будди, і навіть можна розрізнити його долоню, котра привітно благословляла мандрівця. Залізяччя залягало в якомусь потаємному порядку, бо як тяглися дроти, кабелі й троси, то тільки вони, а вже далі починалася смуга перехідна – кінчалися дроти, починалися рури і батареї. Минувши цю, загалом зручну для

мандрівки, смугу, Бумблякевич потрапив до царства кухарського начиння – діряві баняки і горнята, пропалені рондлі і бляхи для тістечок, покручені виделки, ложки, хохлі, чорні розбиті пательні, луджені-перелуджені чайники, а то раптом ціле царство газових плиток, котрих захопили в полон трава і кущі ожини. За якусь годину Бумблякевич блукав уже серед брухту всілякої машинерії – комбайнів, тракторів, сіялок, віялок, плугів, причепів... Усе це височіло нагромаджене одне по однім так густо, що далекі сміттярські гори щезли разом з обрієм, і Бумблякевич мусив добре вважати, щоб не зблудити.

Зненацька побачив довжелезну люфу, що цілилася йому просто в чоло. На якусь мить завмер і дивився в жерло, мов загіпнотизований удавом кролик. Тоді обережно ступив лівою ногою вбік і перехилився так, щоб люфа вже не була наставлена на нього. Полегшено ковтнув повітря. Але не встиг зробити й кроку, як пролунав оглушливий скрегіт, панцерник здригнувся і, важко кречнувши, наставив знову люфу в чоло Бумблякевича. Того вже було занадто. Бумблякевич підняв руки і роззирнувся – ніде не було ні душі. Високо над головою заходився від щастя жайвір, і Бумблякевичу подумалося: «Чому я не жайвір, чому не...» Тут панцерник знову заскреготів, і на вежі відкрився люк, а з люка висунулася голова дядька з довжелезними чорними вусами, що стирчали в обидва боки, наче віхті соломи.

– Слава Україні! – гримнув дядько.

Бумблякевич здригнувся і ледве збагнув, що має відповісти. Нарешті видихнув:

– Героям слава!

– Ага! – втішився дядько. – То ви наш? Можете опустити руки. Називаюся Льюль Пуцук. Можете мені казати «пан офіцер».

– А я просто Бумблякевич. Хтів би-м пройти на смітник.

– Службово чи приватно?

Бумблякевич замислився, що можна відповісти на це, і вибрав перше:

– Радше службово.

– Ага, – похитав головою дядько. – А на кого, коли не секрет, служите?

– М-м... бачите... я є історик...

– Історики різні бувають.

Бумблякевич подумав, що це так на нього сонце діє, і, зірвавши лопуха, накрив ним лисину. Голові стало відразу легше, але думки все одно не висвітлювалися і блукали в суцільному мороці.

– Шукаю одну особу.

Дядько уважно подивився на Бумблякевича, шморгнув носом і сказав:

– Не відповіли-сьте на моє питання.

– На котре саме? – намагався зберегти грічний тон Бумблякевич.

– На кого ви працюєте?

– Як то на кого? В даній ситуації на себе самого.

– Це неможливо. В такий непевний час ніхто на себе не має права працювати. Можна працювати або на комуністів, або на москалів, або їм на шкоду. На кого працюєте ви?

– Мого тата вони вбили. То як би я міг на них працювати?

– О, це відповідь громадянина... Але не патріота... Шкода. А то б я вас відразу вписав до нашого реґіменту.

– Перепрошую, а чи можу я запитати, чим займаєтесь ви?

– Можете, – відказав дядько і пірнув до вежі, затраснувши люк.

Бумблякевичу не залишилося нічого іншого, як продовжити свою мандрівку. Коли він обминув панцерник, то почув, як знову заскреготів люк. Дядько висунув голову і прорік:

– Я готуюся до військових маневрів.

Бумблякевич здригнувся і наддав кроку. Тепер перебував серед покинутих гармат, панцерників, вагонів з повисаджуваними шибамі, тягачів і всілякої іншої військової продукції. Всього того добра було стільки, що завиграшки можна було озброїти кілька великих армій. Стояли навіть літаки і кільканадцять крилатих ракет.

Вершини сміттярських гір сідали надуті ворони і галки, а наближення чужинця викликало в них тривогу і непевність – одні вже били крилами на сполох, інші розгублено каркали, злітали в повітря і, зробивши коло, знову сідали неподалік, втягнувши голову, мовби соромлячись своєї паніки. Бумблякевич пройшовся вздовж гір, шукаючи стежки, і нарешті побачив вузьеньку вуличку, щось на зразок входу до велетенського лябіринту. Чи проникала коли-небудь жива душа до цього смердючого пекла? Сміття здіймалося високими мурами, випаровуючи в сонячну просторінь п'янливі запахи гнилизни і трухлявини, запаморочливі аромати скислої ярини і збродженого хліба, солодку нудь скелетів корів і коней, вивезених сюди на поталу виголоднілого вороння. Волого дихав папір, затримуючи в скоцюрблених жменьках краплі соків, якими спливала сміттярка, навіть завше таке спрагле сонце не випивало цієї червоної каламуті й кривилося, ховаючи носа в прохолодну і свіжу вовну хмар. Тиша тут остовпіла, здавалось, навіки, бо каркання, що деколи розпачливо билось об неї, зовсім не розхитувало спокою, а хутше вирізьблювало його.

Бумблякевич ступив до тої вулички межі двох пасом гір, відразу ж занурившись у густі випари, слизькаючи і пірнаючи мештами в м'якість гнилі, що пружинила попід кожним кроком. Тут панувала така задуха, що мусив розстібнути сорочку, а за якийсь час і взагалі її скинути, відчуваючи тепер голим тілом, як пашить цей потойбічний світ, як обіймають, обмацують його голодні флюїди, проникаючи в пори, в кожну зморшку, в кожен закапелок його настороженого тіла. Де-не-де навіть курився димок, виказуючи місце, де проходять таємні хімічні процеси розкладу, клекоче заклата алхімія нутрощів, випроductiveуючи разом із нечуваними ще елементами невидимі оку газу. Так і баглося розпорпати, розкопати цю збиту в одне ціле, в один хворобливий організм фосфоризуючу тхлань, добутися до самого серця і мозку і збадати їхнє єство. Та не дано се було нікому,

бо нема нічого могутнішого за сміття і нічого величнішого. Гори його проорані дивовижними візерунками, наче храми Індії, на мурах його можна побачити усміхнені лики святих, сплетені їхні тіла, казкові сади, в яких не гуляв і сам Будда, розхвильовані озера з кораловими кораблями. А ось лиш погляньте – мчать на конях мисливці, а перед ними сполохані олені... майорять прапори і коругви – військо спинається на узгір'я... діви прекрасні купаються в озері, ось їхня одіж розкішна, ось їхні сандалії і стрічки, намиста, браслети, ковтки і перстені... а тут уже потужна техніка космічних армій – готові до старту крилаті ракети, літаючі панцерники і всюдиходи, а головне – усе військо в блискучих латах, що дзвенять на вітрі і зблискують на сонці, немов діаманти... Нехай сховаються руїни Вавилону, Пантікапею і Картагіни, хай засоромляться фрески Могенджо Даро, візерунки Теночтітлана і Мехіко... Ніщо не зрівняється з архітектурою і мозаїкою сміттярки, кожную деталь якої виношували невидимі мислителі і мистці... Немає нічого фантастичнішого за її так ніколи й не пізнаний нами світ, суті якого осягнути не стане ні сил, ні волі... Але втрутитися в його обриси, поміняти місцями якісь деталі, чи присипати одну чудесну фреску іншою, а на її місці виліпити нову – все це, звичайно, підвладне нашим бажанням і ми це охоче робимо, але якою ж поверхневою видається ця наша праця в порівнянні з тим, що творять таємничі алхіміки й маги в глибинах сміттярки! Жодного з них не достереже наше пильне око, як трудяться вони, виоздоблюють черговий шедевр, якому судилося весь час мінитися від незбагнених процесів, розмокати і пріти, зсихатися і кришитись. Та не тільки розкішним видовищем зачакловує нас сміттярка, міняючи уберію свою, мов циганка примхлива. Вона ще й вуха наші солодить музикою і співом, але щоб чути їх, мусите проникнути в саме царство сміття, опинившись у лябіринті і, розімлівши від сонця, випарів і запахів, прислухатися... І тоді долине до вас і ніжний шелест паперу, і тонке гудіння пляшок, пляшечок, слоїків і пробірок... і дзенькіт колотого скла, і дзвін бляшаний та латунний, і гучний галас целофану, який вривається в

особливо патетичних місцях героїчної смітнікофонії... А далі – далі лагідне і заспокійливе хрумтіння фольги, і тоді вже ви розслаблюєтесь, готові вкластися спати, запорпавшись у перські килими і павичеві пера, впасти у цю вибуялу розкіш арабського Сходу і, сьорбаючи носом легкий і довірливий опій сміттярки, що його тільки для вас, для вас єдиного випродукувала компанія кунштовних майстрів, заснути навіки і снити замками, походами і бенкетами... Але не дасть вам в останній мент заснути несподівана какофонія сміття, що сипонуло, розпорпане воронами, на заіржавіле листя жерсті...

А хочете почути райський спів? Прикладіть вухо до бляшаного пуделочка і прислухайтесь. Якщо вам сприятиме погода і вітер не надто шугатиме межі стінами лябіринту, то, цілком можливо, долине до вас цей спів, який належить чудесним русалкам, що купаються в морі сміття, але готові щомиті заманити вас у свої строкаті хвилі, пурпурові глибини, приголубити і вколисати... Гон-конґ... – так проказує старезний дзиґар, схожий хутше на невеличку домовину... Ви наступили на нього, і він ожив: гон-конґ – попереджає вас дзиґар. І це означає, що потрапили ви в Чайна-таун сміттярки, в її китайський квартал... Усе тут аж мерехтить від безлічі червоних, зелених, жовтих і блакитних жарівок, прапорців, стрічок і барвистих гірлянд... Усе тут виставлено на продаж, розсипано по ятках, розвішано на шнурах так, щоб ані найменша дрібниця не обминула вашої уваги, а з купи лахів, із лискучих везувіїв рижу й салати раз по раз вигулькує голова запобігливо усміхненого китайця й ласкаво припрошує: «А спробуйте, пане, цеї пахнючої страви... Називається вона гао-мей-цунь, або теньк-бреньк, або ще простіше, дзень-дзелень... Дуже смачно... А ось, ось ця кошлата зелень – це рослина доу-дон-ґао, росте вона на дні Китайського моря... Або ця смаження, ми її називаємо цін-лїнь, не дивіться, що подаємо її в бляшанці «Минтай в солнечном масле», просто нас знову підвели ваші постачальники... такі вже вони необов'язкові, такі вже нехлюї, вивалюють товар як прийдеться, впереміш – якийсь жах...» А вже

інший ось просовує руку крізь картопляну шкарлупу, ловить вас за штанину: «Хвилинку уваги! Чи їли ви китайську страву з картопляних лушпайок? Не їли? О, то ви втратили півжиття! Лян-те-чуан зветься ця страва... Як вона гарно звучить, так вона і смакує...» А ось старий китаєць смалить анашу, обкурює димом усе довкіл себе, і вам треба якнайспритніше проскочити повз нього, щоб не запаморочитися і не зомліти, впавши грудьми на простелені шовки... Китайці так само пробують вас ошелешити своєю музикою, але їхня музика – це тенькання дощових краплин по шибі, це лускання бруньок на вишні, це танець сніжинок і сонця, плюскіт вина у порцеляновій філіжанці, гра кістяного гребеня на густих струнах волосся, тріпотіння розписаного віяла і ледь уловиме розлучання вуст після поцілунку... Китайська музика – це божевілля і захват, таке враження, що всі музиканти достатньо наркотизовані і в їхніх грудях, як і в грудях сміттярки, бродить опій і спирт...

Тепер ви переставляєте ноги дуже обережно, щоб тільки не наздоптати когось із музикантів, щоб не перевернути плечем якоїсь ятки з товарами і не розсипати заморського добра... А тим часом дурман конопель і маку затьмарює вам свідомість настільки, що ви ловите якусь каністру, підносите її до носа і жадібно вдихаєте запах бензину, який остаточно витвердежує і дає змогу рухатись далі... Але куди йти? Безконечні ходи й переходи, вулички і провулки, які час від часу ще й пересипаються з купи на купу, загрожуючи і вас у якийсь момент затопити з головою, втягують у себе, засмоктують і, здавалося, нізащо не відпустять...

Раптом Бумблякевич почув тихе мугикання і плямкання. Пішов на ті звуки і в тихім сліпім провулку побачив напнуту на високих жердинах церату, а під нею якогось чоловіка, що саме обідав. Поруч стояв старий дубовий стіл з чорним масивним телефоном і цілою горою папок, біля стола височів облуплений сейф. Зі всього було видно, що цей чоловік живе тут не перший день і, либонь, навіть не сподівається покидати облюбованої місцини...

– Смачного, – сказав Бумблякевич.

– Дякую... – проплямкав чоловік і, прискаливши око, спитав: – Ви когось шукаєте чи просто собі прогулюєтесь?

Бумблякевич спочатку хотів було навіпростець спитати чоловіка про стару бабу з котями, але вирішив не квапитися.

– Прогуляюсь.

– Ну-ну... Уже не один тут прогулювався, та так на віки й оселився на цій сміттярці.

– Де? Отут?

– Аякже... Тут вам такий лябіринт, що ніде в світі ліпшого не знайдете. Маємо вже цілий цвинтар, де поховані блукальці.

– А ви що, теж заблукали?

– Я? Ні. Я тут живу. Тут моя хата, господарка і таке інше. Навіть телевизор маю.

Чоловік показав на старезне облуплене пудло з цілим, проте, екраном. Від пудла тягнувся кабель і спинався по тичці, на вершечку якої примоцовано іржавий саксофон.

– Мій винахід, – сказав чоловік. – Антена на Польщу.

– І працює? – поцікавився Бумблякевич.

– Як звір, – похвалив чоловік, набиваючи рота таким кислим вінегретом, що запах аж до Бумблякевича долинув.

– А де ви харчі берете?

– Та тут, на сміттярці. Щодня завозять. Піклується держава про нас. А коли й не завезуть свіжого сміття, то теж не біда, полюємо на птиць. Їх тут, слава Богу, на всіх вистачає.

– І багато вас тут таких?

– Хто його зна... Обліку населення ніхто ще не вів.

– А як же ви даєте собі раду в цьому лябіринті?

– Ну, я старожил. Я, вважайте, живу тут від самих початків сміттярки, на моїх очах зводилися ці висотні мури. Я знаю сміттярку як свої штири пальці. Знаєте, чому штири? Бо п'ятого мені щур відгриз! Але то байка. Він скінчив ще гірше – пішов на печеню, – га-га-га-га!..

– Чому ж ви тоді не вказали дороги тим, хто заблукав у лябіринті?

– А нащо? Ми тільки зацікавлені у зростанні нашого населення. Взагалі є така думка, що в майбутньому Велика Міська Сміттярка повинна злитися з Великими Сміттярками інших міст, внаслідок чого створиться грандіозний Мегаполіс, який, у свою чергу, посуне у всі сторони світу і з'єднається у Велику Світову Сміттярку. Сміття поглине міста й настане Сміттярчана Епоха, в якій до влади прийдуть самі сміттярі, шматтярі, вуглярі, гробарі, коминярі й гівнярі... А ви, прошу вас ґречно, часом не гівняр?

Бумблякевич подивися на свої заляпані штани і спитав:

– А виглядаю на такого?

– По правді, ні, бо маєте завелику, як для гівняра, голову. Взагалі-то та перспектива, котру я вам щойно змалював, мені не сильно подобається. Бо коли весь світ перетвориться на суцільну сміттярку, то щезнуть усі людські поривання, бажання, мрії... Усі вони стануть марницею, адже геть усе, про що лише помрієш, знаходиться під рукою. Досить лише попорпатися, і видобудеш плід свого бажання. Така голова, як у вас, може належати хіба якомусь пруфесорові.

– Я є історик за освітою.

– Перша кляса! Істориків нам якраз бракує. Мусите негайно сісти за написання історії нашої сміттярки. Я навіть беруся вас субсидувати. Я, знаєте, відомий у смітникових колах меценат. У нас

тут є поетеса, котра написала Славень Великої Сміттярки... І саме я виплатив їй нагороду в розмірі ста щурячих шкурок, з яких вона собі вшила розкішне хутро.

– Зачекайте, – перебив його Бумблякевич. – Чи не могли б ви сказати, як називається ваша поетеса?

– О, вона має чарівне ім'я: Мальва Ланда! Чи ви чули коли-небудь щось подібне?

Чоловік нарешті скінчив їсти і розлігся на зашмульганих килимах, мов який султан, підмостивши під плечі латану-перелатану подушку.

– Мальва Ланда! – повторив, смакуючи. – Найбільша поетеса всіх сміттярок, королева кошачих зграй, визначний дослідник і археолог. Скільки вона тут розкопок здійснила – слів нема описати. Епохальні відкриття! Куди там єгипетським муміям! У нас свої мумії такі, що ледь не говорять. А яких вона рідкісних комах і тварин відкрила тут! Ніде, в жодній енциклопедії таких не знайдете... Наприклад, такий жарівляк... Живиться вийняtkово спаленими жарівками. Але не дай Боже згелемсати йому цілком добру жарівку – зараз спалахує і гине... Або от каракон. Дуже цікава істота. Жере самі корки. Як нажереться, то, ясна річ, добряче хмеліє і починає вар'ювати. Але так само має мінуси. Бо, часом, як то буває, запихають корок до пляшки, котрої пізніше ніде не здаси, і потрапляє вона на смітник. І ото цей бідолашний каракон залізає туди в надії поласувати корочком, а, з'ївши його, вже не годен вибратися назад... Ну, ми тут природу бережемо і, коли натрафимо на таку пляшку, то, звичайно, його рятуємо. Але, крім того, я винайшов спеціальний пристрій – для видобування корків з пляшки. Це звичайна шнурівка з петлею, але треба справжнього майстра, щоб нею користуватися... Ага, може вас пригостити кавою?

З тими словами стягнув із чогось шмату, і з-під неї об'явилася порепана газова плита.

– У вас тут і газ є?

– Аякже. Там, у глибинах сміттярських гір, випродуковується першокласний газ. Досить лише захвати туди руру, і маєте вічний

вогонь.

За мить і справді на плиті затанцював синій вогник і обійняв мацаками кавник.

– Буде кава по-сміттярському. Весь її секрет полягає в тому, що мусить бути запарена в кавнику, який пролежав на смітті не менше як десять літ. Такий припис. Тоді вона дістає неповторного присмаку. Та ви сідайте сюди, на цей бенгальський килим.

– Тут страшенна спека, – сказав Бумблякевич, уможуваючись на лахмітті, яке й справді місцями нагадувало килим. – Як ви її витримуєте?

– А, вже звикли. Живеш, як на екваторі. Навіть узимку тут дуже тепло. Сніг затримується лише на верхів'ях гір, а внизу панує субтропічний клімат. Одного разу мені навіть вирости банани.

– Добре, але для телевізора потрібен струм...

– А у нас цього струму, як сміття. Тут же стільки тих батарей, акумуляторів, що досить лише запхати дріт і не те що телевізор, ціла фабрика запрацює... Ось навіть заморозника маю, бачите? Там у мене морожені птиця і риба.

Старий зняв кавника з плити і розлив каву по горнятах.

– Птиця – це галки і ворони? – поцікавився Бумблякевич.

– Не тільки. Бувають чайки, горобці, стрижі, круки і навіть папуги.

– Папуги?

– Ясне діло. Трапляється, що й папуг разом з клітками викинуть на смітник, от вони тут і починають розмножуватися. Минулого літа їх стільки тут розвелось, що я кожного вечора папужиною печенею смакував.

– А риба? Де ви берете рибу?

– Риби тут повно. Сама вивелася з ікри.

– Але де ж та риба живе?

– Та тут же – у смітті. Шукає вологі місцини і там собі плаває. У мене ось бачите скільки вудочок, ловлю її на бички.

– Пе-ре-про-шую? – розкрив рота Бумблякевич.

– Не знаєте, що таке бички? Недопалені цигарки. Але мусять бути обов'язково з жовтим фільтром. На білий не клює. Вона, ця риба, самими бичками й живиться... Ану, тепер спробуйте моєї кави, чи пили ви щось пахнучіше й пишніше?

Бумблякевич спочатку зиркнув у горнятко і, переконавшись, що там і справді рідина чоколядової барви, обережно відсorbнув... Так, це була кава. Але складалося враження, наче, крім мелених зерен і цукру, туди сипнули ложечку розчинного заліза, а потім легенько побовтали іржавою арматурою.

– Ну – чи не пиха? – прицмокував старий і видихав гарячу пару в і без того парке повітря.

Під ногами Бумблякевича раптом щось закопошилося, зашурхотіло, і на поверхню викотився якийсь волохатий клубок.

– Не бійтеся, – сказав господар. – Це тільки-но клак. Клаки народжуються з вичесаного волосся. Дуже лагідна істота. Як кошеня. Тільки би ластилося і ластилося. Ясна річ, поки воно мале. А коли клак виростає на великий клубок, тоді вже він стає небезпечним і може напасти на людину. Клак обмотує її волоссям, наче павук павутиною, і висмоктує так, що лишається самий тобі скелет, обтягнений сухою, як папірчик, шкірою... Тяжке видовище. Але ми і з тим даємо раду. Коли хтось зауважить такого великого клака, то зараз телефонує на постерунок і звідтам приганяють мисливці. А як хто має при собі запальничку, то й сам раду дасть. Чирк-чирк – і клак спалахує в один мент.

Клубочок потерся Бумблякевичу до підшви і покотився далі.

– А чим живляться маленькі клаки?

– Висмоктують щурів, мишей, часом і пташок.

– У вас тут цілий зоопарк, – сказав Бумблякевич і непомітно вилляв каву позад себе.

– Що там зоопарк – заповідник. Справжня тобі Асканія.

– А які тут іще хижі звірі живуть, котрих варто остерігатися?

– Ну, найперше дротяного удава, який виводиться з ужитих телефонних дротів і кабелів. Ця тварюка складається з безлічі

скручених в одне ціле різнобарвних тіл, що на вигляд нічим не відрізняються від звичайних дротів. Але досить на них наступити, і вас так замотає, закрутить, що й ворухнутися не зможете.

– І що – тоді смерть?

– Так, якщо не взяти себе в руки і не вдатися до єдиного і найефективнішого засобу, а саме: в ту хвилю, коли удав наблизить свою голову до вашого обличчя, починайте негайно передавати останні новини... Причому пашталакайте будь-що, аби-но лиш це скидалося на вісті... Ну, наприклад: «Як нам передають з Об'єднаних Арабських Еміратів, шейх Джабер Аль-Мукаддім Шахраман аз-Заман Ісмаїл перейшов на квадратно-гніздовий спосіб запліднювання гарему, що викликало негайний протест ділових кіл Тель-Авіву...» І на ваших очах весь той жахливий удав починає опадати, розплітатися і сповзати з вас. Наостанок, щоб увінчати перемогу, можете ще повідомити погоду на вчора і будьте певні – тварюка здохла остаточно... Не знаю, які саме процеси відбуваються в його організмі, але, очевидно, останні новини стимулюють якісь смертоносні віруси, закладені в удава ще в пору його служби на телефонах, в теле– і радіомовленні. Та нема лиха без добра. Ми цих удавів прокладаємо по цілому лябіринті і маємо всю територію телефонізовану... Вся особливість тутешніх тварин полягає в тому, що вони походять із ужитих предметів. Наприклад, старі панчохи перетворюються на велетенських п'явок: ми називаємо їх п'янчохи. Але хіба дитина не дасть собі з ними раду. Куди небезпечнішими ще донедавна були поліетиленові мішечки. Ми ними настільки гидуємо, що навіть назви не вигадували. Ця наволоч, зібравшись у зграї, кидалася на чоловіка, обліплювала зі всіх боків так щільно, що бідолаха задихався і гинув. Тоді тії мішечки присмоктувалися вже насправжки і жилилися по саму зав'язку... На щастя, зовсім недавно наш видатний хімік і академік доктор Леон Друшляк винайшов спеціальну антену, яка приманює до себе ті кляті мішечки і плавить їх ультразвуком... До небезпечних тварюк належать ще зужиті унітази. Ці кляті сотворіння заборпуються на самій дорозі в сміття, і

досить вам лише на нього наступити, як ваша нога провалюється, і треба неабияких зусиль, аби її вирятувати...

– Веселе у вас життя, – всміхнувся Бумблякевич.

– Вчуваю у вашому голосі сарказм. Але це даремно. Адже є у нас і привабливі тваринки. Ось погляньте – що ви бачите на тім горбикові?

– Це якийсь дуже великий метелик.

– Браво, браво! Тільки ж бо це не метелик, а майтелик. Походить він зі старих майток. Надзвичайно красива комаха. А який він у леті!

Старий шпурнув огірком, і майтелик спурхнув у повітря, граційно потріпуючи червоними крильцями в білий горошок.

Бумблякевич пригадав, що в нього були такі самі майтки, й коли вони порвалися, то мама почала ними мити підлогу. Хтозна, може й вони тут у своєму новому існуванні лопотять десь крилами, потрапивши врешті-решт на смітник.

– Зверніть увагу, – сказав старий. – Хоч майтелик і походить із ужитих майток, а виглядає зовсім як новий, ані разу не випраний. – О, видите! Під самим носом літають, мов щойно з голки, ще й з гумкою. Але слухайте сюди. Що ви собі вирішили? Чи беретеся за написання історії сміттярки?

– М-м... бачите... так просто з мосту... потрібні якісь архіви... першоджерела...

– За це не хвилюйтеся. Все є на місці. Потрібна тільки-но ваша згода.

То був, можливо, єдиний спосіб відшукати Мальву Ланду, і Бумблякевич погодився.

– Ну, й люкс, – втішився старий. – Я тут щось на зразок завідувача місцевих кадрів, або біржі праці. Зараз поведу вас до нашого магістра пана Джавали. То є високомудрий чоловік, котрий вас забезпечить геть усім для написання історії. Але мушу вас наперед повідомити, що пан Джавала – переконаний націоналіст. Розумієте, що це таке?

– Чому ні?

- Бо досі це поняття було викривлене.
- Було. Але тепер під цим розуміють фанатичний патріотизм.
- О, власне! Фанатичний! Пан Джавала є такий патріот, що за волю України дасть себе покряти на кавальчики. Чекає тільки слушної хвилини, аби вийти на відкриту арену.

Бумблякевич витер спітніле чоло, задумливо пожував сухими вустами й спитав:

- А скільки панові Джавалі років?
- Понад сімдесят.
- Коли мені буде понад сімдесят, я теж себе дам покряти на дрібні кавальчики за Україну.

Старий, почувши теє, ляснув себе долонями по колінах і залився голосним сміхом, аж кілька ворон повернули голови й тупо оглянули сцену.

- Це ви... хе-хе-хе... це ви просто знаменито... хе-хе-хе... але ліпше не буду того переповідав панові Джавалі. Може, це йому й не сподобається. Коли хочете дістати в нас пристойну роботу, мусите себе стримувати від необдуманих висловлювань. Того в нас не люблять. Ага, ще ми з вами не знайомилися... Як? Бум?... Бумблякевич! Дуже fajно. А мене звати просто пан Зеньо. Той самий пан Зеньо, за якого пила вся Галичина остатні сорок п'ять років. Зараз я вберуся до візити, а ви собі зачекайте.

Пан Зеньо насадив на лису голову вицвілого дірявого капелюха, зодяг колись чорного, а нині облізлого і засмальцьованого до блиску фрака з обстрипцяними фалдами, що сягали мало не землі, взяв паличку з вигнутим руків'ям і, обвівши оком Бумблякевича, сказав:

- Мешти... Мусите витерти мешти, бо йдемо на візиту до самого пана магістра, а не до кнайпи на пиво.

Чимчикуючи отак лябіринтом, Бумблякевич помітив, що за ними хтось стежить – то очі чиїсь зблиснуть в смітті, а то великий риб'ячий хвіст сплесне і мовби розчиниться в потериб'ї.

– Що це воно може бути? – спитав.

– Е, та це русалки.

– Русалки! – не міг повірити Бумблякевич і навіть зупинився і втупився в те місце, з якого щойно висунулася ручка.

Русалки в нього завше викликали спеціальний інтерес, бо, навіюючи собі образи жінок, яких хотів мати, нерідко викликав русалок, котрі віддавалися йому в танці, в леті, в плюсканні, в хлюпотінні, він катулявся з ними луками, лісами і горами, пірнав із ними в найтемніші глибини рік і озер, заповзав у комиші, ластився в дуплах і гніздах, і на самих верхів'ях дерев, що гойдали їх і вколисували...

– А що тут незвичного? – отямив його пан Зеньо. – Русалки живуть тепер всюди, навіть у каналізації, відколи забруднено ріки, вони вже до всього призвичаїлися. А це особливі – сміттярські русалки. Вони купаються в смітті. І коли хтось необережно заблукає, то можуть і залоскотати, зтягти у глибини сміття й змусити там слугувати собі.

Бумблякевич часто уявляв, як русалки зтягують його в озеро, але щоб у сміття – ні, це мало його спокушало.

Вони петляли вузенькими вуличками лябіринту, Бумблякевич спочатку навіть пробував запам'ятати дорогу, але незабаром покинув це пусте заняття і далі вже бездумно тюпав за своїм проводирем. Раптом пан Зеньо гупнув себе п'ястком по циліндрі й вигукнув:

– Але з мене фраєр! Та же я забув у вас запитати про ваші політичні переконання. До кого ви належите?

– А ні до кого. Сам собі. Я не є політик. Мене цікавлять книжки. Мені аби свобода друку була. А їсти я можу й жаб із кульбабовим листям.

– Знаєте що... Оце про жаб запам'ятайте собі. Це панові Джавалі мусило би сподобатися. А все решта – забудьте. Може, ви й не політик, але політична заангажованість має бути. Мушу вам сказати, що на нашій сміттярці мешкають не тільки щирі українці, є тут різні люди. Сміттярка займає настільки велику територію, що в неї чимало теренів узагалі ще незвіданих. Хтозна-які монстри можуть там ще чаїтися.

– А ви ж казали, що знаєте сміттярку, як свої штири пальці, – шпигонув Бумблякевич.

– Га-га-га! То був жарт. Знаю я лише малу частину. Ту, що зайняли ми. Все решта – це терра інкоґніта. А через те навіть тут – у глухому запіллі – мусимо стежити за чистотою кадрів. Щоб колись явитися перед миром – наче тоті апостоли, а не якісь там обдертуси. Пан Джавала цілих п'ятдесят з гаком літ не складає зброї, організовує партизанські акції, чинить усе, аби ворог постійно перебував у напрузі. Тиждень тому, наприклад, його боївка підірвала колію на відтинку Львів – Красне. Не чули?

Бумблякевич напружив пам'ять, але якось нічого подібного не міг пригадати.

– Певно, – навіть не здивувався пан Зеньо, – де б у вас про таке написали! Та же то є диверсія! А як тютюнову фабрику у Винниках взяли – чули?

– І цього не чув. Але цигарки подорожчали.

– Но, видите! Того й подорожчали, що наші весь тютюн вивезли.

– І що ви зробили з тим тютюном?

– Продали в Голляндії.

Бумблякевич зашпортався і ледве не дав сторчака.

– В якій Голляндії?

– В тій самій. Переправили підводним човном.

– Човном! – видихнув повітря Бумблякевич.

– Підводним. У нас тут якраз Полтва протікає, от ми того човна Полтвою і відправили.

– А хіба це можливо?

– Чому не можливо? Полтва куди впадає – в Буг? А Буг куди? – У Віслу. А Вісла куди? – В Балтійське море! Ну, а там уже чух-чух – і Голляндія. Продали тютюн, доляри поклали в банк під відсотки для майбутнього консуляту.

Бумблякевичу від самого початку зустрічі з паном Зеньом не давала спокою одна річ.

– Пробачте, що я вас про це запитаю...

– Ніц собі не жалуйте.

– Ваше житло справді міститься там, де я оце вас здибав? Як на людину, котра відає кадрами, воно не надто...

– Не надто підходяще, еге? І маєте рацію. Це тільки офіс.

– Офіс?

– Авжеж, офіс. Мало хто може забрести на нашу сміттярку. Може який шпигун, чи агент КГБ. Перед такою непроханою особою пан Зеньо постане винятково в образі волоцюги. А мешкаю я в затишному кубельці зі своєю любою жіночкою, котра плекає ставочок із карасями. Чи ви одружені, пане Бумблякевич?

– Ні, а що?

– Вженіться. Обов'язково мусите ся вженити, аби спізнати життя ще й з тамтого боку. Йо-ой, як то fajно мати жінку! Такво прийдете змучений з роботи додому, а вона вам подасть пантофлі, халат, посадить за стіл і накриє вечеряти. І заки ви вечеряєте своїми улюбленими кльоцками з молоком, вона вам зачне вповідати всі новини за останній день. І буде вповідати, і вповідати, і вповідати, і вповідати... – В цьому місці пан Зеньо раптово урвав свою ідилічну оповідь і як гаркне: – А бодай вже її шляк наглий трафив з тими її оповідками!

Бумблякевич здригнувся і витріщився здивовано на старого:

– Що з вами?

– Йой, та ніц! То я просто свою жінку згадав.

По цих словах пан Зеньо різко зупинився, і Бумблякевич побачив масивні двері з темного горіха, що вели просто у велетенську гору сміття.

– Це двері? – не міг повірити.
– Ясно, що не мотоцикл.
– Але ж... Як це можливо? Двері в смітті? Куди вони ведуть?
– Ви дещо помиляєтесь. Це двері не в смітті, а в лябіринті, й ведуть вони просто до вищого світу.

– Вищий світ сміттярки?
– Саме так, – відказав гонорово пан Зеньо і, прискіпливо ковзнувши по статурі Бумблякевича, додав: – Защепніть сорочку, підсмикніть штани і витріть чоло, бо з вас піт уже дзюрком тече. Мешти знову запилюжилися.

– Щойно їх чистив, – стенув плечима Бумблякевич і, плюнувши по черзі на кожен мешт, витер їх до штанів.

Пан Зеньо похитав головою:

– Тільки бруд розпацькали. Плюньте ще.

Бумблякевич плямкнув сухо і зітхнув:

– Слини вже нема... Така спека...

Пан Зеньо спритно цвиркнув слиною, і на обох мештах Бумблякевича закрасувалося два білих пінистих острівці. Але витирати чужу слину до своїх власних штанів не мав бажання, тому витер мешти клаптем газети. Пан Зеньо кивнув, надувся, мов индик, випнув уперед живота і вдарив до дверей залізним калачем. За дверима почулося човгання, дзеленчання ланцюжка, а потім чийсь хрипкий голос викашляв: «Хто?»

– Пан Зеньо, власною персоною.

Двері прочинилися в сутінь, десь збоку сіріла суха постать, але оскільки пан Зеньо пройшов попри неї без жодного пошанівку, то й Бумблякевич не звернув уваги, що то за чоловік. Із коридору вийшли вони до покою, заставленого книжковими полицями. Той самий голос за спиною сказав:

– Прошу сідати. Пан магістр підрізають троянди.

В тиші, що запанувала в покої, лунало якесь тихе хлюпотіння, плюскіт і гомін води, котра мовби текла попід самою підлогою.

– Що це? – спитав Бумблякевич.

– Полтва. Під нами тече Полтва.

Бумблякевич підійшов до полиць і ковзнув очима по книгах: «Стратегія і тактика партизанської боротьби в умовах совєтської системи», «Підручник підпільника», «Довідник з вибухових речовин», «Змайструй сам», «Життя в бункері», «Історія УПА», «Книга народного умільця», «Проблема зброї в запіллі». Автором усіх цих книг значився д-р Мирон Джавала. Бумблякевич розгорнув одну-другу і з подивом побачив, що видані вони не десь за кордоном, а таки тут: Львів, видавництво «Машінґвер».

– Фантастика! – не втримався. – То ви й видавництво своє маєте?

– Аякже! Колись давно вивезли на сміттярку старі друкарські верстати і шрифти. От ми їх почистили, відладнали – працюють як годинники. Маємо тут свою папірню, видаємо газети і часописи. Одне слово – усе як у людей... Ага, ось і пан магістр! Моє шанування, мої ґратуляції!

До покою швидким і рішучим кроком увійшов високий чоловік середнього віку. Бумблякевич впився в нього очима і не міг зрозуміти, навіщо пан Зеньо здурив, наче б магістрові за сімдесят, коли на вигляд він тягне ледве на сороківку.

– Пане Зеню, радий вас бачити, – сказав Джавала. – Давненько ви до нас не залітали.

– Не хочу пана магістра від державних справ відривати. Але нині забрів у наші краї пан... е-е-е... Бум... Бум...

– Бумблякевич, до вашої ласки.

– Еге... І, як виявилось з подальшої розмови, пан Бумблякевич історик і то з патріотичними переконаннями.

– Істориків нам бракує, – кивнув Джавала.

– От я й кажу, – вів далі пан Зеньо, – чого б панові Бумблякевичу та й не взятися до написання історії нашої сміттярки.

– Прекрасна ідея, – потвердив Джавала. – Я давно підшую людину, котра б зуміла оспівати наш край. І то не тільки в історичному розрізі, але й створити щось на зразок енциклопедії. Себто описати його ґеоґрафію, світ фльори і фауни, етноґрафію і

фольклор, а також світ мистецтва. Бо у нас є й літератори, і малярі. Робота ця копітка і, звичайно, потребує фінансової підтримки. А її вам може забезпечити княгиня Даґмара фон Шруботяг з тих самих Шруботягів, що родичалися зі старими Габсбургами.

– О, її світлість буде незмірно втішена, – потер руки пан Зеньо. – Я навіть думаю, що княгиня виділить для пана Бумблякевича один зі своїх розкішних покоїв.

– Без сумніву. В палаці княгині розташована Національна бібліотека і багатющий архів.

У Бумблякевича радісно затьохкало серце. При згадці про бібліотеку здалося, що він помер і потрапив саме в рай.

– У мене нема слів, – нарешті видувив із себе. – Це, можна сказати, моя мрія – загорпатися в книги і ні про що більше не думати.

– О, власне, – засміявся Джавала, – тут вас ніхто не буде відволікати. Окремі розділи цієї енциклопедії можна писати вже, просто в бібліотеці, адже польові дослідження зібрано давно, і вони тільки чекають, щоби хтось їх опрацював. Скажімо, тваринний та рослинний світ уже описаний Мальвою Ландою. Колекція її гербарію дістала спеціальну премію.

– Пане Джавала, – не втримався Бумблякевич, – якщо по правді, то саме таємнича особа Мальви Ланди й завела мене на сміттярку. Спочатку я роздобув першу збірку її поезій, згодом – другу, і так захопився її творчістю, що вирішив будь-що відшукати авторку.

– Вам добряче поталанило. Адже другої збірки не має навіть сама Мальва.

– Що мене у цій історії, м'яко кажучи, дивує, то це те, що пані Мальва...

– Панна Мальва, – поправив Джавала.

– ...що панна Мальва, незважаючи на свій поважний вік, ще така діяльна... Адже, коли не помиляюсь, то їй легко за сімдесят, так?

– Маєте рацію. Ми з нею ровесники.

– Ро... ровесники! Але, пане Джавала, на вигляд вам не більше, ніж мені!

Пан Зеньо й магістр весело розсміялися.

– Пане Бумблякевич, сміттярка – це феномен, який ще достатньо не вивчений і не досліджений... Але одне вам можу сказати з певністю: всі біологічні процеси тут страшенно відрізняються від таких самих процесів поза нею. Отже, процес старіння у нас дуже загальмований і людина, котра має сто двадцять літ, виглядає лише на шістдесятилітню.

– А що – є й такі?

– Уявіть собі! Сама пані княгиня якраз і має повних сто двадцять літ. Молодість її минула ще за бабці Австрії. І вона була хресною мамою нашого славного архієпископа Вільгельма фон Габсбурга.

– Василя Вишиваного!

– Власне. Саме вона його українізувала настільки, що він кинувся у вир політичної боротьби за здобуття українського трону. Ба, навіть, як нам відомо, видав цілу книжечку українських віршів. На жаль, по війні НКВД його вислідив у Відні й вивіз до Сибіру. Там, бідолаха, й помер. Але ми робили все можливе, щоби вирятувати його. Кілька разів виряджали експедиції, однак – усе намарне.

– Цікаво, а панна Мальва мешкає не тільки тут, але й у Львові?

– Ні. Там тепер живе якась здивачіла жебрачка. Колишня Мальвина колежанка. А сама панна Мальва виглядає на зовсім молоду особу. Ніхто б їй більше тридцяти й не дав. Струнка, висока, з буйним волоссям і очима, як сливи – така кому хочеш голову закрутить. Шкода, що ви не завітали до мене хоча б на півгодини раніше, я б радо вас зазнайомив. Панна Мальва любить розумних людей. Вона щойно відійшла.

Бумблякевич зашарівся, почувши про себе такі лестиві слова.

– Таким чином, пане Бумблякевич, у вас є всі шанси не тільки законсервувати свій вік, але й значно омолодитися.

– Пане магістре, – втрутився пан Зеньо, – на жаль, я мушу вас покинути. Сьогодні наша боївка відправляє збройну поміч повсталим

курдам, і я мушу бути при цьому.

– Ах, так-так, справа надто важлива. Я вас не затримую. Чи цим же транспортом помандрує і мій «Підручник підпільника»?

– Так. Поки що лише сто примірників.

– Як же курди його прочитають, – здивувався Бумблякевич, – коли написаний він українською?

– О, ми про це давно подбали, – відказав Джавала. – Моя книга перекладена у нас і курдською. Тут і видрукувана. Зараз ми готуємо переклади чеченською, тибетською і корсиканською мовами. Ми мусимо допомагати своїм братам по неволі. Уже відправлено книги, перекладені баскською і якутською. Пане Зеню, передайте мій привіт шейхові Ібрагіму Айяру, скажіть, що наступ наших сил на Багдад розпочнеться рівно за тиждень. Боївка отамана Крука знаходиться в дорозі. Шкода, що плянований разом із нами замах на Саддама Хусейна не вдався. Будемо робити все можливе, аби тільки знищити цього скаженого пса. Аллах акбар!

– Слава навіки! – відповів пан Зеньо і покинув апартаменти пана магістра.

– Пане Бумблякевич, сядьмо ще на хвилю. Хочу, перш ніж ми подамося до княгині, розпитати вас дещо... Отже, мабуть, вам пан Зеньо сказав, що погляди я маю принципові щодо перетворення України в могутню державу. Такі погляди називають націоналістичними. І я не боюся цього слова. А ваша енциклопедія сміттярки мусить триматися саме на твердих націоналістичних підвалинах. Мусите описати край, що за своєю суттю є своєрідною державою в державі з її феноменальною самодостатністю. Така енциклопедія повинна розбудити в наших краях могутній спалах патріотизму і бажання самопожертви. А для наступних поколінь стати джерелом пихи і честолюбства. В майбутньому я бачу нашу сміттярку своєрідною Запорізькою Січчю, в якій куватимуться серця героїв. То буде щось як Чистець нації, котра, протікаючи, наче Полтва, крізь усі наші лябіринти, залишить тут усе мілке й невартісне, слабість свою й недорікуватість, страхи і зневіру, весь

намул свій і всю каламуть. Тепер ви розумієте, яка відповідальність покладена на вас? Чи готові ви до такої праці?

– Мушу вам сказати, що мене віддавна дратувала яловість тих істориків, які описували наш народ добрим і лагідним, готовим завше підставити праву щоку, коли його били по лівій.

– Власне! На прикладах нашої доброти і гостинності неможливо виховати оборонців Батьківщини. З цим слід покінчити. Але нам пора. Княгиня чекає на мене.

Палац княгині фон Шруботяг

1

Дорогою пан магістр сказав:

– Завтра ввечері княгиня дає баль на честь прибуття її сина Теодора фон Шруботяга. Він відомий альхемік і спірит.

– А звідки прибув її син?

– З-за кордону. І не намагайтеся вивідати щось більше – це велика таємниця. Одне вам скажу: молодий Шруботяг – це найімовірніший претендент на трон України. В його жилах тече кров короля Данила, королеви Бони і самих Габсбургів.

– А він має бажання посісти цей трон?

– А чом би й ні? Наша сміттярка – це той пляцдарм, з якого він зачне свій тріумфальний похід у серце України. Тільки чесний і справедливий монарх може запевнити нашій країні гідне місце серед великих держав. Мусимо відродити свою аристократію і шляхту. А всі ці президенти... – Джавала махнув рукою.

Проминувши кілька вуличок, які не подавали жодних ознак життя, вони врешті опинилися у павутинні закапелків, які мали не тільки стіни, а й вікна і двері, а вгорі курилися димарі. Здавалося, що потрапив у село. З вікон інколи хтось визирав і вітався з магістром. Чулося гелґання гусей і ґолькання индиків, мекали припнуті кози і дзявкали собаки. Незабаром вони звернули в широку вулицю, що була з обох боків оточена високими мурами із велетенських бетонних блоків, густо оповитих виноградом із важкими темно-червоними гронами. Сама вулиця вимощена була червоною бруківкою і закінчувалася високою будівлею з вежами, на вежах майоріли синьо-жовті прапори з золотими левами. З кожного підвіконня звисали гірлянди різнобарвних орхідей, від чого весь палац скидався на коштовну цяцьку. Обабіч будівлі спинався на схили чи то парк, чи лісок, з якого долинав голосний щебет пташок.

На височенних різьблених дверях красувався герб Шруботягів у формі щита, якого тримали в передніх лапах грифон і дракон. В центрі герба сяяв білизна здиблений одноріг із золотою короною. Над клямкою звисало кільце залізного калатала з вищиреною пащекою лева. Джавала обсмикав на собі фрак, поправив капелюха і тричі вдарив калаталом.

Відчинила їм покоївка з пишним рудим волоссям і в сукні, вочевидь пошитій зі старих штор. Її вузькі, сливе китайські, очі уважно обстежили Бумблякевича, нічим не проявивши свого зацікавлення, зате до pana магістра розпромінилися радістю:

– О-о, пане магістре! – враз розквітли пуп'янки великих червоних вуст. – Мило вас бачити. Її світлість уже питали про вас. Просимо, просимо...

– Панно Фрузю, маю честь вас зазнайомити з паном Бумблякевичем, котрий буде мешкати у вас і працювати над історією сміттярки. Княгиня давно вже просила мене підшукати відповідну кандидатуру. До речі, чи застали ми у вас панну Мальву? Казала мені, що від мене піде просто сюди.

– На жаль... – розвела руками покоївка. – Може квадранс, як вона звідси вийшла.

– Як шкода, – зітхнув Бумблякевич, – я так мрію з нею познайомитися.

– Тримайтеся pana магістра, і всі ваші бажання в межах сміттярки здійсняться, – промовила приязно панна Фрузя, і Бумблякевичу навіть здалося, що вона підморгнула. – Але прошу, прошу... заходьте...

Панна Фрузя мала осину талію, над якою нависали повні перса, а нижче випинало круте узгір'я стегон. З кожним подихом груди її піднімалися догори, вражаючи своїми об'ємами. Бумблякевич увійшов до приміщення і те, що відкрилося його очам у першу хвилю, просто ошелешило. Як це все могло знаходитися у такому невідповідному місці?

Громіздкий блискучий канделябр, наче лапкий павучище, панував під стелею, розсіваючи тепле сяєво над центральною частиною холу. Щодалі від центру світло тьмяніло і потухало, переходячи поступово в сутінки, які ховали за собою стіни, і через те здавалося, що їх зовсім нема, а хол просто безмежний. За кілька кроків від дверей у басейні з зеленого замшілого каміння пульсував водограй, струмені то підскакували, то присідали, виповнюючи тишу мелодійним передзвоном. Довкола басейну в плетених із лози вазонках зеленіли пальми, фікуси, карячилися вусаті рододендрони, а на цитринових і помаранчевих деревах золотилися стиглі плоди, у низеньких ночвах росли кущі лавру і мирти. Листя рослин блищало, мов намащене оливою, а в повітрі бринів лагідний і солодкавий запах квітів, якими було обсаджено басейн. З першого погляду Бумблякевичу здалося усе сном і маренням, він навіть відчув непоборне бажання вискочити за двері, щоб знову переконатися, що знаходиться саме на сміттярці.

– Прошу за мною, – сказала Фрузя, і цього разу її голос заплюскотів уже срібним тоном водограю, а Бумблякевич навіть уважно приглянувся до неї, мовби перевіряючи, чи голос цей належить справді їй, бо, може, вплив він десь із каштанових сутінків, із затінку екзотичних дерев...

Вони обминули басейн і опинилися на просторому зеленому килимі з таким високим і густим ворсом, що ноги потопали у ньому по кісточки і здавалося, що ти вже не людина, а дикий кіт, котрий крадеться по здобич. Тут уже бундючилися пухкі, обтягнуті чорною шкірою канапи – одна проти одної півколами. Межи ними на низенькому столику з тонкими вигнутими ніжками парував бронзовий кавник у формі крилатого лева і чекали порцелянові квітчасті горнята. На таці яких тільки овочів не було: виноград білий, червоний і чорний, банани, ананаси, ківі, помаранчі, мандарини, персики, абрикоси, не кажучи вже про яблука й груші.

– Прошу сісти. Якраз я запарила каву. Для панни Мальви. Але вона так квапилася...

– А куди саме? – не втримався Бумблякевич.

Панні Фрузі, здається, таке запитання чимось не сподобалося, бо вона раптом змовкла і зникла в дверях навпроти. Бумблякевич відсьорбнув кави дещо з осторогою, але вона нічим не відрізнялася від тієї, яку пив удома. Роззирнувшись, побачив, що простора вітальня, облямована різьбленими дерев'яними панелями, має четверо вікон і четверо дверей. Над кожними дверима красувалися мальовидла, присвячені окремій порі року – над першими амурчики збирали врожай, над другими ті самі амурчики пурхали на ковзанах, над третіми вони ж засівали ниви, а над четвертими – перекидалися квітами. Фіранки із зеленого дамасту, перехоплені шнурком із пишними китицями на кінцях, утворювали над кожним вікном величні балдахіни.

– Звідки беруться оці всі екзотичні овочі?

– З княжої оранжереї, – відповів Джавала. – Там ростуть манго і папайя, ананаси і авокада, дактилі й кокоси. А які птахи там щебечуть!

– Далеко вона?

– А тут неподалік, у глибині гір. Оранжерея існує багацько літ і за цей час перетворилася на справдешню джунглю. Без поводиря туди нічого й потикатися.

– А де знаходиться бібліотека?

– Тут-таки, в палаці. Бібліотека ця ховає бозна-які скарби, ніхто ще їх усіх не дослідив. Маємо тут оригінали «Слова о полку Ігоревім», твори Ярослава Мудрого, думи Митуси. А скільки тут різного добра, котре було викинуте з музеїв! Багато чого з того, що вважається безнадійно втраченим, міститься тут.

Бумблякевич не вірив своїм вухам:

– Щоб аж такі цінності збереглися на сміттярці?

– А ви думали! – аж пушився від гонору пан Джавала, попиваючи каву. – Коли Теодор фон Шруботяг сяде на престолі, усі ці скарби передамо народіві.

До зали впливла сама княгиня – панія в літах, але при тілі, ще й з пишним декольте і бльонд фризурою, викладеною такими штудерними кренделиками та калачиками, що годі було допетрати, чи то її волосся, а чи перука, і ще напацькана та напахчена так, що відразу по всій залі покотилася п'янка задуха французьких парфумів. Мала на собі рожеву сукню, що спадала до самої підлоги, виразно старого крою. На шиї іскрилася золота змійка з двома зеленими смарагдами очей, а на пальцях грали всіма барвами перстені.

– Па-а-ане магістре! Як я втішена вашій візиті! Мушу негайно з вами порадитися щодо завтрашньої гостини...

Вона ґраційно подала ручку, яку по черзі чмокнули пан магістр і Бумблякевич.

– Маю честь запізнати вас із вашим новим підданим добродієм Бумблякевичем, котрий за фахом є істориком.

– О-о, я дуже рада! Нарешті хтось займеться моїм архівом, бібліотекою і музеєм. Я мушу нарешті мати катальог сміттярки, куди повинні ввійти геть усі історичні й культурні цінності, які тут містяться. Чимало вартісного можна знайти і за межами мого палацу. Але тільки в тому випадку, коли об'єкт занесено в катальог, можна надіятися, що він не загубиться і не знищиться. Чи не так, мій любий магістре?

– Маєте рацію, ваша світлосте.

Нарешті княгиня вмостилася на канапу і дала таким чином можливість всістися й обом панам. З'явилася покоївка і поставила на стіл тацю з канапками, а що наш герой уже добряче зголоднів, то накинувся на тії канапки з особливим завзяттям. Княгиня узяла папку в покоївки і, розгорнувши її, сказала:

– Зараз ми з вами зазирнемо, які то страви і трунки чекають нас завтра. Може, чогось бракуватиме, то підкажете... Почнемо з вин... Ага, наше фірмове вино «Червоний сажотрус». Це більше для чоловіків, надто воно терпке і міцне. Мені куди ближче «Роса кульбаби» – ц-ц-ц-ц! що то за винко! Жовте, чистеньке, як сльоза Богородиці, і ледь солодке. Коли його наливаєш до келиха, то

починають підніматися бульбашки, мовби воно скипало... Це вино виноградне, але настояне на квітах кульбаби, а тому так духмяно пахне медом... Інше виноградне вино має назву «Цвіт папороті». Воно цілком нове, викохане у наших винницях і саме завтра відбудеться його прем'єра.

– Ох, ваша світлосте! – заломив руки Джавала. – Змилюйтеся! Я вже втрачаю розважливість і супокій. Ви так смачно описуєте вина, що в мене паморочиться голова і я зовсім не можу зосередитися.

– Ах, пане магістре! Яка я нездогадлива. Панно Фрузю, подайте нам усі вищезгадані вина...

Фрузя пірнула в сутінь – рипнули двері креденсу, дзенькнуло скло, і покоївка виплила, тримаючи на таці трійко зелених пляшок. Вона дуже спритно розкоркувала їх і налила у келихи «Цвіту папороті». Джавала повільно підніс до носа келиха і почав легенько ним кружляти так, аби вино розливалось по склу, виявляючи свій букет. Був такий зосереджений, що навіть заплющився, враз перетворившись усім своїм тілом на велетенський нюхальний апарат, який вдихає, фільтрує і аналізує водночас. А коли розплющив очі, то підніс келиха до вуст і трішки надпив. З вустами, повними вина, знову завмер і почав смакувати, катуляючи вино язиком. Потім трохи вина ковтнув, залишаючи більшу частину в устах. Крізь маленьку щілинку втягнув повітря, змішав його язиком з вином, а тоді почав бовтати, ворущачи щелепами так, мовби пережовував кашу.

– Амброзія! Нектар! – врешті, ковтнувши, промовив. – Зараз я навіть спробую вгадати, з якої частини сміттярки воно походить. Се не може бути південь, бо воно надто ніжне, надто містке і філософське. В якійсь мірі воно навіть задумливе, сентиментальне і флегматичне. Вина південної сміттярки шляхетніші, пихатіші і скорше меланхолійні. А це вино на перший лик ніби й скромніше і міцніше, але смак свій виявляє надто неохоче, аж за другим разом вдалося мені упіймати його. За тим другим разом видалося воно мені великою шельмою, бо щойно утопивши у ньому цілого язика, я

врешті зрозумів, яке воно багате, хоч і соромиться цього. Та коли ним трішки погратися в устах, трішки помучити його, перш ніж ковтнути, це вино знесилюється, перестає опиратися і дослівно ув'язнює піднебіння, як то робить цнотлива панна, яка врешті зважилася розпрощатися з невинністю, оплітаючи ваш стан ногами. Ще довго після останнього ковтка панує воно в роті, змушуючи навіть язика завмерти, щоб не розтринькати надаремне свої аромати й чари. Авжеж, нагадує воно мені саме примхливу панну, котра, доки видасть свої дійсні почуття, довгенько попокрутить голову. Але вина північних і східних винниць надто міцні, вольові і зовсім не жіночні, ба навіть брутальні й відважні, вони не потребують кокетувати, а віддають увесь свій букет із нестримним запалом досвідченої куртизанки. Таким чином, це може бути вино тільки з західних винниць.

Бумблякевич і княгиня із захватом стежили за всіма маніпуляціями магістра.

– Ах, мій любий магістре! – заплескала в долоні княгиня. – Ви майстер! Я б із задоволенням слухала і слухала вашу винну філософію.

Бумблякевич і собі притримав вино в устах, справді відчуваючи, як воно поволі віддає свій смак і легку терпкість. Коли допив, то, ставлячи келих на столику, раптом помітив на собі уважний погляд покоївки. Вона стояла біля нього і дивилася зверху вниз. Бумблякевич підвів голову і зустрівся з її очима. То були очі лисиці, котра ось-ось має поласувати півником.

– Чудове вино, – сказав так, аби щось сказати, й опустив очі.

Фрузя наповнила келихи з іншої пляшки, і млосно запахло кульбабою.

– Кульбаба – це розкіш, – проплямкала княгиня. – Я навіть сплю в постелі, котра набита пухом кульбаби. Від того часу мені щоночі сниться, наче я пурхаю над квітучим лугом, вітер несе мене в далекі краї, де жовта кульбаба сонця забарвлює тіла на чоколяду... Але це ще не все. Я забула назвати напої для наших військових. Усі вони,

переховуючись по бункерах та криївках, давно відвикли від десертних трунків. Отже, їх чекатиме пиво «Партизанське», горілки «Бандерівська на звіробії» і «Мельниківська з перцем», настоянки «Усуси на Маківці» та «Сльоза Скоропадського». То все таке міцне, що коли непідготована людина хильне келишок – мені навіть важко уявити, що з нею станеться... Ну, крім цього, чекають нас різноманітні салати і закуски. Не буду їх перераховувати. Зате ще сьогодні відбудеться полювання на однорога.

– О! – пожвавішав Джавала. – Це розкішне видовище.

– А яка печеня! – прицмокнула княгиня. – Маю старовинний половецький перепис – печеня з однорога, якого перед тим начинили гречкою, цибулею, петрушкою, морквою, селерою і бананами.

– Що ви кажете? Бананами? – витріщив очі Бумблякевич. – Тоді це буде не старовинний половецький перепис, а старовинний африканський.

– У жодному випадку. Ви зле знаєте історію. Половці, сиріч запорізькі козаки, вирощували в оранжереях банани. І то в дуже великій кількості. Бананами вони начиняли однорогів і турів доти, доки ті не вивелися. А як зникли ці тварини, то відпала потреба і в бананах. Але ми, завдяки великому вченому Леонові Друшлякові, внаслідок складних селекційних дослідів вивели білих однорогів, і то в такій кількості, що можемо навіть полювати... Моє золотко, – звернулася вона до Фрузі, – чи готова моя ловецька уберя?

– Давно готова.

– Досі я полювала тільки на куріпок, папуг і сульфувів.

– А се що за проява? – поцікавився Бумблякевич, наминаючи останню канапку.

– Оце ж ви його і їсте, – порскнула сміхом княгиня. – Це і є канапки з сульфую.

Бумблякевич відчув, як їжа стає йому впоперек горла, а десь із глибин шлунку починає підніматися кислувате роздратування, і, щоб перепинити йому дорогу, він похапцем хильнув «Червоного

сажотруса», якого, на щастя, якраз підлила панна Фрузя. Терпке, мов терен, воно вмить засмолило писок, аж язик задубів. Княгиня тим часом захлиналася від сміху, Джавала й собі підгигикував, а Фрузя попискувала мишачим голосочком.

– Сульфуль – цілком невинна тваринка, – пробувала втішити Бумблякевича княгиня, – походить із медикаментів, через те і дістав таку назву. Він харчується винятково пігулками. Дуже лагідне і миле створіння. Уявіть собі біленьке поросятко на тонюсіньких, мов у комарика, ніжках. Не маючи голови, воно всуціль кругле, наче м'яч. Тому здатне стрибати і котитися. Впольованого сульфуля живцем кидають на пательню, відірвавши перед тим лапки, і за кілька хвилин він розтікається густим тлущем, який згодом розливають у слоїки і, коли загусне, намащують ним хліб, як маслом.

– Ваша світлосте, – втрутився магістр. – Чи ваш син братиме участь у ловах?

– Аякже! Зараз він спочиває з дороги. Повернувся з дуже важливої місії...

– Стривайте... Мені здається, що це державна таємниця.

– Так, але пан Бумблякевич, наскільки я зрозуміла, буде у нас працювати. А хіба людині, допущеній до бібліотеки й архіву, не можна довірити державних таємниць?

Магістр зашарівся, йому було незручно перед гостем, але княгиня таки мала рацію. Якщо вже хтось має пірнути в архіви, то чому б від нього приховувати мету візиту молодого князя? В архівах знаходяться документи куди таємніші.

– Зрештою, нехай сам пан Бумблякевич вирішить, – сказала княгиня, – чи варто його посвячувати в таємниці, чи ні. Це залежатиме від того, наскільки серйозно пан Бумблякевич збирається віддатися новій праці. Мусите збагнути одну просту річ: дорога назад перед вами зачинена до тієї пори, доки ми не вийдемо всі з запілля. А вийдемо яко герої.

Бумблякевич відчув, як забилося від переживання серце. Про те, що дорога назад може бути зачинена, він не думав, але зараз це

пройняло його страхом. Хтозна скільки літ він житиме в цих місцинах, щоправда, не думаючи більше про хліб насущний, але позбавлений всього того, що мав дотепер... Хоча... хоча, що він мав дотепер? Мусив постійно економити гроші, задумуючись над кожною дрібницею, котру збирався купити, час від часу перетрушувати бібліотеку, вибираючи книги, без яких уже міг обійтися, і перепродувати їх на базарі. День минав у запилюженому архіві під недремним оком директриси – дружини кагебіста, котра отримувала неабияку насолоду, коли ловила своїх підлеглих на порушенні дисципліни. А вдома, повернувшись із роботи, Бумблякевич наставляв призвичаєні вуха і чекав, наче дресований пацюк, сигналу сміттярської машини, щоби, вловивши його, очамріло вилетіти з повним відром на вулицю й зайняти чергу. Спочатку треба було вистояти кілька черг, аби придбати їжу, потім – відбути ще одну, аби рештки цієї їжі викинути на сміття. Отак і минало життя – від черги до черги, з невеликими прогалинами, в яких уміщалися сон і читання книг. Не було там нічого, за чим би міг шкодувати. Уявив собі, як завтра директриса намагатиметься проявити повну байдужість до небуденної новини: Бумблякевич без попередження не з'явився на роботі! Але вже наступного дня директриса вибухне гнівом: «Як, від нього і досі жодної вістки? У нього нема телефону? Негайно когось послати додому і дізнатися причину відсутності!»

– Я згоден працювати тут, – сказав нарешті. – Це якраз те, про що я мріяв.

– Ну, от ми і владнали усі наші проблеми, – задоволено всміхнулася княгиня. – Отже, мій син виконав історичну місію. Королева Андорри посвятила його в лицарі Золотої Підкови й потвердила право на українську корону. Мілітарну поміч на випадок військового заколоту обіцяв король Монако, а президент Мальти підписав зобов'язання допомогти збіжжям. Уже зараз на території Ліхтенштейну відбувають вишкіл кількоро наших старшин. Усе закрієне на широку скалю. Ісландія погодилася вислати всю свою флоту в Чорне море і висадити десант в Одесі. З Грузією та Чечнею

уже давніше домовлено, що вони перепустить через свою територію курдських повстанців, котрі мають спочатку зайняти Кубань, а потім Донбас. І, завважте, за все це ми не платимо ані золотом, ані вугіллям.

– А чим же ви заплатите? – спитав Бумблякевич.

– Вгадайте, – кокетливо блиснула вічками княгиня.

– Може, лісом? Або рудою?

– Ні, що ви! Все це і нам згодиться. Ну, то як, піддаєтеся?

– Піддаюсь, – розвів руками на загальну втіху княгині й магістра. – Яка ж ваша сплата?

– Сміття! – випалила врочисто княгиня. – Звичайне сміття! А його у нас стільки, що можемо завиграшки забезпечити ним цілу Європу разом з Америкою. «Українське сміття здобуває світ!» – саме такий наголовок я недавно побачила в газеті «Нью-Йорк таймс». А небавом цілий світ про це заговорить, але не буде нам рівних на ринку збуту! За продукуванням високоякісного сміття ми обігнали вже всі країни Європи... Ага, до речі, пане магістре... У Парижі з моїм сином зустрівся іракський консул.

– То була випадкова зустріч?

– Ні. Він добивався її довший час, але Теодор вважав, що йому ніяк не випадає з ним зустрічатися. Врешті вони таки здибалися на якомусь прийнятті цілком випадково, і консул пошепки запропонував нам острів Бахрейн за мілітарну допомогу Саддамові Хусейну і за припинення допомоги курдам.

– Сподіваюсь, пан Теодор не прийняв цієї ганебної пропозиції?

– Звичайно! Це б нас принизило в очах цілого світу... Хоча Бахрейн – це неабияка лагоминка. Можна було б там відродити Хортицю, Заперсидську Січ... Але, пане магістре, про політику ви собі набалакаєтеся на бенкеті. А мене найбільше цікавить, що ви думаєте про ті страви, які я хочу запропонувати. Отже, слухайте уважно...

Княгиня розкрила папку і продовжила:

– Смажені афралакси в помідоровій підливі з грибами, вуджені скраклі, нуджені прецлі і збуджені струдлі... А ще: малінесія в

циганському пиві, карчохла в листі румбарбару, ляментация тушкована з крильцями майтеликів, плімутрарія, начинена гречкою і мозком цесарки, трундифляк із чорносливом, родзинками, ломелою і журавлиною... Потім – десерт. Ну, звичайно, морозиво, тропічні овочі, соки, джуси, фуси й таке інше. Але, крім того, драглі з трабзонської дині, мариноване манго, безліч усіляких тістечок і пундиків. І насамкінець дві несподіванки: суперторти! Що це будуть за торти, не можу вам видати, бо тоді б усіляка несподіванка пропала. Але скажу, що то буде щось надзвичайне. Наперед аж пищу від утіхи!

– Ваша світлосте, я не маю слів для захоплення! У мене тече слинка, і я хочу лише одного: негайно заснути і прокинутися рівно за п'ять хвилин до початку бенкету.

– Ви, як завше, – вершина ґалантності. Але, панове, маємо зовсім небагато часу до початку полювання. А я мушу ще урядити деякі приготування. Ви, пане магістре, підете зі мною. Панно Фрузю, прошу запровадити пана Бумблякевича до бібліотеки. Гадаю, він там проведе час не без користі. Але не забудьте його й забрати звідти, коли всі вирушатимуть на лови. Не маєте нічого проти, пане Бумблякевич?

– О, ні, мені дуже цікаво побачити, як полюють на однорога.

– Прекрасно. Не забудьте, панно Фрузю, також наготувати для гостя ловецький костюм мого покійного чоловіка. Статурою вони будуть однакі, чи не так, пане магістре?

– Пан Бумблякевич, може, буде трішки нижчий.

– Ну, це не завада. Мій чоловік був страшенним аматором ловів, інколи він вирушав на тиждень-два, забрідаючи у незвідані краї, полюючи на фантастичних тварин, доки врешті-решт і не загинув жахливою смертю. Ах, я мушу, мушу вам показати трофеї мого чоловіка. Але то буде завтра. До зустрічі, пане Бумблякевич!

Боже, як вона проказала його прізвище! Бум-бля-ке-вич!.. Як це шляхетно, як вишукано... Він навіть усю дорогу, поки вела його панна Фрузя, намагався подумки повторювати своє прізвище у той

самий спосіб, щоби надалі послуговуватися лише ним. Бо тільки в такій версії нарешті його прізвище забриніло поважно, наповнилося змістом голубої крові, вцідженої далекими предками, і надало своєму володареві небувалої досі рівноваги.

Прокрокувавши напівтемними залами й коридорами так швидко, що годі було щось встигнути роздивитися, опинилися вони в книгозбірні, котра відразу вразила Бумблякевича своєю помпезністю. Височенні книжкові шафи нависали, мов скелі, і погляд губився у їхніх вершинах, встелених зимною імлою, з котрої, здавалося, от-от посіється густа снігова мжичка, і сам Бумблякевич відчув себе перед ними малою мурашкою – нікчемною і плюгавою. Безмірна кількість книг вражала уяву, п'янила і гіпнотизувала. У бібліотеці сірили сутінки, і він не одразу помітив низенького згорбленого чоловічка, що випірнув звідкись із вузеньких провулків книжкових хмародерів.

– А хто се до нас прийшов? Кого се ви, панно Фрузю, припровадили?

– Це наш княжий історик пан Бумблякевич, – виповіла Фрузя. – Її світлість забажали, аби я сюди його привела, то ви вже забавте пана, а я піду...

– З Богом, голубонько, – проказав дідок і, поправивши на носі окуляри, уважно змряв гостя. – Ну, я вже знаю, як вас величати. А мене – Транквіліон Пупс. Якщо чесно, то це моє псевдо. Адже письменник мусить мати прізвище дзвінке і виразне. Особливо це стосується класиків. Ви тільки уявіть собі на хвилю, що було б, якби Шевченко мав таке ж прізвище, як наш письменник XVII століття Афанасій Кальнофойський, га? Це ж був би просто жах і дика розпука! Спробуйте хоча б утворити щось на зразок «шевченкознавства», або «шевченкіяни», або «шевченківських свят»... Бррр! Вочевидь, тут було провидіння Господнє... На жаль, воно не завше має рацію.

– Перепрошую, – перебив його Бумблякевич, – то ви ще й письменник?

– Аякже! Я прозаїк, драматург, літературознавець, критик, історик літератури, гуморист, етнограф, краєзнавець і, врешті, поет-демократ. Я класик сміттярської літератури.

– О, то ви не один?

– Ні, нас є кілька, котрі пишуть. Але класик один. Коли я вмру, буде інший. Я – патріарх.

– Ну, гаразд, а який щабель займає Мальва Ланда?

– Що? Мальва? Ну, це несерйозно. Сальонова поетеса! Можливо, колись вона й досягне того рівня, щоби стати класиком, але це справа майбутнього... Одначе, звідки вам відома Мальва Ланда?

– Як по правді, то я сюди потрапив тільки тому, що шукав її. Я не просто історик, а історик літератури і займаюся її творчістю.

– Он воно що, – почухав підборіддя пан Пупс. – Виходить, вам відома більше Ланда, аніж я?

– На жаль, – розвів руками Бумблякевич. – Мені справді ніколи не довелося зустрічати вашого прізвища.

– Неподобство! Написати стільки товстелезних талмудів проти якоїсь тонюсінької збірки сльозливих віршків – і опинитися в суцільному забутті!

– Пробачте, але ж Мальва має ту перевагу, що її поезії вийшли друком. І до того ж ви помиляєтеся. Не одна збірка, а дві. І я маю цей раритет – ось!

– Гм... – Транквіліон покрутив книжечку в руках і повернув, навіть не розгорнувши.

– А ось ваших творів я щось ніде не стрічав.

– Воно й не дивно. Як ви могли зустрічати мої книги там, коли вони видавалися т у т? Це був би повний абсурд! Але до війни моє прізвище було не останнім в пантеоні так званої совєтської літератури. Мене арештували в травні 1937. Уявляєте – сонце, таке жадане і таке п'янке після зими, розквітлі вишні... хрущі, що вечорами заплутуються у волоссі... Тільки сядь біля вікна й пиши, вдихаючи чар травневого вечора... А тут – холодна, брудна і вогка

в'язниця, безглузді допити, відчай і страх... Наше підпілля мене вирятувало буквально в день розстрілу, і ось я тут.

– То я мушу вас знати?

– Звичайно. У будь-якому підручнику з історії літератури двадцятих років знайдете й мене. Спочатку ми були на Соловках, але 23 жовтня 1937 року нас посадили на баржу і вивезли до Карелії. 1116 осіб, а серед них півсотні українських письменників. Розстріли відбувалися з 27 жовтня по 4 листопада у місцині під назвою Сандармох.

– І яка ж... е-е... ваша дата смерті?

– 27 жовтня.

– О, то вас було розстріляно в один день із Майком Йогансеном?

– У цей самий день були розстріляні також Михайль Семенко, Панько Педа, Максим Лебідь, Володимир Штангей, Петро Ванченко, Лесь Корсун... Тоді письменників стріляли пачками.

– Але Семенка розстріляли 23 жовтня.

– Так записано у вироку, але насправді у цей день відбувався етап і не стріляли нікого.

Він узяв зі стелажа папку, розкрив її і витяг аркуш.

– Ось гляньте. Тут дати розстрілів політичних в'язнів. Почали розстрілювати 27 жовтня, а потім уже підряд – 1, 2, 3, 4 листопада. Між іншим, якщо вам цікаво, третього листопада загинули Мирослав Ірчан, Микола Зеров, Микола Куліш, Антін Крушельницькій, Валер'ян Поліщук, Олекса Слісаренко, Павло Филипович, Марко Вороний. Зверніть увагу на цей розрив між 27 жовтня і 1 листопада. Знаєте, чому не було розстрілів 28, 29, 30 і 31 жовтня? Це через мою втечу. Після неї вони всіх роздягали до білизни і вели на розстріл, зв'язавши по двоє. Уявіть собі, як ішли на смерть зв'язані парами Микола Куліш із Лесем Курбасом, а Валер'ян Підмогильний із Мирославом Ірчаном... Дув жахливий вітер, просто в обличчя, скрипіли сосни, сіявся сніг. Після всього, що було пережито, після всіх допитів, катувань і виснажливої праці смерть сприймалася як порятунок. Всього було засуджено до розстрілу 1116, а розстріляно

1111. Де поділося п'ятеро приречених? Про чотирьох указано, що вони були етаповані в Кемь. А п'ятий лишився загадкою. П'ятим був я. Бумблякевичу забило дух.

– То ви... ви один із них! – і почав знервовано висвітлювати у пам'яті образи письменників, чиї портрети бачив у різних виданнях.

Але кожен із розстріляних міг із літами перетворитися на Транквіліона Пупса. Та чи рятувало б таємниче підпілля неосвіченого робітничого поета Панька Педу або такого ж співця ударних мас Максима Лебедея? Ще зовсім юний Лесь Корсун робив лише перші несміливі кроки. А що прозаїки Штангей і Ванченко? Чи надали б їм перевагу перед Йогансеном і Семенком? Якби залежало від мене, то на кого б упав мій вибір? Йогансен чи Семенко? Либонь таки співець прекрасної Альчести і доктора Леонардо.

– Перестаньте, це марна справа, – перебив його роздуми Пупс. – Після того, що я пережив у чеканні розстрілу, я сам на себе не схожий.

– Але чому врятували саме вас? А решта? І чому врятували тільки когось із тих, що були розстріляні першими? Чому не Валер'яна Підмогильного?

– Я не думаю, що вони помилились. Одне скажу – ваші заняття історією літератури без відвідин моєї бібліотеки не варті нічого. Будь-яка ваша праця про будь-якого письменника чи то про окремо взятий період – наперед приречена на пшик.

– Не розумію, чому?

– Та тому, що, оглядаючи чиясь творчість, наприклад Шевченка, ви маєте перед собою лише ті твори, які вам відомі.

– Звичайно, так воно і є. А хіба може бути інакше?

– Може. Адже це не означає, що коли вам щось не відоме, то його не існує?

– Ви хочете сказати, що вам відомі якісь твори Шевченка, які досі вважались загубленими?

– Саме так, шановний добродію. У моїй книгозбірні знаходиться безліч загублених творів. Адже велика їх кількість потрапила в

архіви таємної поліції, а згодом в архіви НКВД і КГБ. А звіди – на сміттярку. Таким чином, у нас зберігаються твори геть усіх репресованих письменників. А серед них немало таких, про які ви і не чули.

Пан Пупс просто не міг стримати своєї невимовної втіхи. Бачив, який ошелешений цими новинами його гість, і охоче підкидав жару:

– Маємо тут поеми Опанаса Лобисевича, прозу Віктора Забіли, другу частину «Вальдшнепів» Миколи Хвильового, невідомі щоденники Шевченка і Панька Куліша... А ще другий том «Мертвих душ» Гоголя і його ранню повість «Брати Твердиславичі». Але найцікавіше те, що повість ця писана українською мовою! А скільки в нас розкішних творів середньовіччя! Аж дванадцять нікому невідомих літописів! Це вам не фікція на зразок «Велесової книги». Ми володіємо оригіналами. Маємо не тільки вірші Івана Мазепи, але і його роман, писаний французькою мовою. Маємо кілька історичних трагедій Пилипа Орлика... Рукописи Марусі Чурай...

– Та це ж просто сенсація! – не втримався Бумблякевич. – І ви такі цінності тримаєте в таємниці?

– Ми не можемо ризикувати. Доки Україна знаходиться під постійною загрозою ззовні і зсередини, доки її політичне становище непевне і хистке, ми не вийдемо з заплілля. Тільки могутня держава забезпечить надійне зберігання цих скарбів... А поки що ми вже чимало літ займаємося порятунком української літератури. Наші агенти їздили навіть на Соловки, проникали в свята святих кагебістських архівів і викрадали звіди рукописи... Маємо не відомі нікому поезії Драй-Хмари, Зерова, Свідзинського, Плужника, Дмитра Тася, Вероніки Черняхівської... Але то я називаю імена відомі, а ось що вам, скажімо, говорить ім'я князя Северина Сапіги?

– Боюся, нічого, – Бумблякевич зробив розумне лице і зморщив чоло.

– Ага! Бачите! А це унікальна людина. Він зібрав сотню добровольців і вступив до армії Наполеона з тим, щоби схилити його до походу на Україну. Він таки зумів зацікавити імператора, але, на

жаль, фортуна від них одвернулася. Після цього Северин оселився на своїх добрах на Волині й займався вже тільки літературою. Але у 1830 році, в час польського повстання проти москалів, знову зібрав свій загін і загинув під Остроленкою в бою з москалями. Сталося це 26 травня 1831 року.

Очі Бумблякевича впали на товстий червоний манускрипт.

– А що в цій книзі?

– О, тут чи не найголовніший твір пана Сапіги – «Мандрівка довкола борщу».

– Борщу? – перепитав Бумблякевич, гадаючи, що не дочув.

– Авжеж, саме борщу. Борщ – се наш український тотем, якому ми повинні молитися і складати пожертви. Борщ – се символ світобудови, се Сонце, Місяць і Зорі, Небо і Земля, води і суходоли... Борщ – се наша українська кров. Темно-червона, хмільна і кипуча. Борщ тече в наших жилах, борщ вирує і яріє. На борщі виросла козацька нація, на борщі вона приймала присягу. Отже, пан Сапіга в цій книзі, котра має стати поряд із «Кобзарем» й «Енеїдою», описав свою подорож до сутності борщу, проник до самих його глибин, дослідив кожную його складову частину, пірнув до самих первнів і видобув їх на поверхню. А головне – йому вдалося відкрити знову забутий нами перепис борщу.

– А хіба ми не знаємо, як його варити?

– Що ви? Хіба та юшка, якою ми дуримо свою національну пиху, варта називатися борщем? Ви собі гадаєте, що коли кинути до окропу буряки, то це вже борщ? Гай, гай... Не їли ви козацького борщу, то й не говоріть нічого. Козацький, або ж половецький, борщ – наша ритуальна страва. Її згадує ще Пріск у своєму описі мандрівки до краю гунів. Але після зруйнування Січі перепис цей було надійно поховано в непам'ять.

– А знаєте, я й раніше відчував до борщу якусь неусвідомлену повагу, – сказав Бумблякевич. – Пам'ятаю ще малим, дідусь, аби приохотити мене з'їсти цілу миску, розповідав при цьому байку, що нібито оце переді мною не просто борщ, а ціле море... І на дні –

кораблі-потопельці... Я їв те море, аби хутше дістатися дна і вирятувати кораблі...

– О! Бачите! А скажу вам, що десь на північ звідси знаходиться Море Борщів. Я не знаю, чи се справді так, бо ніколи не мандрував сміттяркою. Надто вже багато часу відбирає книгозбірня. Може, це тільки місцева легенда. До речі, ваша Мальва Ланда дуже хоче податися туди.

– В те море?

– А так. Її завше вабило все чудесне і незвідане. До того ж якраз вона і досліджує творчість Северина Сапіги. Завтра на бенкеті мають подавати борщ, котрий зварить Мальва за козацьким переписом.

– Цікаво мені, чи Мальва друкувала свої вірші вже тут, на сміттярці?

– Ні. Займається виїмково наукою.

– І зовсім не пише віршів?

– Знаєте, пане Бумблякевич, я взагалі маю сумнів, чи потрібно писати вірші вродливій жінці, адже вона сама по собі – поезія.

– То, по-вашому, віршувати мають самі-но шкапи?

– Вважаю, що так. Якщо котрась гарненька дівчина захоче, аби її поезії сприймалися серйозно, то єдиний спосіб на те – відрізати собі носа. Інакше кожен мужчина вбачатиме у вислуховуванні її віршів лише добрий засіб для спокушення. Тверезо можна слухати вірші тільки якої-небудь сірої пташечки, а коли на вас дивиться витончене личко з великими очима, коли ви помічаєте хвилювання персів і круті вигинисті стегна – о, тоді хіба до віршів? А зрештою, кому я все це говорю? Ви ж куди молодший за мене і мусите все це розуміти якнайкраще.

– Але, бачите, для мене Мальва Ланда щось більше за жінку... Я ніколи її не бачив і, можливо, тому став обожнювати... І вірші її на мене справили якесь потойбічне враження... Інакше й не скажеш... Це щось незбагненне. Я читав багато поезій, і напевно кращих, але щоб на мене вони вплинули так, як Мальвині, – цього зі мною не було...

Бумблякевич заплющився і прочитав з пам'яті:

Небо вечірнє темне й мовчазне
Плине поволі крізь мої очі,
І сонце, наче надія, гасне,
Топлячи тіло у ропу ночі.
Тінями тіней никають тіні,
В час такий простір робиться тлінню.
Хочеться нині в своєму тілі
Для себе самої скидатися тінню.
Прийду додому і чути хочу,
Як місяць сіє зорі у ситко,
І небо плине крізь мої очі,
Наче крізь голку хтось тягне нитку.

– Це з цієї другої книжечки, – сказав Бумблякевич. – А от послушайте, як проникливо вона передала душевний стан людини, яка опинилася під советською окупацією:

Коли прийти? Приходь, либонь, весною,
Бо нині бачиш – вечір і сльота,
Тумани, мов орли, над головою,
І я така похмура і не та.
І все навколо дике й непривітне,
Що в дощовій краплині нишкне страх,
Уже себе самих останні квіти
Слухняно розпинають на вітрах.
А дні такі бездонні і бездомні
Повз наші вікна линуць вдалину,
І кішкою набридливою втома

Своїм нявчанням хилить нас до сну.
І ти такий далекий і печальний,
Хоч я й покірно-тиха, як колись.
Побіля ніг твоє сумне мовчання,
Немов калюжі крові розлились.
Хай божевільний вечір диригує
Симфонією тиші і журби,
Та свічка щось уперто нам віщує
І радить мені більше не любить.
А ти приходь... та тільки не востаннє,
Руками посвіти собі в імлі.
Приходь в ту ніч, коли мене не стане,
Коли й тебе не буде на землі.

Транквіліон співчутливо зиркнув на Бумблякевича.

– Вам би слід було жити в ті часи, коли це писалось. Ви ж бо відчуваєте якусь ностальгію, я це бачу. Я добре ті часи пам'ятаю, але виріс із них вже настільки, що на мене вони діють лише як теплий спомин. Принаймні мене та поезія не розчулює. Вона надто чуттєва. А до того ж, знаючи, що писала ті вірші Мальва, то, слухаючи їх, уявляю перед собою молоду жінку, котра граційно скидає сукню і гола-голіська заходить у ставок...

– Щоб я тріс, коли це з вами й справді не лучилося! Ви бачили її!

Транквіліон сумно кивнув головою...

– То було вже давно... Я й справді якось випадково підгледів Мальву, коли вона купалася.

– Ви бачили все? – спитав Бумблякевич таким голосом, наче йшлося про зґвалтування його сестри.

– Я бачив її лише ззаду... Цього було доволі, щоби ніколи більше не сприймати серйозно її віршів. Коли часами натрапляю в давніх часописах на її ім'я, то враз переді мною сходить, мов сонце, її

пречиста дупця... – І, вловивши знервований погляд Бумблякевича, спитав: – Це нічого, що я вдався саме до такого терміну?

– Що ви маєте на увазі? – не збагнув Бумблякевич.

– Я застосував у даному контексті слово «дупця» і вважаю його найбільш відповідним, коли мова йде про предмет високих почувань. Наприклад, мені зовсім не сподобалося, як у недавньому українському виданні «Коханець леді Чаттерлей» вжили слово «зад» стосовно вищезгаданої леді. Це жахливо. Коханці не можуть обмінюватися подібними словами. Вже краще в приступі екстазу вжити щось зовсім вульгарне, це принаймні збуджує, а зад – це щось безпросвітньо кобиляче. А є ж бо такі чудові слова, як «дупця, дупелька, дупцюня, дупуся, дупусечка, дупапулька, дуплюська, дупампуся, дупочка, дуплюсечка, дупелюсточка, дуперлінка, дупівонія», а в деяких, жартівливих місцях, – «дупенція, дупокльоцик, дупендра, дупижмо, дупасія, дупекло». Можливо, ці англійці так і кажуть: «Який у тебе чудовий зад!» Але ми – українці! Ми так говорити не можемо. Для кожного свідомого українця жіноча дупця – це брама раю, герб нації. Саме герб. На нашому гербі повинен бути обрій, на якому сходить кругла дупця з золотим промінням на тлі синього неба. Бо справжнє обличчя жінки – це її дупа! А в свою чергу, кожна дупа має своє обличчя.

Цей Пупс що далі, то все більше подобався Бумблякевичу.

– Ви справді мислите поетично, – сказав він. – Цікаво, які ваші вірші.

Транквіліон Пупс набрав постави римського патриція і прорік:

Так ніхто не кохав через тисячі літ,
Вже куди я не пхав – ти холодна як лід.
Дивні скарби свої ти мені розпростерла,
Тільки вранці згадав, що ти вчора померла.

– Ну, це пародія на Сосюру, а я б хотів...

– Кий біс – на Сосюру! Та це Володька у мене й стибрив перші рядки, бо ж я цього вірша все 'дно не міг видрукувати. От він і скористався.

– То ви поет-еротик! Це для нашої поезії щось нове. Досі вона пишалася своєю цнотливістю.

– Раніше я писав звичайну лірику.

– Прочитайте, – попросив Бумблякевич не без підступної гадки, що, зачувши котрийсь давній вірш Пупса, безпомилково відгадає, хто саме з поетів криється у цій личині.

Пупс наморщив чоло, щось промурмотів і став деклямувати:

Я в день той по місту, мов привид блукав,
Із пам'яті здерши кору,
Ім'я твоє згіркле у роті жував,
Неначе печінку сиру.
Було те ім'я, мов п'янливе вино,
Воно моя сіль і мій хліб.
Я брів і дивився в закрите вікно,
Як дивиться мертвий у гріб.
Був день без'язиким, був сірим той день,
Неначе протерті штани.
Поніс мене вітер із листям вишень
І десь між будинків зронив.
Ти бачиш з вікна, як я гірко сміюсь,
Підкравшись з-за рогу тихцем.
О, прийде не раз ще до тебе Ісус
З моїм посмутнілим лицем.

– Ви – Михайль! – вигукнув тремтячим голосом Бумблякевич.

– Дайте спокій, – відмахнувся Пупс. – Це зараз не має жодного значення. Я тільки хочу сказати, що тепер чомусь мені багнеться всю цю поезію зґвалтувати, притому найбрутальнішим чином. Саме тепер, коли я припинив усі свої сексуальні поривання через похилий вік, мені багнеться чинити сексуальні надуживання на папері. В прозі це проявляється в диких сценах мордування і ґвалту. Я не можу писати цнотливо. Я задихаюся в усталених нормах української літератури. Мені хочеться підкласти під неї вибухівку, аби вся ця неформенна споруда злетіла в повітря, і побудувати новий палац.

– Стривайте... ваші погляди мені добре знайомі... Вони близькі до тих, які висловлював Михайль Семенко. Признайтеся – це ви! І оце рідкісне слівце «багнеться»: «у ночі безмісячні темні самотні осінні замислені ночі... мені багнесь заплющити очі щоб тихо і мовчки страждати». Або вірш «Кондуктор»:

Багнеться бути кондуктором
На товарному потязі
В похмуру ніч
Темну ніч
Осінню дощову
Сидіти на тормозі
У кожусі
Зігнувшись і скупчившись
Дивитись у прірву рухливу...

– Дивитись у прірву рухливу... – підхопив Транквіліон і продовжив:

Про дні що минули
Що в серці zostалися

Ясними плямами
Про образи згадні
Заснули у грудях навіки
Навіки
Мріять
Мріять
Вдивляючись в сутінь.

– Ви Семенко! – зблиснув Бумблякевич очима, що горіли від збудження.

Весь час, поки Транквіліон деклямував, він повторював за ним подумки кожне слово. Та щойно вірш закінчився, як Пупс знову прибрав того незворушного вигляду, за яким важко було розгадати, що в цей час у душі його коїться, і помітивши, як Бумблякевич силується розгадати його, сказав:

– Навіть не намагайтеся!..

– Ну, що ж, тоді я запитаю в княгині. Вона ж таки повинна знати, хто ви насправді.

– Помиляєтесь. Це знав тільки покійний князь, який власне і сплянував мою втечу. А коли я кажу, що хочу підкласти вибухівку, то не для того, аби знищити, а щоби з тих самих цеглин скласти іншу будівлю. Себто на вершині не повинно бути місця для дутих авторитетів. Мусить відбутися переоцінка вартостей... Деколи я маю таке враження, що більша частина нашої літератури – це суцільне сюсюкання і загравання з народом. Народ хоче квашених огірків, а йому підкидають цукерочки. Народ хоче, аби йому дали по писку, а його пестять, мов малюка. Народ хоче, щоб його тицьнули носом у лайно, а його тицяють у пелюстки. І народ поволі дитиніє. Йому починає здаватися, що й справді уся його приваба – це дитяча безпосередність, лагідність, пісенність. І він, мов юродивий, починає спочатку розцяцьковувати квіточками піч, потім і цілу хату,

вбирається в квітчасту одіж і співає квітчасті пісні. Я не знаю більш збабілого народу, ніж наш.

– А як же козаки?

– Козаки – це колишні половці. Себто, зовсім інша раса. Так, це українці, але найвищої касті. Вони й антропологічно дуже відрізняються від нас. Я маю на увазі козаків з діда-прадіда.

– То ви вважаєте, що половці не були тюрками?

– Якими тюрками? Побійтеся Бога! Чистої води європейці. Половчанки славилися незвичайною вродою, а їхні описи далекі від описів азіяток. Навіть половецькі могили і половецькі легенди оспівані нашим народом: Савур-могила, євшан-зілля. Де ви бачили, аби хтось оспівував ворога? Та й у «Слові о полку Ігоревім» автор ніде не сипле прокльонів на голови половців, а змальовує їх з такою повагою, що і русичів. Половці мали, як і козаки, малиновий стяг, білі хоругви. Половці були нехрещені, а тому автор їх називає «поганими», «дітьми бісовими», але не більше. Араби описували половців так: високі, світловолосі, носи прямі, вуста повні, вуса підковою, на голові чуб, очі великі – сірі або сині, зрідка – карі. Хіба це опис монголоїдів? У Северина Сапіги у книзі «Мандрівка довкола борщу» є цілий розділ, присвячений доказам того, що скити, половці й козаки – це одне й те ж.

Бумблякевич узяв до рук книгу Северина Сапіги й розгорнув її при самому кінці, де довгими рядами йшли половецькі імена.

– Зверніть увагу, – сказав Пупс, – як багато імен має закінчення на «ак». Бабак, Варнак, Гірчак, Гончак, Кончак, Гром'як, Гущак, Дончак, Друшляк, Коб'як, Кобеняк, Гзак, Козак, Коршак, Купчак, Бумбляк...

– Бумбляк! – зойкнув Бумблякевич.

– О, бачите! Можете пишатися – у вас половецьке походження.

– Боже мій, а я стільки мучився із цим прізвиськом! Мені здавалося, що це якась лайка, щось непристойне. І тільки тут, на сміттярці, ім'я моє очистилося. Спочатку в устах княгині, а тепер і в цій книзі.

– Пане Бумблякевич, ваше прізвисько зустрічається і в козацьких реєстрах. Був такий полковник Бумблякевич. Уславився тим, що

розбив москалів на Ворсклі. Понадто – був схожий на вас! Зросту, правда, вищого, але теж у тілі й голомозий. Гнув у руках підкови, п'ястуком міг убити хоч бичка, а хоч москаля.

– Я давно підозрював, що я не простий собі чоловік. Щось у мені завше було таке, що вивищувало над іншими. Але життя затовкло так, що з мене вийшла сіра і непримітна особа.

– А, до речі, яке ваше ім'я?

– Кличте мене Бумблякевич.

– То я маю до вас звертатися на прізвище?

– Моє ім'я така ж бздуря, як і ваше. Одна лише різниця, що ви своє самі вибрали, а мені дано воно від народження. Я завше соромився його. Особливо в школі, коли почали вивчати Котляревського. З мене кепкували, насміхалися, і я зненавидів його. А згодом просто вирішив забути. І якось уже звиклося, що перетворився я на Бумблякевича без роду й імени. І так мені найліпше.

На хвилю обоє замовкли. В тиші чути було тільки ліниве цокання дзиґаря. І тут пролунав сміх. Сміявся Транквіліон, і в очах його танцювали бісики:

– А що?! Коли б це від вас залежало, то кого б ви порятували? З тих семи, розстріляних 27 жовтня?

Це було так несподівано, що Бумблякевич не відразу второпав, про що мова, а коли дійшло до нього це підступне і їдке запитання, то зрозумів, що вскочив у халепу. На сто відсотків певним не був, що стоїть перед ним Семенко. А назвавши будь-кого іншого, міг образити нового знайомого.

– Гадаю, ті, хто готував вашу втечу, не день і не два розмірковували, на кого саме має впасти вибір. А ви хочете, аби я отак просто з мосту, назвав одного з семи? – відповідав ухильно, відтягуючи час.

– Хочете мене запевнити, що ви облишили вираховувати, з ким маєте справу? Та б'юсь у заклад, що ви тільки тим і займалися впродовж нашої розмови. Хіба ні? І рух вашої думки прозорий для мене, як княжі фіранки. Я навіть скажу, як ви думали. У фінал вийшло

тільки два імені. Решта п'ятеро відпали відразу. Йогансен і Семенко, правда? Два найвідоміші і найперспективніші. Але коли вибирати з-поміж них двох, то шальки схиляються у бік першого. Бо що чекати від Семенка в майбутньому? Ще кілька томів віршів? А от від Йогансена можна дочекатися великої прози. Чи я не маю рації?

Бумблякевич кивнув.

– Ви не Йогансен.

– Ні. І знаєте, чому? Його викреслили одним із перших.

– Не може бути!

– А так, так! Нехай стане вам відомо, що Майк був невиліковно хворим, йому залишилося жити лічені роки. А може, навіть і не роки. Це жорстоко, я знаю, але іншого виходу не було. Тим часом Ванченко і Штангей закрюювалися на дуже серйозних прозаїків. А Лебідь? Це поет від Бога. До речі, кращий за Йогансена.

– Справді?

Замість відповіді Пупс став читати вірша:

Надходить пора для дрімотливих вихудлих айстр,
коли припадає імла до останків медового літа,
до лип насторожених, блудних осик і до нас,
аби хоч у кутиках вуст крадькома засиніти;
пора, коли пахнуть городи аж дух забива,
й стерня молода під ногами дзвенить і стріляє росою,
мов жінка уранці – розпатлана сиза трава
вклякає і жалібно скиглить обабіч доріг за косою;

пора, коли слів нам забракне так само як птиць,
проклята пора, коли кожне прощай вже не мовиться всує,
й на дно прохолодних, навіки забутих криниць
продовжують падати зорі, яких вже ніхто не рахує;

коли молодіють дружини, кидаючи нас,
найкраща пора для підозр і бурчань, і безглуздох докорів,
коли тільки вітер тебе зрозуміє в цей час
і траскати буде вікном, аби тишею ти не захворів.

– Це Лебідь? – не повірив власним вухам Бумблякевич.

– Ні! – радісно вигукнув Пупс. – Лесь Корсун! Його ви взагалі до уваги не брали, чи не так?

Бумблякевич здогадався, що з ним просто граються, і Пупс ані в думці не має розкрити секрет. Він буде декламувати без кінця, наводячи приклади, які взаємо заперечуються, усе дужче затуманюючи таємничу особу, врятовану підпільниками. І мабуть мав на те свої причини. Можливо, справжня суть крилася в тому, що врятовано було не Йогансена і не Семенка, а когось іншого, когось, хто на ту пору ще не завоював собі гучного імені. Можливо, навіть урятовано було помилково. І тепер Пупс просто боявся помітити на обличчі Бумблякевича ознаки розчарування. Могла бути й інша причина. Допустимо, що врятували Семенка, а він не виправдав надій.

– Пане Транквіліон, а що пишете ви зараз? – якомога буденним тоном запитав Бумблякевич.

Пупс примружив очі і втелющив у співрозмовника довгий пронизливий погляд, мовби збирався просвердлити у його голові дірочку й розгадати, чим той дихає. Та з дірочкою нічого не вийшло. Голова Бумблякевича виявилася твердим горішком.

– Зараз я надаю перевагу історичним поемам. Ось бачите на полиці – поема «Трикутник смерті» в чотирьох томах про наші визвольні змагання. Поруч поема «Крути» в двох томах. Далі йдуть мої літературні спогади в десяти томах. Біографія княгині фон Шруботяг у шести томах, біографія князя Теодора фон Шруботяга у двох томах. Ось такі мої скромні здобутки.

Бумблякевич ввічливо усміхнувся. Він був недалеко від істини.

– Одначе, коли ви збираєтесь на лови, то пора. Чуєте відлуння кроків? Це панна Фрузя йде за вами.

І справді, небавом з'явилася Фрузя.

– Пане Бумблякевич, прошу за мною. Ваша ловецька одіж наготовлена. Внизу вже всі зібралися. Чекають лише на молодого князя.

– Бажаю вам щасливих ловів! – гукнув їм навздогін Транквіліон, і сміх його видався чомусь глузливим.

Полювання на однорога

1

Фрузя запровадила Бумблякевича до вітальні, де чекали на нього зелена мисливська куртка, штани-галіфе і зелений капелюх із когутячим пір'ям.

– Прошу перевдягатися. Я вам тут наготувала кілька пар чобіт, аби ви могли вибрати найвигідніші. Бо на ловах це дуже важливо.

– Я ніколи не взував чобіт.

– Ви не були у війську? – здивувалася Фрузя.

– Е-е... ні... Я не хотів іти до війська.

– Хіба таке можливе? Не хотів – і не пішов?

– Ну, не все так просто. Мій вуйко поклав мене по знайомству на місяць в лікарню для вар'ятів на Кульпаркові. Я вдавав, що мене гнітять нав'язливі думки. Я розповів лікарям, що де б не перебував, усе рахую – сходи, штахети, дерева, бруківку, дошки паркету... Геть усе. І мене комісували. Правда, я там пробув не місяць, а цілих два, та все одно це ліпше, аніж втратити півтора року у війську.

– Чому два?

– А мені там сподобалося. Такі гарні люди! Божевільні насправді не там, не в лічниці на Кульпаркові. Вони поза нею. А там живуть осяяні космічним розумом. Кульпарків – це наш Тибет. Розумієте? Одного разу ми, вар'яти, вирішили собі якось, що ми нормальні, бо нас більшість. А ті, нормальні, опинилися в меншості і стали для нас вар'ятами.

– І що, – підморгнула дівчина, – вас теж осяяло?

– Уявіть собі, що так. Я збагнув сенс життя. І тому я тут, серед вас.

Фрузя хотіла спитати, на що він натякає, але часу вже було обмаль – знадвору долинав галас мисливців, гавкіт собак і поодинокі постріли.

– Мушу вас покинути, – сказала вона і зчезла.

Вийшовши з княжого палацу в ловецькому костюмі, Бумблякевич побачив чималий гурт військових у зелених і чорних уніформах. Одні мали на головах мазепинки, інші – капелюхи із когутячими перами. В кожного за плечима висіла дубельтівка. Хорти валували і рвалися на смичах. Неподалік на столі лежало кілька рушниць з різьбленими кольбами, але деякі мали вже поточені іржею цівки. Джавала саме, прискаливши око, зазірав у одну, наче в далекогляд. Видно було, що на зброї він розуміється.

– А ви чого стоїте? – спитала княгиня. – Вибирайте й собі рушницю.

– Але я не вмію стріляти, – винувато відказав Бумблякевич.

– Ну, це не причина, щоб не брати участі в ловах. Візьміть собі ось цю, з неї стріляв мій чоловік. Пан Джавала покаже вам, де маєте натиснути.

– Ну, куди натискати я знаю, але цілитися не вмію.

– Пане Бумблякевич, – сказав Джавала, – головне тут навести мушку на ціль. Ось так. І тисните цингіль.

Бумблякевич кивнув і слухняно почепив на плече рушницю, відчуючи, як єство його ураз змужніло й налилося відвагою. Уявив себе кимось на зразок ополченця і навіть надав обличчю відповідної міни.

Поява худого високого чоловіка середнього віку, котрий скидався на коника-стрибунця либонь через те, що його довгі й тонкі ноги були обтягнуті панталонами, що заціпалися попід колінами і зникали в чоботях, – викликала пожвавлення цілого гурту ловців.

– Пане Джавала! – вигукнув радісно чоловік. – Тішуся, що й ви з нами. А це і є наш новий історик? Сподіваюся, наші лови завдадуть вам море втіхи.

– Це мій син, – сказала княгиня Бумблякевичу. – Тепер ви просто змушені затоваришувати.

Князь стиснув долоню гостя, і той відразу відчув у потисковій силі залізної руки.

– Я зворушений, – сказав Бумблякевич.

– Я теж, – усміхнувся князь і сплеснув у долоні: – Увага! Чи всі готові на лови? Але, що я бачу – матусю! Ви не зібрані!

– Тео! Я передумала. Мушу припилити кухню до завтрашнього бенкету. Крім того, я не надто добре чуюся.

– Шкода, матусю. Тоді нам пора.

– Ще тільки хвилю – панна Фрузя ось-ось вийде.

– То й панна Фрузя з нами вирушає? – поцікавився Бумблякевич.

– Аякже! – відказала княгиня. – Панна Фрузя нині цвях програми. Хіба ви ніколи не читали про «дівочу пастку», в яку заманюють однорогів? Невинну панну в пишних шатах провадять у ту місцину, де бачили однорогів, і залишають саму. І то має бути саме невинна панна, інакше одноріг, відчувши обман, проб'є панну своїм рогом. Але цнота його впокорує. Дівчину підбирають зазвичай повногруду, бо одноріг, побачивши оголені перса, відразу кидається їх смоктати, а дівчина, задкуючи та задкуючи, веде його туди, де причаїлися мисливці.

– Дивовижно! – із захватом вигукнув Бумблякевич. – Це так романтично! І ви збираєтеся саме таким чином заманити однорога? Тоді навіщо рушниці, хорти і стільки мисливців?

– Але ж бувають непередбачені трафунки, – пояснив Теодор. – Наприклад, якщо панна не цнотлива, а тільки видає себе за таку, то...

– Вона гине?

– Такий закон. Вона гине. І тоді власне настає черга мисливців. Крім того, слід пам'ятати, що ми вирушаємо в дикі простори, де нас можуть підстерігати різні несподіванки. Мусимо бути напоготові.

– Ви хочете сказати, що панна Фрузя якраз і має зіграти роль цнотливої панни?

Уся компанія весело розреготалася.

– Але чому зіграти? – аж захлинався від сміху князь. – Чому зіграти? Панна Фрузя якраз і є втіленням дівочої цноти!

Саме в цю хвилю виплила Фрузя у сукні з білого напівпрозорого шовку, який переливався на сонці і дозволяв навіть вгадувати усі опуклі приваби панни. Не диво, що погляди всіх присутніх враз

зашурхотіли у складках шовку, завихорилися, заплуталися, запірнали. А найбільше прицмоків отримали перса – світлі вулкани, готові до вибуху, персикові драглі, пупляхи велетенських півоній.

– Богиня! – прошепотів Бумблякевич і уявив, як це набубнявіле пристрастю тіло пронизує багнет однорога і кров заливає білість шовку.

– Ну, що – тепер ми всі вкупі? – гукнув князь.

– Усі! – пролунав хор військових.

– Тоді гайда! Рушаймо!

Хтось затрубив у ріжок, і товариство рушило в глибини лябіринту. Княгиня ще довго махала їм рожевою хустинкою. Бумблякевич не міг надивуватися, як усі ці люди легко орієнтуються серед височенних гір сміття, пірнаючи з провулка у провулок, спинаючись на гребені гір і знову спускаючись у долину. Попереду повагом ішла Фрузя, а вся решта товариства пристосувалася до її кроку. У тій її ході було щось урочисте і тривожне, мовби йшла вона в останню дорогу, аж Бумблякевича проймав страх за неї. Адже ризикувала найбільше саме вона – ніжне сотворіння, крихка безборонна істота... Небавом за нею витяглася довга вервечка процесії.

– Здогадуюся, що ці лови для вас перші, – сказав князь. – Невже вам не доводилося когось у полювати?

– Ні, – з деяким сумнівом у голосі відповів Бумблякевич, не маючи певності, чи фантазійні трофеї заслуговують на увагу. Іноді, вечорами перед сном, часто уявляв себе мисливцем у джунглях і мужньо розправлявся із леопардами та крокодилами, настрикував на списа лева, душив ув обіймах бегемота і сік мачетою анаконду. Сон після таких подвигів оповивав його миттєво. – Я мирна людина. Навіщо ви полюєте на однорогів?

– Це наш тотем. Раз на рік маємо таке свято – лови однорога. Зрештою, їх розплодилось стільки, що можна полювати й частіше. Крім того, вони стають небезпечними. У них прокидається бажання захопити наші терени. Траплялися випадки, коли однороги, збившись у табуни, влаштовували полювання на людей.

– Чи ваші однороги чимось відрізняються від тих, які описані в середньовічних бестіяріях?

– Ні, нічим. Вони такі самі, як прийнято їх зображати на гербах, – сніжно-біле кінське тіло, що завершується левиним хвостом, і оленячі ноги. З чола, ясна річ, стирчить ріг. Між іншим, опис полювання на однорогів у степах України залишив арабський мандрівець Ахмед Ібн-Фадлан у 922 р. Він писав, що ця тварина менша за верблюда, але вища за бика. Голова її, як у ягняти, хвіст і копита бичачі, тіло, як у мула. А посеред голови один товстий круглий ріг. Коли ця тварина побачить вершника, то мчить до нього, а наздогнавши, настромлює вершника рогом, висмикує з сідла і, підкинувши вгору, ловить знову на ріг доти, доки не заб'є. А коневі нічого не заподіює. Полюють на неї так: вилазять на високі дерева і, коли тварина опиниться між ними, стріляють отруєними стрілами.

– Наскільки мені відомо, однорога полювали винятково задля його чудесного рогу, завдяки якому можна визначити, чи є у вині отрута.

– Авжеж. Я п'ю вино тільки з його рогу.

– Ви боїтеся, що вас отруять?

– Не в цьому справа наразі. Поки що я тільки готуюся до тієї священної хвилини, коли зможу посісти трон України. І саме тоді мені згодиться цей ріг. Бо ж у мене з'явиться чимало ворогів. Але вже зараз я користуюся рогом, аби призвичаїтися тільки до нього і ніколи не брати до рук келиха. Рогом я також торкаюся кожної страви.

– Це так само для того, щоби призвичаїтися?

– Авжеж. Коли я стану королем, то все буду чинити автоматично. Адже день у мене буде розписаний до хвилини. Я буду виголошувати промови, які писатиме для мене Мальва.

– Скажіть, будь ласка, а Мальва... Вона ніколи не бере участі в ловах на однорогів?

– Ловець із Мальви ніякий. Надто залюблена у природу. Вона навіть протестує проти ловів на однорогів, вважаючи, що ті перебувають на дуже високому рівні цивілізації. Але це повна

бздуря. Я дуже добре знаю однорогів і вважаю, що вони не мудріші за кроликів. А от у якості приманки, то одного разу Мальва таки вирушила з нами. Вона чудово виглядала у своїй білій льолі, котра розвівалася на вітрі.

– То ви хочете сказати, що Мальва панна?

– На той час безперечно. Я це навіть можу стверджувати, бо сам переконався у її цноті. Коли одноріг вийшов із хащів і попростував до неї, звисивши у покорі голову, ми всі затамували подих. Такого однорога ми ще не бачили. Він був білий як... ні, нема кращого порівняння – як сніг! Сліпучо-білий! Нічого білішого просто не існує. Таким білим міг би бути хіба... хіба сам Господь, якби він явився перед нами. Ми сиділи у засідці і чекали, коли він припаде до її персів, а Мальва почне задкувати до нас. І він таки наблизився до неї і став смоктати її перса, а Мальва, замість того аби провадити його простісінько у наші руки, щось там почала говорити. Ми не чули ані слова, але якісь неясні звуки долітали з вітром. І раптом... раптом одноріг падає перед нею на коліна. А Мальва сідає верхи, і ось вони вже мчать понад горами. Ми всі заціпеніли. Не знали, що робити. А вони зникли. Ми всю решту дня займалися пошуками Мальви. Ціле щастя, що при цьому таки вполювали якогось однорога, і тота наша виправа не пішла на пси. Коли ж ми повернулися до палацу, Мальва уже нас чекала. Виявляється, той одноріг її завіз додому і не причинив жодної шкоди.

– А чим же вона витлумачила свою поведінку?

– Сказала, що він їй дуже сподобався. Їй стало його шкода, і вона сама його підмовила на втечу. Розумієте? Питання тільки в одному – чим вони стільки часу займалися. Вона була відсутня цілих шість годин. За такий час можна багато чого встигнути.

– Наприклад?

– Не провокуйте мене на домисли. Але що може робити панна з однорогом цілих шість годин, як не...

– Як не?

– Я вас просив мене не провокувати. Ми всі дуже любимо Мальву.

- Але ви почали.
- Що я почав?
- Ви самі почали говорити про те, що може робити панна з однорогом. І я зрештою уявляю собі це. Я б не міг уявити панну з багаторогом, але з однорогом...
- То ви теж допускаєте, що...
- Ну, це в мене принаймні не викликає огиди. В моїй уяві одноріг
- це щось незвичайно граційне, витончене і янгольське.
- Так воно і є. Це на продиво гарні сотворіння. І якщо Леда могла кохатися з лебедем, а донька фінікійського царя Європа з биком, в образі якого постав перед нею Зевс, то чому б Мальва не могла собі цюпцятися з однорогом?
- Отже, вона тоді втратила цноту?
- Є така підозра. Сама вона не зрадила цього ані півсловом, але ж і не погодилася більше відігравати роль приманки. От що цікаво! Звичайно вона тлумачила це іншими причинами. Буцімто після тої пригоди стала вегетаріанкою. І навіть чути не бажає про жодні лови.
- А вам самим не шкода вбивати цих красивих тварин?
- Але ж ми полюємо на них не тільки задля рогів, а й задля смачного м'яса. Раз на рік мусимо скуштувати печеню з однорога. Це щось як кутя на Різдво, розумієте? Водночас це й принесення жертви і шана для тотему. Споживаючи однорога, ми отримуємо великий заряд бадьорості. Це як у дупу вставити пір'їнку. Ніколи не пробували?
- Пір'їнку? Ні.
- Спробуйте. І відчуєте себе орлом. Десь глибоко в душі живе в кожному з нас первінь хижака. І не чотириноного, а крилатого. Ми мали колись крила, але втратили. І все наступне наше існування полягає в намарних пошуках крил. Тому-то у снах ми літаємо й деколи навіть падаємо коміть головою на вибрану жертву.
- Слухайте, а що коли виявиться, що Фрузя не панна?
- Це важко припустити. Ми всі її знаємо як панну. Хіба би...

– Хіба би? – насторожився Бумблякевич. – Тобто ви допускаєте, що може бути й навпаки?

– З жінками ніколи не можна бути певним ні в чому. Жінки неземні сотворіння. Вони панни Місяця. І Місяць керує всіма їхніми вчинками. А нам, земним істотам, не дано збагнути жінку. Є тільки один-єдиний мент, коли перед нами прохиляється куртина таємниці, а точніше маленька шпарка у великій таємниці.

– Справді? І коли саме це стається?

– Ледве, чи це вас утішить. Бо це стається тільки в момент вашого останнього подиху. Саме останнього, а не передостаннього чи третього-п'ятого з кінця. Останній подих! Він відчиняє брами, він розсуває шпарки.

– Звідки вам про це відомо?

– Звідки? З власного досвіду.

– Але свого останнього подиху ви ще не глитули, не?

– А от якраз і глитув. Я мав той останній подих, але доля покерувала так, що я воскрес і живу вдруге. Живу, пам'ятаючи про свій останній подих і про всі дверцята і щілинки, які прочинилися для мене.

– То ви теж осяяні космосом!

– Що? Космосом? Це звучить, як прибитий з-за рогу мішком.

Несподівано князь зупинився, роззирнувся і скомандував розсіятися пагорбами. Фрузя прямувала далі в напрямку галявини, що разом з невеличким озерцем тішила око кроків за триста. Там востаннє зустрічали однорога.

Бумблякевич хутко засапався і, вибравшись на гору сміття, сів перепочити. Далеко-далеко, доки очі сягали, звивалися гірські пасма, окремі вершини сягали хмар і вкриті були снігом. То там, то тут виринали чорні фігурки мисливців, полохаючи птаство і різну кумедну звірину, що її виплекала сміттярка. Їхні голоси, звуки ріжків і гавкіт хортів котилися луною, десятикратно повторюючись і гублячись у павутині провулків. Два барвистих майтелики всілися неподалік і стали паруватися. Бумблякевич, з цікавістю стежачи за їхніми рухами, згадав, як у дитинстві кидав разом з іншими хлопчачами каміння у скліщених песиків. Майтелики хутенько зробили свою справу, спурхнули і відлетіли. Йти вже нікуди не хотілося. Сидячи отак та мугикаючи собі під ніс якусь нехитру пісеньку, Бумблякевич раптом відчув на собі чийсь погляд. Великі темні очі дивилися на нього з купи сміття просто під ногами.

– Ти хто? – спитав Бумблякевич і навіть наставив на них рушницю.

Очі скліпнули, сміття заворушилося в різні боки, і з нього вигулькнула гарненька дівоча голівка.

– Це я, – сказала вона і підморгнула.

– А що ти тут робиш?

– Я – русалка.

– То це правда?

– Що – правда?

– Що в смітті водяться русалки?

– А ти очам уже своїм не віриш? Ти ж мене бачив ще коли тільки зайшов до лябіринту.

– Я думав – ввижається.

– Я за тобою давно спостерігаю, – засміялася русалка і висунулася так, що з'явилися її білі виточені рамена.

– Для чого?

– Просто так. Цікаво. В тобі щось таке є, що привертає увагу. Відразу видно, що ти інтелігентна людина і розумієшся на жіночій вроді.

– Що тут одне з другим має до речі?

– Котре одне і котре друге?

– Те, про що ти щойно говорила.

– А про що я щойно говорила?

– Ти не пам'ятаєш, про що ти мені говорила?

– Ми, русалки, ніколи не пам'ятаємо того, що говоримо. Кожне слово, яке злетить із наших вуст, мигцем вивітрюється з голови. Це, між іншим, дуже зручно. Голова завше залишається вільною для свіжих слів. Якби усі жінки володіли такою здатністю, ціни б їм не було.

– Але ж ти пам'ятаєш про те, що мене вже бачила, так?

– Побачене запам'ятовується, а сказане ні. То про що ж я говорила?

– Про те, що я інтелігентна людина і розуміюся на жіночій вроді. А я спитав, який тут зв'язок між інтелігентністю і розумінням на жіночій вроді. Мені видається, інтелігентність тут ні до чого. Можна розумітися й не будучи інтелігентом. І навпаки – бути інтелігентом і нічого не розуміти в жінках.

– Це для мене заскладно. Скажу тільки, що з інтелігентною людиною значно приємніше мати справу. Ти ж напевно і книжки читаєш?

– Звичайно.

– Чи траплялося щось цікаве про русалок?

– Ну, скажімо, в Андерсена описана історія про русалку, яка прагла стати людиною.

– Приблизно так я це собі й уявляла. Хіба люди здатні вигадати щось оригінальніше? Наприклад, історію про людину, яка прагла стати русалкою. Невже тобі ніколи не марилося стати водяником і мати у своєму розпорядженні цілий гарем русалок?

– Марилося, – чесно зізнався Бумблякевич.

– А тепер на хвилю уяви собі, що ти не водяник, а сміттяник, і довкола тебе такі чарівні істоти, як я.

Тепер вона вивільнила й руки зі сміття і, випорпавши якогось пощербленого гребінця, заходилася розчісувати своє густе волосся, при цьому зиркаючи на Бумблякевича таким палким поглядом, що він спалахнув рум'янцем.

– Ум-м-м... – підморгнула русалка і, стріпнувшись, вивільнила із сміття білі перса. – Мав би охоту?

Бумблякевич розгубився від такої відвертості й закашлявся.

– Ну, не будь таким тюхтієм! – простягла до нього руки русалка, і ось уже все її тіло разом зі срібним хвостом з'явилося на поверхні, а в лусці заграло сонце.

Бумблякевич ковзнув жадібним поглядом уздовж її тіла, уважно обстежив круглий животик, який плавно переходив у хвіст, і ошелешено промимрив:

– А-а... як... е-е... ми... теє... в... куди?...

– В туди! – засміялася русалка і, ставши навкарачки, наставила Бумблякевичу розкішну гепцю – круглу й пухкеньку, мов снігова куля.

Бумблякевич знервовано проковтнув слину і якусь хвилю мовчки милувався цим розкішним витвором натури. На його превелике задоволення, гепця не була замкнена навіки, бо мала під сподом рожеву щілинку, котра спрагло пульсувала і манила до себе так заклично, так гаряче, що Бумблякевичу запаморочилося в голові, і він, уже сливе без пам'яті, заходився розщипати ширінку.

– Ну... ну... швидше... – благала русалка.

Та щойно Бумблякевич обхопив руками білі півкулі і ось-ось уже мав проникнути всередину, як згори гримнув чийсь гучний оклик:

– Стійте!

Русалка, мов ошпарена, верескнула і зeszла в смітті. Бумблякевич гарячково защепнувся і зірвався на ноги. Одноріг стояв перед ним стрункий і високий, його тонке біле хутро сліпило очі і сонячні промені грали на кожній із його щетинок. Бумблякевич від

несподіванки і страху роззявив рота, найбільшу його увагу прикував великий і гострий, ще й закручений гвинтом ріг. Уявив собі, як одноріг нахилив голову і встромляє рога йому в живіт, розпанахує кишки, проламає ребра, пробиває спину, а потім підкидає безвільне тіло нещасного Бумблякевича вгору, і летить воно, падає в провалля на випростані руки русалок, у їхній регіт...

– Якби ви спробували її вграти, – промовив одноріг чистим і дзвінким голосом диктора телевізії, – вона б ураз замкнула вашого прутня і, як би ви не сіпались, а таки затигла б у глибини сміття. А там на вас чекали б виснажливі утіхи, які потихеньку перейшли б у повільну дистрофію і смерть.

«Боже! Який він розумний!» – це перше, що подумав Бумблякевич. «Боже! То він ще й розмовляє?» – це друге, що подумав Бумблякевич.

– Вмерти на сміттярці! – витер він піт із чола. – Ні, цього я б не витримав.

Погляд однорога впав на рушницю, що лежала під ногами.

– Отже, ви один із них.

– Я? Боронь Боже! Я тут взагалі випадково. Оце тільки сьогодні забрів на цю сміттярку, а мене запросили на полювання на... цього...

– На мене.

– На вас. Здається... Але я тільки гість.

– А рушниця?

– Клянуся вам – я не вмію стріляти. Я ще ніколи не пробував. Мене мали навчити по дорозі, але я відбився від гурту...

– Вони хочуть мене вбити, – сумно сказав одноріг.

– Чому ви думаєте, що саме вас? Адже є й інші однороги.

– Так, є... Але вони не вміють говорити. Вони звичайні звірі.

– А ви – ні? Ви ж так само одноріг.

– Ні. Я не одноріг. Я – Господь однорогів. Я – їхній Бог і пророк. Коли мене буде вбито, більше ніхто вже не перешкоджатиме полюванню на моїх дітей. Щоб убивати їх безкарно, мусять спочатку вбити мене.

– Чому ж вони досі цього не зробили?

– Бо не знають, хто з однорогів є Богом. Вони вбивають чергового звіра і щоразу думають, що вбили Бога. Їдять його, запивають вином і тішаються, що перейшла у них сила Господня разом із м'ясом і кров'ю, серцем і мозком.

– А дозвольте поцікавитися, яким чином ви перешкоджаєте їм убивати ваших... мене-мене... дітей.

– А таким, що я сам убиваю мисливців. Оцим ось рогом.

– О... о... то ви... могли вбити й мене? – пополотнів Бумблякевич, і ноги під ним підломилися.

– Міг би. Але, на щастя, ви спокусилися цією русалкою. І коли я побачив, що ви вже готові її відфайдолити, то здогадався, що ви не місцевий. Усі, хто мешкає тут, добре знають, чим це може скінчитися. І я навіть гадав собі, що й ви не ликом шитий і, замість встромити їй у дучку свого прутня, встромите цівку рушниці.

– Як то – цівку? – злякався Бумблякевич такого садизму.

– Слухайте мене: вставляється цівка і натискається цингель. Ба-бах! – і з русалки тільки луска лишається. Бо вона – це тільки вода. Вода каналізацій. Каламутна і смердюча.

– Бр-р-р! І як лише я міг на таке відважитися? З першою-ліпшою русалкою!

– Бачите, якби ви її прогнали і не спокусилися, то я б упевнений був, що бачу мисливця. І вбив би вас на місці.

– Господи! – вирвалося у Бумблякевича.

– Слухаю?

– То я був на палець від смерті? Хто б подумав, що розшуки Мальви Ланди пов'язані з ризиком для життя!

– Мальви Ланди? – зацікавився одноріг. – Ви шукаєте Мальву?

– Так. Це справжня причина, чому я потрапив на цю кляту сміттярку.

– А дозвольте спитати, чому ви її розшукуєте?

– Я досліджую її творчість.

– Похвально, дуже похвально. Мальва Ланда – це єдина людина, з якою я в дружніх стосунках. Вона виступає на захист однорогів і бореться за наші права.

– О-о, то це з вами вона одного разу чкурнула в невідомому напрямку, зіпсувавши компанії лови?

– Ага, то вам уже розповіли ту історію? Так, це було зі мною. Я заговорив до неї, і вона зрозуміла, що я незвичайний звір і довірилася мені.

– Вас не було цілих шість годин. Цікаво, чим ви займалися?

– Не розумію, чому це вас цікавить. А що, є вже якісь думки з цього приводу?

– Є така підозра, що ви кохалися.

– Гм... ніколи б не подумав, що у них така бурхлива фантазія.

– Хіба це неможливо?

– Можливо. Але я не звик обговорювати такі делікатні теми з першим-ліпшим знайомим. Ми з Мальвою zostалися друзями й продовжуємо інколи зустрічатися.

– Коли ви бачили її востаннє?

– Щойно. Вона збирала суниці на галявині. Коли бажаєте, охоче вас завезу на те місце. Сідайте мені на спину.

– Але я... я не вмію їздити верхи...

– І не треба. Досить триматися за мою гриву.

Бумблякевич не знав, що чинити. З одного боку, така нагода потрапити до Мальви, а з другого – їзда на однорогові, котра може закінчитися дуже сумно.

– Не бійтеся, – спробував його заспокоїти одноріг. – Я мчатиму якомога обережніше.

– Якщо ви обіцяєте мене не гоцкати... – нарешті зламався Бумблякевич.

Одноріг вклякнув. Уже закидаючи ногу, Бумблякевич згадав про рушницю:

– А що з рушницею? Сказати, що загубив?

– Та ні. Беріть із собою. Тут у нас є дика звірина. Без рушниці не варто пускатися в мандри.

І ось одноріг уже мчить сміттярськими горами, несучи на спині нашого героя, котрий мертво обіруч вхопився за гриву і, вирячивши нажахані очі, розкритим ротом хапає повітря. Видовище було чудне і незрозуміле – чи то наляканого вершника ніс одноріг, а чи то настрашеного до смерти однорога вхопив сміливий вершник. Мабуть, це останнє й спало на думку мисливцям, коли вони несподівано вигулькнули з-за пагорбів, бо Бумблякевич почув вигуки захоплення й заохочення.

– Дивіться, дивіться, який зух!

– Герой! Справжній герой!

Водночас пролунали постріли.

– Пригніться! – гукнув йому одноріг, і Бумблякевич припав до гриви, відчуваючи, як його серце сповнюється смертельним жахом, а в голові шалений вихор здіймає куряву сухої трави разом зі зграєю переляканих птахів і несе, несе...

Постріли лунали усе частіше, от уже чиясь куля влучила однорогові в стегно, і він уже біг, підгинаючи одну ногу. Друга куля вдарила в шию, якраз під руками Бумблякевича, струмінь крові забив джерелом, і Бумблякевич спробував затулити рану долонею, але кров проступала між пальцями, розтікалася цівками, ковзала по білому хутрі і летіла за вітром. Вона була темно-червона, аж чорна, і пара біла у ніздрі, запаморочуючи голову.

– Не стріляйте! – гукнув Бумблякевич. – Ви ж у мене вцілите!

– Тримайтеся! – викашляв одноріг і стрибнув із кручі.

Вони ще летіли в повітрі, коли серце однорога спинилося, і Бумблякевич це відчув. Відчув, що тварина вже мертва, і зараз, коли вони досягнуть землі, ноги однорога вже не відіб'ються від неї граційно і легко, а зламуються, й тіло важко опадє, підім'явши під себе вершника.

Жоден опис не здатен вкластися у ті лічені секунди, за які відбувався останній стрибок однорога. Щойно Бумблякевич відчув смерть свого нового товариша, як зірвав із плеча рушницю, приклав цівку збоку до його грудей, якраз поблизу смертельної рани, і вистрілив. Куля, як він і сподівався, лише ковзнула в густе хутро і не торкнулася тіла, але Бумблякевич театральнo змахнув руками, випускаючи рушницю, і весь аж підскочив, вдаючи, наче одноріг здригнувся в конвульсіях. За мить, відбившись ногами від спини, уже летів на м'які перини сміття. Чув тріумфальні вигуки мисливців, і серце його заливала гаряча хвиля щастя. Хляпнув цілком вдало, але для більшого ефекту зостався лежати непорушно, мовби йому забило тяму і він не годен зібратися до купи. «Я вбив Бога! – вишептав у сизий вечір неба. І повторив голосніше: – Я вбив Господа Бога!» І небо прийняло цю вість зі смутком. Довкола вже вирувало від галасу, трубіння мисливських ріжків, гавкоту собак. Сміття під ногами шурхотіло все ближче і ближче. Бумблякевич заплющився і, вичекавши, поки мисливці згурдяться довкола, обережно розплющив повіки.

– Живий! – вирвалося з доброго десятка грудей, і одразу декілька рук підхопило його й допомогло підвестися.

– Герой! От герой! – тішився князь, ляскаючи Бумблякевича по спині. – Ще нікому так хвацько не вдавалося вполювати однорога. А до того ще й осідлати! Ви що, хотіли його живцем захопити?

– Та ні... то було так... Він пасся собі під горою, а я якраз сидів на горі. От я й скочив на нього. Стріляти з рушниці я не вмію... А так, думаю, зажену його, доки не змориться й не беркицьне. А тут ви якраз нагодилися. Ну, бачу, застрелите мені мою здобич. Хтось-таки поцілив однорогові в стегно. І тоді я приклав йому цівку до грудей...

Усе це він оповідав так недбало, мовби ціле життя тільки те й робив, що полював на однорогів. Слухачам це невимовно

сподобалося ї, підхопивши героя на руки, почали підкидати вгору.

– Оце відчайдух! – хитав головою Джавала. – Таж той одноріг міг вас забити одним ударом.

– Треба було мене вчасно попередити! – засміявся, підморгуючи до Фрузі.

Очі панни горіли якимось жагучим і спраглим вогнем, наче перед нею постав сам бог мисливства Полісун, ураз їй забаглося впасти перед ним долілиць і прохати благословення, але стримала себе, відчуючи, як забурунилася її кров і почало паленіти від сорому обличчя. Хтось знайшов у купі сміття плетене крісло, Бумблякевича посадили в нього й понесли з піснями і галасом. Позаду на двох дрючках двигали однорога. Цікаві русалки зблискували очима то там, то тут, пірнали й випірнали, супроводжуючи процесію. А герой наш нетямився від щастя, озираючи згори усе довкола, як вінценосний Цезар. Гончаки радісно дзявкали, а мисливські ріжки дзвеніли у вухах так пронизливо, що в промені півмилі усеньке птаство скуйовджено шугало у небо і клубочилося у вечоровій синяві.

Бумблякевич втрачає цноту

І княгиня, і Транквіліон, почувши розповідь про подвиг Бумблякевича, не могли надивуватися його хоробрости.

– Це надзвичайно! – хитав головою Пупс. – Щоб ви! І такий подвиг! Я за все своє життя! Нічого подібного! А ви! Прийшов, побачив, переміг! Дайте вашу руку! Я мушу це оспівати! Я сьогодні вночі напишу поему!

– Ах, дайте нашому гостеві спокій, – сказала княгиня. – Мав сьогодні стільки переживань, що мусить тепер відпочити. Завтра на бенкеті йому доведеться ще не раз похизуватися своїм героїським учинком. А зараз, панно Фрузю, запровадьте пана Бумблякевича до його покою.

Панна Фрузя почервоніла ще дужче, а її високі перса знялися ще вище й завмерли у затамованому подиху. А вже ведучи гостя сходами, вона щокроку якимось так нервово здригалася, мовби її хтось шпигав у дупцю видельцем. Що пан Бумблякевич нічого такого не робив, то само собою розуміється, але можете уявити, з яким подивом він спостерігав за оцими подригуваннями, від яких тілом панни Фрузі прокочувалися бурхливі хвилі, а з потаємних глибин незвіданої душі виривалися ледь чутні зойки. Бумблякевич наставив вуха і прикипів очима до збуреної сідниці – чи не з неї часом добуваються оті підозрілі позойкування, що схожі водночас на сковичання роздушеного курчати і на легенький елегантний «пу-у-укс» після тарелі квасолі? Останнє мало б супроводжуватися й специфічним запахом, але скільки Бумблякевич не шморгав носом, нічого подібного не вловив, ба навпаки – панна Фрузя полишала по собі лише запах рожі. А панна, котра пукає рожею, могла стати вершиною мрій Бумблякевича.

Покій вразив своїм виглядом: здавалося, все тут хтось поперековував з місця на місце, і то достеменно перед хвилиною. Покій був аж надто великий, але вщент захаращений різною старою

рудерою. Тут стояло широке ліжко з пухкими подушками, велетенська шафа дуже похмурої барви, нічний столик із часописами, крісло-гойдалка, низенький кривоногий пуфик, дзеркало з масивними тумбами, креденс із посудом, круглий дубовий столяка з чотирма височенними кріслами, на спинках яких було вирізано серця. І знову Бумблякевич був змушений спостерігати за цим незрозумілим пересмикуванням її тіла, і от, коли він урешті вже наважився запитати, що се мало значити, панна Фрузя раптом упала спиною на ліжко і почала стогнати так, начеб хтось добрався до її ерогенних зон. Бумблякевич витріщив очі й не знав, що має чинити. Поза панночки була просто брутальна – ноги розкарячені, перса випнуті, голова закинута назад, очі в стелю, і все це разом здригалось, звивалося, тремтіло і підскакувало, наче шкварка на пательні.

– О-о-о-ой... у-у-у-умм... не можу... о-о-о-ой... ну... ну... умм... так! так! так!.. бери мене – бери мене – бери мене... о-о-о-ой...

Фрузя завивала і виробляла язиком такі штуки, що Бумблякевич несвідомо й собі язика висолопив, а в штанах почув виразне пожвавлення.

– Що з вами, панно Фрузю? Може, вам чимось допомогти? Може, у вас падачка, га? То скажіть...

Витер піт із чола і підступив ближче. Панна дійшла апогею й безсило впала на постіль. Лежала тепер нерухомо і тільки голосно посапувала. Бумблякевич сів коло неї і зацікавлено стежив. Панна заплющилася, і тільки зім'ята постіль свідчила про недавній екстаз.

– Вам зле? – насмілювався сколошкати мертву тишу.

– Мені? – перепитала, мовби крізь сон, Фрузя. – Та що ви? Ніколи мені не було так добре, як зараз. Я зазнала нечуваної розкоші.

– Розкоші? Якої розкоші? З ким?

– З ним.

Бумблякевич про всякий випадок оглянув покій, але не виявивши більше жодної живої душі, спитав:

– А не буде це з мого боку нескромністю поцікавитися, про кого мова?

Фрузя нарешті розплющила очі і всміхнулася.

– Він – це... Ні, краще я вам покажу.

Покоївка сіла в ліжку і, пірнувши рукою під спідницю, витягла невеличкий волосяний клубочок, що зблиснув сп'янілими очима і реготнув, мов навіжений:

– І-хі-хі-хі-хі! І-хі-хі-хі-хі! І-хі-хі-хі-хі!

Бумблякевич одразу впізнав клака. Здавалося, тепер від Фрузі до клака перейшла непоборна сила трансу, він ледве не розривався на частини в якомусь епілептичному шоку, не перестаючи при цьому реготати, мов навіжений, трястися і підстрибувати.

– Бідачка! – пожаліла його Фрузя. – Дістав конвульсій. Мусить тепер охолонути.

І справді, коли вона опустила клака у вазу з водою, той заспокоївся, ліг собі тихо на дно і заплющив очі.

– То, виходить, ви зазнаєте розкоші зі звичайним клаком?

– А що, хіба не можна з клаком? Одна панія, приміром, кохалася навіть з однорогом.

– Ну, добре, але як вам вдається кохатися з клаком? У нього ж бо не видно ані прутня, ані рогу!

– А ви дуже допитливий, пане Бумблякевич! – хихикнула Фрузя. – Але, як по правді, то мені дуже хочеться вам про це оповісти. Чомусь саме вам. Це мене збуджує. Зараз я вам оповідатиму, а ви покладіть мені руку ось тут.

Бумблякевич сів біля Фрузі й поклав руку межи двох пагорбів на її грудях. Але Фрузю це не задовольнило.

– О, пане Бумблякевич, мусите вибрати котресь одне персо, інакше я не зможу зосередитися.

Бумблякевич вибрав те, що було ближче до нього, і відчув увесь жар, який клекотів у Фрузиних грудях. Здавалося, там скипала розпечена лава Етни.

– Отже, це відбувається так. Я пускаю клака собі під спідницю... а він неквапом, посувом лізе по стегні усе вище, і вище, і вище, але дуже потику, так, що я поволі починаю тремтіти... все в мені у цю мить здригається і сіпається, кожна найменша частиночка мого тіла зачинає тремтіти... а він тим часом добирається до моєї потаємної потаємности, до моєї святенної святенности, до моєї невітшної невітшности, до моєї лелійної лелійности, до моєї непорочної непорочности і легенько-легесенько-легосюнінько, ледве-ледве легітно лоскоче... О, се мов подих вітру з-над Коралового моря! Трепетання пальм! Доторк місячного променя!.. А він усе тісніше й тісніше припадає до мого лона, й воно починає відчинятися йому навстріч, мов Брама Раю для праведника... І каже лоно: увійди, праведнику, хай воздасться тобі за труди і мислі твої, припади устами і надпий вічності... І тоді заграє джерело кастальське, і спінені хвилі побіжать його зустрічати, бо приходить той, хто відчиняє брами... І він входить туди, де його очікувано, де все аж пашисть любов'ю і жагою...

Фрузя замовкає, заплющивши очі, і Бумблякевич чує, як під його рукою наливається небесними соками пружне персо, аж лячно стає, що тільки-но стиснеш необережно, і бризне воно відразу на всі боки...

– Перепрошую, – порушив мовчанку, – хтів би-м запитати лише одну дрібничку... Чи панна перед тим, як впустити клака, стягає майточки?

Боже мій, що сталося у цю хвилину! Панна Фрузя скрикнула і, заховавши обличчя в долоні, важко заридала:

– О, я нещасна! О, я бідолашна! З якими нікчемами зводить мене доля!

Вона впала на ліжко й, задригавши ногами, оголила стегна настільки, що Бумблякевич з цікавістю відзначив – під шовковою сукнею не було жодної лашки, натомість раз у раз то з'являвся, то знову зникав рудий кудлатий квіт. Краса його настільки полонила увагу Бумблякевича, що він уже зовсім стратив над собою панування

і, вловивши мент, вскочив покоївці межі ноги, накриваючи обома долонями чарівний квіт, наче метелика. Стегна її по обидва боки квіту раптом заспокоїлися і, здригнувшись ще кілька разів у коротких конвульсіях, заклакли непорушно.

Пальці Бумблякевича пестили потаємність її потаємности, розправляючи її пелюстливі пелюстки, розвиваючи стебливі стебла, обрамлені листливим листям, визволяючи серце рудого квіту, червоне серце рудого квіту, жадібне серце рудого квіту, а воно починає нервово битися попід рукою, битися спрагло йому під рукою... Заплющені Фрузині очі поринули у сутінь сором'язливости, а вуста її розквітлі шепочуть:

– Боже – яке дивне – яке незрівнянне відчуття – прошу пестіть мене – робіть що хочете зі мною – що хочете – що хочете...

– Добре – але прошу не розплющувати очі – я встидаюся – я дуже встидливий...

– Я не розплющу – ні – але робіть зі мною щось – робіть – нищіть мене – знущайтесь наді мною як вам лише заманеться – будьте брутальним як ягуар – розтопчіть моє єство – виверніть мене мов рукавичку – виссайте з мене кров...

У Бумблякевича очі лізли на лоба від таких слів.

– А що, чи не краще зі мною, як з клаком? – вишептав їй тремтячим голосом.

– О так – о так – клятий клак – більше ніколи не буду з ним – о, я і не знала, що є така розкіш...

Правду кажучи, Фрузя й не підозрювала, що Бумблякевич не мав досвіду коханця, і то був у його житті перший квіт, якого торкався насправжки, а не в уяві, а Бумблякевичу і невтямки було, що перед ним лежала цнотлива панна, котра, крім клака, не знала інших мужчин. Тепер йому було замало її голих стегон, хотів бачити її всю, але сукня не піддавалася, руки у ній заплутувалися.

– О ні – не так – візьміть ножа – розітніть на мені ці ненависні пута – зірвіть мою білосніжну – мою накрохмалену – мою пахнющу льолю – звільніть мене від кайданів!

– Про які кайдани мова? – не збагнув у гарячці Бумблякевич, але взяв-таки зі столу ножа і занурив лезо в сукню. Тканина сполохано заметлялася, забила крильми, залопотіла і затріщала, сповзаючи з голого тіла, наче біле простирадло з пам'ятника. Бумблякевичу здалося, наче він чує марша, а хор у вишині співає славень героєві. Тіло Фрузі було дорідне і пухке, рожеве й пружне, гаряче і звабне, ніжне і хупаве. Від повних грудей воно стрімко збігалось в осину талію, а далі так само стрімко розширювалося і переходило у два слонячих бивні, які так і просяться, аби до них припасти усією чоловічою силою і вирушити у гойдливу мандрівку довкола світу.

– А тепер я – тепер я – тепер я звільню вас – дайте мені ножа...

І вона хотіла вже було відібрати ножа в переляканого Бумблякевича, але той, збагнувши, яка гірка доля чекатиме його чудесну мисливську уберю, почав завзято боронитися. Одначе Фрузя і не думала відступати, вона кинула на Бумблякевича усі свої сімдесят кілограмів живої ваги, і межі ними розпочалася запекла борня, в якій Бумблякевичу ледве вдалося зашвиргнути ножа під ліжко. Фрузя цього не помітила і далі порпалася в постелі, мов кріт, даючи можливість Бумблякевичу за цей час спокійно розібратися. Врешті він розлігся собі на постелі, мов кабанчик, і промуркотів:

– А тепер робіть зі мною усе, що вам заманеться!

– Ах, ви підступний! – застогнала Фрузя. – Ви мене обманули.

Очі її при цьому прикипіли до Бумблякевичевого скарбу, що стирчав, наче пагін лотосу, і ледь-ледь колихався, можливо, від Фрузиного подиху. Обережно, мовби боячись його наполохати, Фрузя торкнулася пальчиками набубнявілого пупляха і сказала:

– Так, се він... се він...

– Хто? – спитав Бумблякевич ліниво.

– Я впізнала тебе! Се ти!

Бумблякевич навіть підвів голову:

– До кого це ви промовляєте?

– До Князя Мороку! Я впізнала його! Князю мій! Прийшла-м до тебе вклонитися і припасти до стіп твоїх, чекаючи на благословіння

твое, о Совершенний! О, князю моїх снів і марев! Господарю моїх темних пліснявих льохів, що бережуть зачакловані скарби! Чугайстре моїх кошлатих нетрів! Зглянься над моєю непорочністю, ввійди у мене, мов ніж у хліб, покрай мене на плястерки, посічи мене дрібно-дрібнесенько і спожий на славу собі!

Бумблякевич подумав, що цілком слушно встиг заховати ножа, бо хтозна, чи в запалі Фрузя й справді не забagne, аби її четвертували.

– А тепер я заграю на саксофоні, – сказала Фрузя і, припавши вустами до прутня, тоненькими пальчиками так спритно забігала по ньому, що Бумблякевич таки видобув із себе глибокий сексофонний стогін.

Заплющив очі і враз побачив цілий тлум школярів, що обступають його, хихочуть і задирають перед ним спіднички, декотрі, сміливіші, цілують його то там, то тут, дозволяють його рукам проникати у сутемінь їхніх тілець. Та недовго бавили його школярки, на зміну їм прийшли дупасті невірлиці Сходу – чорні, жовті, кавові, помаранчеві й мармулядові. Їхній танок був шалений, але нетривалий, вітер розвіяв невірлиць, наче пелюстки барвисті. І от залишився він сам на сам із Фрузею, тепер вона зайняла його уяву. Це вперше торкнулися його жіночі пальці, вперше чийсь уста і язик мандрував складками його тіла, теплим диханням розігріваючи крижини Антарктиди – вони сповзали із нього, сповзали тихо й мовчазно, полишаючи по собі лише пухирці гусячої шкіри і пульсування живчиків... Що вона чинить із ним? Сама ж бо ще блукає напромацки, підкоряючись тільки інстинкту. Десь високо вгорі кружляли рожеві пелюстки. Деколи йому вдавалося в них упізнати котрусь панну, викохану його ж таки фантазією, а може, навіть зачути ридання і зойк... Бумблякевич лагідно всміхнувся пелюсткам і прошепотів: «Я кохаю вас... Прощайте...» У відповідь пролунало ще жалібніше ридання...

Панна Фрузя відкинулася на спину, і все її тіло обійняла судома. Бумблякевич став на коліна над нею і, коли вона розвела ноги, то спалахнуло йому в очах золоте руно, і побачив вузький причал, до

якого прямували кораблі з цілого світу, вантажені імбиром, цинамоном, перцем кайєнським, ваніллю й дактилями. Вітрила шовкові, прозорі, мов крильця метелика, вітрила тонюські, мов майточки школярів, з гербом, що здалека нагадує щит і меч, а зблизька – піхву кудлату і прутень. Теплі вітри зизоокі приносять запах лаванди і мира, дим кадийний пливе над головами і закручується вгорі у велетенське сизе: «О-о-о-о!» Лежать вони в заметах постелі, наче на дні струмка – довге волосся, мов лінії спраги, розбігається навсідч, білі терни палахкочуть в узголів'ї, і розпач долоні, котра вітає військо, викуте зі снігу – йде воно й дзвонить латами в місячній сяєві. Окрики й порскання коней...

Тіла їхні сплетені, мов пальці, вітер несе їм в обличчя біле пелюстя терну, збите кулями. Довкола йде бій, військо наступають, в'язнучи у снігах, заплутуючи ноги в кущах. Все тепер понад ними – цілий світ і сніги, і постріли крови, і стогін пораниених, і переможні сальви, і металевий зойк... Усе понад ними, а вони на самому дні, в імлі, в намулі, в мушлі, в склі... До них стікають струмочки крови згори, або це не кров, а руде волосся, відсічене мечами. Усю постіль хурделить і метляє, лунає заглушливе скрипіння, мовби хто пиляє велетенського сухого дуба, пилка ячить і сковилить, наче поранене звірятко. Здається, ось-ось ліжко під ним розсиплеться на дрібнесенькі друзки, поки, розгойдавшись, упаде колодою карт і поховає їх під собою разом зі снігом і всіма арміями, котрі тут розвернули свої бойові шерехи... Аж ось-таки гримнуло якесь гарматне ядро, і вибух струснув цілим світом довкола, обоє коханців гугупнули з ліжка і тут нарешті розплели обійми з голосним стогоном.

– Ге!.. ге!.. ге!.. ге!.. – видихав гаряче повітря Бумблякевич.

– Е!.. е!.. е!.. е!.. – вторила йому Фрузя.

А тут і світ вирівнявся, і стіни виструнчилися, а всі речі у кімнаті чемно зайняли свої місця.

– Боже, що ти зі мною зробив! – зітхнула Фрузя. – Щоб я тепер коли-небудь з клаком? Ніколи в житті.

Вона рішуче вхопила вазу, вийняла квіти і пішла до лазнички. Клак гірко ридав. Але це йому не допомогло. Він виплюснувся до мушлі разом з водою і помчав за течією звичними руслами каналізації. Бумблякевич упав на ліжку і відчув, що його починає зморювати сон. Однак Фрузя і не думала це помічати. Вона примостилася біля нього по-турецьки і спитала:

– Тепер, після того всього, що між нами було, я не знаю, як тебе називати, коли ми зостаємося на самоті. На прізвисько не пасує, «шановний пане» – смішно. Яке твоє ім'я?

– Що в імені моїм? Се тільки звук, луна...

– Тоді дозволь тебе називати Бумбликом. Добре? У тебе мусить бути якесь пестливе ім'я. Коли мені ще захочеться з тобою... хи-хи... то я скажу: «Бумблику! Давай побумбляєм!»

– Одного не можу збагнути. Як тобі вдалося зберегти цноту, кохаючись із клаком?

– Ах, та чи ти не розумієш, що то була тільки гра? Який із клака коханець? Він тільки скубоче, пестить, катуляється там усередині, а від цього моя цнота аніскілечки не страждає.

– А я, між іншим, переживав за тебе, коли ми вирушили на лови. Важко було повірити, що така зваблива панна зберегла досі цноту. Ану ж, думаю, одноріг її уб'є!

– Ну, що ти, якби я не була цнотлива, то ніколи б і не вирушила на лови. Хоча, правду кажучи, мала деякі сумніви. Клак клаком, а все ж таки я отримувала насолоду.

– Що то була за історія з Мальвою і однорогом?

– Звідки ти про неї знаєш?

– Від князя.

– І що тебе цікавить?

– Чи було щось між ними. Між Мальвою і однорогом.

– Авжеж, що мусило бути. Ніскілечки не сумніваюся. Чого б то вона раптом відмовилася брати участь у ловах? Та, правда, це не був простий одноріг, а якийсь їхній володар. Можливо, що це той самий, якого ти вполював. Теж такий самий незвичайно білий і вродливий.

Хтозна, чи і я би втрималася і не віддалася, якби мене такий одноріг узяв собі на спину.

– А були випадки, що хтось кохався з однорогом?

– А нікому не скажеш?

– Ні.

– Поклянись.

– Клянусь.

– Княгиня теж колись на однорогові гарцювала. Та й догарцювалася.

– А то ж як?

– Народила князя.

– То він син однорога?

– Так.

– Але ж у ньому нема нічого від... е-е... татуня!

– Чому нема? У нього спина і ноги вкриті делікатним білим хутром. А над чолом є маленька ґулька. Вона схована у шевелюрі, і її так просто не видно. Але вона росте. Такий собі скромний ріжечок.

– Дуриш! – не повірив Бумблякевич. – Це якась повна абракадабра! Якби він був наполовину однорогом, то не полював би на своїх родичів!

– Одноріг – їхній тотем. Полювання і споживання тотему – звичай, який сягає правіку. У Теодорові по матері пливе цісарська кров, а по батькові королівська. Адже той одноріг був королем однорогів.

– Чи богом однорогів?

– Не знаю, як це у них називається. Що почула, те й переказую.

– А хіба ж там свідки були?

– Виявляється, були. Стара Вівдя, чарівниця, яка мешкає на Чортовому Болоті, бачила. Вона звикла тинятися лісами, збираючи різне зілля. Ото вона мені й розповіла, як натрапила на закохану парочку.

– А ти з чарівницею приятелюєш?

– Княгиня частенько посилає мене по зілля. Вона звикла пити гербату з медом.

– Цікаво, чи князь знає про своє походження.

– Цього я не скажу. Якщо й знає, то ніколи нічим себе не видав. Адже про цю таємницю більше нікому нічого невідомо.

– Невже? Таж перша-ліпша дівчина, яка лягла з ним у ліжку, це легко виявить. Досить лише обняти князя.

– Так, але він ніколи не роздягається повністю і носить такі цупкі сорочки, що крізь них нічого не намацаєш. До того ж він ніколи не лягає на панну, а бере її тільки ззаду. Як одноріг.

– Звідки тобі все це так докладно відомо?

– Що невідомо Богу, те відомо покоївці. Покоївка, яка вміє проникати в найпотаємніші шпаринки, – скарб. А покоївка, яка ще й при цьому вміє зберігати таємницю, – незрівнянний скарб.

– Як на мене, то з таємницями у тебе проблема.

– Свиня! – ляснула вона його по животу. – Як ти можеш мені таке говорити? Я не приховую таємниць перед своїм коханим. А хто мій коханий?

Бумблякевич звів брови.

– Ти! – ляснула вдруге по животу. – Але не ціниш! Я йому душу розкриваю, а він! – Фрузя пестливо погладила живіт Бумблякевича. – Ах, яке в тебе пузо! Ні, це не пузо – це повітряний бальончик. Який ти весь волохатий! Як борсук. А я твоя борсучка. Як мені хочеться пірнути в ці несходимі хащі й блукати ними, блукати. А хтозна – може, я стріну там ще багато-багато таких, як сама, збожеволілих від кохання панночок. Скажи, ти багато мав жінок переді мною? О, тільки не обмануй. Тільки не обмануй. Адже я відкрила тобі всі свої таємниці! Скільки?

Бумблякевич задумався. Скільки він мав уявних панночок? Легіон! Щовечора протягом двадцяти п'яти років він поринав у чар солодійства, і з'являлася йому такої містичної миті чергова панна або дівчинка, а деколи за один раз він міг змінити в уяві й двох-трьох, а скінчити на четвертій. Але візьмемо заокруглено: помножимо

двадцять п'ять років на триста шістдесят п'ять днів. Що вийде? Пфу-у! Всього-навсього дев'ять тисяч сто двадцять п'ять. Фрузя буде дев'ять тисяч сто двадцять шоста.

– Ну, скажи! Скажи! – благала вона. – Це мене так збуджує! Скільки?

– Та десь понад дев'ять тисяч, – відказав скромно Бумблякевич і подумав собі, чи не замало назвав?

Фрузя схопилася за свої пишні перса:

– Господи! Дев'ять тисяч! – Але по хвилині роздумів замотала головою: – Це фантастично! Виходить, що ти кожного дня міняв коханку?

– Еге, міняв. А деколи за один раз кількох перепускав.

– Та ти просто статевий гігант!.. Але – дев'ять тисяч? Не може цього бути.

Можна було б, звичайно, зізнатися. Але хотілося спати, і Бумблякевич заплющив очі.

Привид. Хвилева клямра

1

Прокинувся в сутінках, тоненькі повісма світла соталися крізь штори, купаючи в собі міріади порошинок, і вістили ранок. З подивом зустрів гарячу воду в лазничці й, не чекаючи, доки набереться повна ванна, підставив своє тіло під зливу води. Повернувшись назад до покою, накинув халата, якого наготувала йому Фрузя, і раптом подумав: що там, за шторами? Якщо є штори, мусить бути й вікно. Куди виходить воно? Хіба на сміттярські гори... Рвучко шарпнув за шнур. Шурхотлива тканина розійшлась, і побачив високе вікно, а за ним рівну, вимощену мармуровими плитами терасу, оточену невисокою балюстрадою з фігурними кам'яними вазами. З кожної вази стирчав кущик мирту.

Йому чомусь страшенно забаглося прогулятися тією терасою. От він уже підбіг до балюстради й вихилився над урвищем, котре стрімко збігало донизу, в глуху і темну просторінь сміття. Внизу виднівся парк із посипаними гравієм доріжками, а довкіл розливався щебет пташок. Під самим муром радісно дзвенів ручей. У Бумблякевича запаморочилося в голові, й він уже був намірився вертати назад до кімнати, коли до його вух долинув тихий спів. Неподалік побачив дівчинку в білій льолі, що, здавалось, була виткана з павутиння. Дівчинка стрибала на одній нозі по плитах і мугикала щось сумне і невиразне. При кожному стрибку льоля радісно злітала вгору, і очам являлись два пухкенькі й гладенькі стегенця. Біленьке волосся, недбало розсипане за спиною, теж щоразу злітало вгору, й видіння це заповонило увагу Бумблякевича.

Не знати, скільки б ще стовбичив отак, коли б дівчинка не дострибала до нього і не спинилася. Лише тепер вона побачила незнайомця і, схиливши набік голівку, без жодного зашаріння стала

роздивлятися. Легенький вітерець липнув льолею до тіла, і прозорість її дозволяла вистежити усі закамарки й обриси.

– Ти тут живеш? – спитав урешті.

– Ага. А ти?

– Я ні. Я тут від учора.

– Так я і думала.

– Чому?

– Бо якби ти тут жив, то не питав би мене, чи я тут живу. Мене тут усі знають.

– А ти чия?

– Нічия.

– Такого не може бути. Може, ти онучка княгині?

– Ні-а.

– Але ж у тебе мусять бути батьки.

– Не мусять.

– То ти сирота?

– Ні-а.

Бумблякевичу така розмова врешті набридла, й він махнув рукою:

– Гаразд, не хочеш казати, то я піду.

– Я привид.

– Привид? Який іще привид, коли я тебе бачу так само добре, як і живу людину?

– Але я нежива. Я померла уже давненько. Тепер мешкаю собі тут.

– Нічого не розумію, – сказав Бумблякевич і, підійшовши ближче, погладив дівчинку по голівці. – Я ж чую – ти жива.

– Погладь мене ще.

Рука його ковзнула волоссям, опала на рамено і торкнулася маленьких персів. То було живе тіло, а не видиво. І перса були теплі, і пиптики відразу набрякли й настовбурчилися.

– Ти мене дуриш. Ніякий ти не привид. Ти всюди жива.

– А от і не жива. Погладь мене ще.

Рука його опустилася до її твердого животика, і крізь тканину пальці відчули дрібні кучерики. Дівчинка піднесла льолу, й тепер

його пальці пестили густу куделю, якої в дійсності такі дівчатка ще не мають, пальці заплутувалися там, мов птахи в сітях, пірнали в глибінь, і ось уже середній палець почала обпикати живлюща слина, а під пучкою забубнявіла жага.

– Ти жива, – сказав Бумблякевич, – і піпа твоя жива. У мене вже вся долоня липка, мовби скупана в сиропі.

– Але я мертва. І всі це знають, крім тебе. Тому ніхто мене не торкається. А мені так хочеться, щоб хтось мене погладив. Хоч би тільки по голівці.

Середній палець ковзнув далі й проник у палахкочучий жар – все там скипало і пульсувало, гнало соки й меди, скапувало пальцями й обварювало долоню.

– Ти мене підманула, – зітхнув. – Я думав, що ти й справді привид. А ти звичайна собі дівчинка. І піпа в тебе звичайна.

– Неправда. Просто ти надто розбещений, і тебе вже нічим не здивуєш. А піпа моя мертва. І це трупні соки течуть твоїми пальцями. Глянь на свою долоню.

Висмикнув руку й вжахнувся – долоня була покрита якимось ядучо-зеленим слизом, мовби хтось розчавив жовч. Слиз, стікаючи, витягувався у довгі липкі шмарклі й спадав до землі. Дівчинка сміялася. Глянув на неї й не побачив обличчя. Натомість білий скуйовджений папір в обрамленні волосся, білий пожмаканий клапоть паперу, на якому видруковано щось гидке і безглузде. Вицвіла, зотліла льоля тепер була брудна й дірява. Крізь дірки виднілися жовті кості, ледь-ледь обтягнуті шкірою. Стегнами стікав зелений слиз. Ноги мала порепані й у виразках.

– Ну, як? Тепер переконався? – прошурхотів жмут паперу.

Бумблякевич позадкував до свого вікна. Дівчинка повернулася спиною і застрибала далі, знову набравши того ж звабливого вигляду, що й перед хвилиною. Тільки пісенька її тепер бриніла веселіш. Біленька льоля злітала вгору, щоразу оголюючи кругленький задочок. Бумблякевич ледве встиг опинитися в своєму покої, як пролунав легенький стукіт у двері і з'явилася панна Фрузя з тацею.

– Як спалося? Я вже двічі підкрадалася до дверей, прислухаючись, чи ти вже встав, і чула тільки саме хропіння. Білий день надворі.

– Треба було мене розбудити.

– Та де б я посміла? На сніданок маєш чай, булочки з родзинками, маківник, сік манго, полуниці зі сметаною і пляшечку легенького вина.

– Посидь біля мене, – попрохав Бумблякевич, вмощуючись коло столу.

Фрузя слухняно сіла, дбайливо розправивши складки широкої сукні і, підперши щоку рукою, замрійно втупила очі в коханого. Бумблякевич потягнувся до тарілки, але раптом усвідомив, що не встиг вимити рук – на правій долоні й досі залишалися сліди зеленавого слизу.

– Що це? – насторожилася Фрузя.

Замість відповіді він вискочив до лазнички й гарячково почав мити руки. На щастя, під гарячою водою слиз розчинився і зник.

– Ти мені не сказав, що це в тебе було на руці.

– Я не знаю, що це... Хто ця дівчинка за вікном?

– Я не бачу там жодної дівчинки.

– Але вона була там перед хвилиною.

– Дівчинка в білій льолі? І стрибає на одній нозі? Це привид. Буває, що він комусь ввижається. То ти її бачив?

– Я навіть розмовляв з нею.

– Ти розмовляв із нею? – витріщала очі Фрузя.

– А що тут такого?

– Шкода, що я тебе не попередила. Ця дівчинка дуже небезпечна. Вона колись ще за життя отак стрибала, стрибала і зірвалася в урвище. А тепер намагається знайти якогось йолопа, щоб і його туди заманити. Тобі не пропонувала пострибати з нею?

– Ні.

– Дивно. Вона всім це пропонує.

– І що – вже хтось зірвався в урвище?

– Бувало й таке... Але що вона тебе просила?

Бумблякевич завагався, чи говорити все про свою пригоду? Вирішив, що скаже дещицю правди.

– Попросила, щоб я її погладив. Ну, я й погладив її по волоссю.

– А потім? – насторожилася Фрузя.

– Чого ти так виструнчилася, мовби це мало бути не знати що? Погладив її по волоссю, а коли ковзнув рукою по щоці, вона випустила з рота якийсь липкий зелений слиз. От і все. Я тоді вернувся сюди. А вона пострибала. Цікаво тільки, що виглядала вона спочатку цілком нормально, а коли я її торкнувся, перетворилася на потвору.

– Ну от бачиш? Який ти необережний! Хіба можна ризикувати? Ти ще дуже легко відбувся. Раджу тобі більше ніколи не виходити на цю терасу.

– Навіщо ж вона, ця тераса, коли гуляти не можна?

– На цій терасі завше відбуваються якісь дива. Ця сама дівчинка деколи ввижається дорослою дівчиною. Стане, було, на самій балюстраді й дивиться вниз, мовби збирається стрибнути. А вітер розвіває її льолю й показує таке вабливе тіло, що не можна втриматися, щоб не підійти й не заговорити з нею. І тоді вона докладає всіх зусиль, щоб намовити офіру разом з нею стрибнути в урвище.

– І тож треба було мене поселити саме в цьому покої, – незадоволено буркнув Бумблякевич.

– Не гнівайся. Привид нічого тобі не вдіє, коли ти не відчинятимеш вікна. А покій цей – тимчасово. За кілька днів зможеш переселитися на ліве палацове крило. Там будеш мати окремий кабінет, досить лише зателефонувати бібліотекареві, і той негайно надішле тобі потрібні книги.

– Оце мене цілком задовольняє.

– Що ти збираєшся нині робити?

– Піду до книгозбірні.

– Не забувай, що ввечері бенкет. По обіді я принесу твій костюм.

– Який костюм?

– Костюм покійного князя. Мусиш мати пристойний вигляд.

– Може, я повинен взагалі заступити покійного князя? – засміявся Бумблякевич.

Фрузі такий жарт не сподобався, й вона насупилася.

– Всі ви такі. Тільки й дивитесь, як бідну дівчину збаламутити, а тоді вженитися на багатій.

– Перепрошую! – помахав пальцем Бумблякевич. – Не я тебе збаламутив, а клак. Це в нього я тебе відбив, навернувши до природного спілкування.

– Так я і знала! – заломила руки Фрузя. – Тепер ти все зіпхнув на нещасного клака. А він же так вірив мені! А я його – в каналізацію!

– Скажу тобі, що ти ще вчинила милосердно, бо самка комахи-богомолу робить куди жажливішу справу: після статевого акту пожирає самця.

– Ти неможливий! – зірвалася з місця Фрузя, але за мить уже припадала до Бумблякевичевих грудей і благала: – Ну, скажи! Скажи, що ти мене любиш! Скажи!

Бумблякевич витер масні губи серветкою, ковтнув вина, облизався і сказав:

– Люблю. До того ж – палко. Ага, якщо ми вже згадали про князя, то цікаво мені знати, що то за жахлива смерть, якою він загинув?

– Його убили поліетиленові мішечки.

– Ті самі, що, накинувшись на людину, обліплюють зі всіх боків і висмоктують? Чому ж він не скористався антеною, яка їх приманює і плавить ультразвуком? Він пішов на лови сам?

– Покійний князь полюбляв блукати сміттяркою в товаристві Транквіліона Пупса. З Транквіліона ловець нікудишній, але він носив за князем різне причандалля. Зокрема й антену. І ось коли ті здичавілі мішечки накинулися на князя, Транквіліон встромив антену у сміття, де, як тобі, напевно, відомо, струменить електрика. Але антена не спрацювала. Пізніше вияснилося, що він уштрикнув її в русалку і сталася хвилева клямра.

– Що-що?

– Коротке щеплення, внаслідок якого відбувається знеструмлення. Транквіліон розгубився, – сказано, поет, – і замість того, аби знову встромити антену метрів на два-три далі, він вибіг на пагорб і почав сурмити на сполох. Однак заки поспів рятунок, від князя zostалися самі шкіра та кості. Звідтоді наш Пупс на лови не ходить.

– Гм... – Бумблякевич замислився.

– Що з тобою? – спитала Фрузя. – Ти взяв так близько до серця смерть князя? Він і справді був небуденною людиною. Відчайдух, яких мало.

– Хвилева клямра... – промовив Бумблякевич і підвівся. – Йду до книгозбірні.

Транквіліона Пупса застав за написанням славеня на честь героя ловів.

– Я вам не перешкодив? – спитав Бумблякевич.

– Ні. Оце саме завершив. Останнім часом мене тягне на античний стиль, я пишу славні винятково гекзаметрами.

– Ледве чи це їх порятує від забуття. Хто б подумав, що колишній модерновий поет може перетворитися на придворного співця.

– Ви хочете мене образити?

– У жодному випадку. Але мені не дає спокою думка, що вас порятовано без жодної користи для нашої літератури. – Бумблякевич навмисне вирішив подратувати Пупса, аби витягти з нього якнайбільше інформації. – Нічого з того, що ви написали у цих чудових інкубаторних умовах, де не треба думати про шмат хліба і дах над головою, не вартує й одного вашого вірша, написаного в тоталітарному режимі.

Пупс спаленів і став бризкати слиною:

– Як ви таке можете говорити? Хіба ви читали написане мною тут? Ці поеми...

– Власне, ці поеми – ці талмуди багатослів'я, один вигляд їхній викликає тільки глумливу посмішку. Де ви бачили, аби сучасний поет писав віршовані романи? А ці ваші творіння, що славословлять різні персони? Ви серйозно вважаєте, що вони мають якусь вартість?

– Але ж ви не читали!

– Ні. Але твердо знаю, що все, написане на злобу дня чи присвячене оспівуванню якоїсь персони, – пса варте. Вас порятовано було не для цього, а щоб ви подарували нашій літературі шедевр. Де ваш шедевр? Я вас питаю!

У Транквіліона на очах заблищали сльози. Він підійшов до шафки, витяг плящину якоїсь зеленої настоянки і, хлюпнувши її тремтячими руками в келих, одним духом випив.

– Ви не розумієте, як я мучусь... – Він перехилив ще одного келишка, цокочучи зубами по склу. – Справа в тому... справа в тому... що я не можу більше нічого путнього створити... Я почуваюся порожньою бляшанкою... всередині тільки пустота... Я можу торохтіти... це все, на що я спроможний... Гадаєте, я не розумію, чого я насправді вартую? Але де гарантія, що якби врятовано було когось іншого, то й з ним після всіх переживань не сталось би те саме? Я працюю як віл, ні дня без рядка...

Бумблякевичу стало шкода його. Він узяв плящину і налив собі. Настоянка виявилася солодково-гіркою і мимоволі викривила уста.

– Ще це таке?

– Абсент, – враз ожив Пупс. – Полинова настоянка. Абсент – напій богеми. Знаєте картину Пікассо «Любителька абсенту»?

– Та синюшна і худа шкапа, яка на ній зображена, ніколи не викликала в мені бажання спробувати абсенту.

– Це єдине джерело мого натхнення. Я вже перепробував усе. Нюхав зогнілі яблука, як Фрідріх Шиллер, тримав ноги в гарячій воді, як Дені Дідро, випивав бутель вина, як Віктор Забіла, ковтав живу муху, як Остап Рудиковський, прив'язував до голови крижану брилу, як Митрофан Александрович! Я пускав собі кров, як Апулей, заливав воском вуха, як Антін Дикий! І тільки абсент мене воскресив, я відчув бадьорість духу. Я сам готую цю настоянку...

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

Юрій Винничук

Мальва Ланда

